

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**FİZİKSEL ŞİDDETE MARUZ KALAN ANNELERİN
EBEVEYNLİK TUTUMLARI İLE ÇOCUKLARININ
SOSYAL YETKİNLİK VE DAVRANIŞLARININ
İNCELENMESİ**

Demet TAŞÖREN

**ÇOCUK GELİŞİMİ ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**DANIŞMAN
Doç. Dr. Ender DURUALP**

**ANKARA
2021**

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**FİZİKSEL ŞİDDETE MARUZ KALAN ANNELERİN
EBEVEYNLIK TUTUMLARI İLE ÇOCUKLARININ
SOSYAL YETKİNLİK VE DAVRANIŞLARININ
İNCELENMESİ**

Demet TAŞÖREN

**ÇOCUK GELİŞİMİ ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**DANIŞMAN
Doç. Dr. Ender DURUALP**

**ANKARA
2021**

Etik Beyan

Ankara Üniversitesi

Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Yüksek lisans tezi olarak hazırlayıp sunduğum “Fiziksel Şiddete Maruz Kalan Annelerin Ebeveynlik Tutumları ile Çocuklarının Sosyal Yetkinlik ve Davranışlarının İncelenmesi” başlıklı tez; bilimsel ve ahlak değerlerine uygun olarak tarafımdan yazılmıştır. Tezimin fikir/hipotezi tümüyle tez danışmanım ve bana aittir. Tezde yer alan araştırma tarafımdan yapılmış olup, tüm cümleler ve yorumlar bana aittir.

Yukarıda belirttiğim hususların doğruluğunu beyan ederim.

Öğrencinin Adı Soyadı: Demet TAŞÖREN

Tarih:22.12.2021

İmza:

KABUL VE ONAY

Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Çocuk Gelişimi Anabilim Dalında Demet TAŞÖREN tarafından hazırlanan “Fiziksel Şiddete Maruz Kalan Annelerin Ebeveynlik Tutumları ile Çocuklarının Sosyal Yetkinlik ve Davranışlarının İncelenmesi” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak OY BİRLİĞİ / OY ÇOKLUĞU ile kabul edilmiştir.

Tez Savunma Tarihi: 22. 12. 2021

Prof. Dr. Gülen BARAN

Ankara Üniversitesi

Jüri Başkanı

Doç. Dr. Ender DURUALP

Ankara Üniversitesi

Danışman

Doç. Dr. Fatma Elif KILINÇ

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi

Jüri Üyesi

Tez hakkında alınan jüri kararı, Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu tarafından onaylanmıştır.

Prof. Dr. Fügen AKTAN

Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürü

İÇİNDEKİLER

Etik Beyan	ii
Kabul ve Onay	iii
İçindekiler	iv
Önsöz	vii
Simgeler ve Kısaltmalar	viii
Çizelgeler	ix
1. GİRİŞ	1
1.1. Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet	2
1.1.1. Dünya’da Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet	4
1.1.2. Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet	6
1.1.3. Aile İçi Şiddetin Kadın Üzerindeki Etkileri	7
1.2. Çocuklara Yönelik Aile İçi Şiddet	9
1.2.1. Çocukların Şiddete Tanıklık Etmesi Ya da Maruz Kalması	9
1.2.2. Aile İçi Şiddetin Çocuklar Üzerindeki Etkisi	11
1.3. Sosyal Gelişim	13
1.3.1. Çocuklarda Sosyal Yetkinlik	14
1.3.2. Çocuklarda Kızgınlık-Saldırganlık	15
1.3.3. Çocuklarda Anksiyete- İçer Dönüklük	16
1.4. Ebeveyn Tutumları	17
1.4.1 Otoriter Tutum	17
1.4.2. Demokratik Tutum	18
1.4.3. İzin Verici Tutum	19
1.4.4. Korumacı Tutum	20
1.5. Aile İçi Şiddetin Ebeveyn Tutumlarına Etkisi	20
1.6. Aile İçi Şiddet, Ebeveyn Tutumları ve Çocukların Sosyal Yetkinlik ve Davranış Sorunlarına İlişkin Yurt Dışında ve Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar	21

1.6.1. Aile İçi Şiddete İlişkin Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar	21
1.6.2. Aile İçi Şiddete İlişkin Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar	23
1.6.3. Ebeveyn Tutumlarına İlişkin Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar	24
1.6.4. Ebeveyn Tutumlarına İlişkin Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar	25
1.6.5. Sosyal Yetkinlik ve Davranışlara İlişkin Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar	28
1.6.6. Sosyal Yetkinlik ve Davranışlara İlişkin Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar	29
2. GEREÇ VE YÖNTEM	31
2.1. Araştırmanın Amacı	31
2.2. Araştırmanın Modeli	31
2.3. Araştırmanın Çalışma Grubu	32
2.4. Veri Toplama Araçları	35
2.4.1. Anne ve Çocuk Bilgi Formu	36
2.4.2. Ebeveyn Tutum Ölçeği	36
2.4.3. Sosyal Yetkinlik ve Davranış Değerlendirme Ölçeği-30	37
2.5. Veri Toplama Yöntemi	39
2.6. Araştırmanın Sınırlılıkları	40
2.7. Araştırmanın Etik Boyutu	40
2.8. Verilerin Değerlendirilmesi ve Analizi	41
3. BULGULAR	44
4. TARTIŞMA	67
5. SONUÇ VE ÖNERİLER	77
ÖZET	83
SUMMARY	84
KAYNAKLAR	85
EKLER	95
EK-1. Aydınlatılmış Ebeveyn Onam Formu	95

EK-2. Aydınlatılmış Öğretmen Onam Formu	96
EK-3. Anne ve Çocuk Bilgi Formu	97
EK-4. Milli Eğitim Müdürlüğü Uygulama İzin Yazısı	101
EK-5. ASHB Eğitim ve Yayın Dairesi Başkanlığı Uygulama İzin Yazısı	102
EK-6. Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Alt Etik Kurulu Karar Örneği	104
ÖZGEÇMİŞ	105

ÖNSÖZ

Araştırmada; fiziksel şiddete maruz kalan annelerin ebeveynlik tutumları ile çocuklarının sosyal yetkinlik ve davranışları arasındaki ilişki değerlendirilmiştir. Bunun yanında annelerin ebeveynlik tutumları ile çocukların sosyal yetkinliklerinin bazı değişkenler ile ilişkisi de ele alınmıştır.

Lisansüstü öğrenimim süresince ve bu araştırmanın gerçekleştirilmesinde değerli zamanını ve emeğini esirgemeyerek kıymetli bilgilerini benimle paylaşan, tecrübesi ve yol göstericiliğiyle farklı bakış açıları kazanmamı sağlayan, öğrencisi olmaktan onur duyduğum değerli danışmanım Doç. Dr. Ender Durualp'e şükranlarımı sunuyorum.

Lisansüstü öğrenimim süresince bilgilerini ve deneyimlerini cömertçe bizlerle paylaşan Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Çocuk Gelişimi Anabilim Dalı'nın saygıdeğer öğretim üyeleri Prof. Dr. Neriman Aral, Prof. Dr. Gülen Baran, Prof. Dr. Figen Gürsoy, Prof. Dr. Aysel Köksal Akyol, Prof. Dr. Müdriye Yıldız Bıçakçı ve Prof. Dr. Aynur Bütün Ayhan'a ayrı ayrı teşekkür ve saygılarımı iletiyorum.

Veri toplama sürecinde destek veren çalışma arkadaşlarıma, araştırmanın ortaya konulmasında varlıkları ile çok büyük katkı sağlayan ve vakitlerini ayırıp gönüllü katılım gösteren değerli annelere ve öğretmenlere müteşekkirligimi ifade ediyorum.

Hayatımın her aşamasında ve her alanında sonsuz destek ve katkıları ile bana olan inançlarını hiçbir zaman esirgemeyen öncelikle sevgili annem ve ablalarım, çocukluk yıllarımda güven ve ilham kaynağı, yetişkinliğimi paylaşmaya ömrü vefa etmeyen ama hep kalbimde benimle olan canım babama minnettarlığımı sunuyorum.

SİMGELER VE KISALTMALAR

ASHB	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
ETÖ	Ebeveyn Tutum Ölçeği
F	Varyans analizi (ANOVA)
KSGM	Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü
n	Örneklem sayısı
p	İstatistiksel anlamlılık değeri
r	Korelasyon katsayısı
R ²	Determinasyon katsayısı
SPSS	Statistical Package for the Social Sciences
Ss	Standart sapma
SYDDÖ-30	Sosyal Yetkinlik ve Davranış Değerlendirme Ölçeği-30
t	t testi analizi
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
$\bar{x}$	Aritmetik ortalama

ÇİZELGELER

Çizelge 2.1. Araştırmaya Dâhil Edilen Annelere İlişkin Demografik Özelliklerin Dağılımı	33
Çizelge 2.2. Araştırmaya Dâhil Edilen Annelerin Eşlerine İlişkin Demografik Özelliklerin Dağılımı	34
Çizelge 2.3. Araştırmaya Dâhil Edilen Çocuklara İlişkin Demografik Özelliklerin Dağılımı	35
Çizelge 2.4. Ebeveyn Tutum Ölçeğinin (ETÖ) Alt Boyutlarının Puanlamasına İlişkin Basıklık ve Çarpıklık Katsayıları	42
Çizelge 2.5. Sosyal Yetkinlik ve Davranış Değerlendirme Ölçeği-30 (SYDDÖ-30) Alt Boyutlarının Basıklık ve Çarpıklık Katsayıları	42
Çizelge 3.1. Araştırmaya Dâhil Edilen Annelerin Şiddete Maruz Kalma Durumlarına İlişkin Dağılımları	44
Çizelge 3.2. Araştırmaya Dâhil Edilen Çocukların Şiddete Maruz Kalma ya da Tanıklık Etme Durumlarına İlişkin Dağılımları	45
Çizelge 3.3. Araştırmaya Katılan Şiddet Mağduru Annelerin ETÖ'nin Alt Boyutlarından Aldıkları Puanların Tanımlayıcı İstatistikleri	46
Çizelge 3.4. Araştırmaya Katılan Şiddet Mağduru Annelerin Çocuklarının SYDDÖ-30'un Alt Boyutlarından Aldıkları Puanların Tanımlayıcı İstatistikleri	46
Çizelge 3.5. Araştırmaya Katılan Şiddet Mağduru Annelerin 42-59 Aylık Kız Çocuklarının SYDDÖ-30'un Risk Değerlendirme Ölçütlerine Göre Dağılımları	47
Çizelge 3.6. Araştırmaya Katılan Şiddet Mağduru Annelerin 60-72 Aylık Kız Çocuklarının SYDDÖ-30'un Risk Değerlendirme Ölçütlerine Göre Dağılımları	48
Çizelge 3.7. Araştırmaya Katılan Şiddet Mağduru Annelerin 42-59 Aylık Erkek Çocuklarının SYDDÖ-30'un Risk Değerlendirme Ölçütlerine Göre Dağılımları	49
Çizelge 3.8. Araştırmaya Katılan Şiddet Mağduru Annelerin 60-72 Aylık Erkek Çocuklarının SYDDÖ-30'un Risk Değerlendirme Ölçütlerine Göre Dağılımları	50
Çizelge 3.9. Araştırmaya Katılan Şiddet Mağduru Annelerin ETÖ Puanları ile Çocuklarının SYDDÖ-30 Puanlarının Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları	52

Çizelge 3.10. Araştırmaya Katılan Şiddet Mağduru Annelerin ETÖ Puanları ile Çocuklarının SYDDÖ-30 Puanlarının Regresyon Testi Analizi Sonuçları	53
Çizelge 3.11. Araştırmaya Katılan Şiddet Mağduru Annelerin ETÖ Puanları ile Çocuklarının SYDDÖ-30 Puanlarının Çocuğun Yaşına Göre ANOVA Sonuçları	55
Çizelge 3.12. Araştırmaya Katılan Şiddet Mağduru Annelerin ETÖ Puanları ile Çocuklarının SYDDÖ-30 Puanlarının Çocuğun Cinsiyetine Göre t Testi Sonuçları	56
Çizelge 3.13. Araştırmaya Katılan Şiddet Mağduru Annelerin ETÖ Puanları ile Çocuklarının SYDDÖ-30 Puanlarının Annenin Yaşına Göre ANOVA Sonuçları	57
Çizelge 3.14. Araştırmaya Katılan Şiddet Mağduru Annelerin ETÖ Puanları ile Çocuklarının SYDDÖ-30 Puanlarının Annenin Eğitim Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları	58
Çizelge 3.15. Araştırmaya Katılan Şiddet Mağduru Annelerin ETÖ Puanları ile Çocuklarının SYDDÖ-30 Puanlarının Annenin Çalışma Durumuna Göre t Testi Sonuçları	59
Çizelge 3.16. Araştırmaya Katılan Şiddet Mağduru Annelerin ETÖ Puanları ile Çocuklarının SYDDÖ-30 Puanlarının Annenin İlk Evlilik Yaşına Göre ANOVA Sonuçları	61
Çizelge 3.17. Araştırmaya Katılan Şiddet Mağduru Annelerin ETÖ Puanları ile Çocuklarının SYDDÖ-30 Puanlarının Babanın Eğitim Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları	63
Çizelge 3.18. Araştırmaya Katılan Şiddet Mağduru Annelerin ETÖ Puanları ile Çocuklarının SYDDÖ-30 Puanlarının Annelerinin Algıladıkları Ekonomik Düzeye Göre t Testi Sonuçları	64
Çizelge 3.19. Araştırmaya Katılan Şiddet Mağduru Annelerin ETÖ Puanları ile Çocuklarının SYDDÖ-30 Puanlarının Çocukların Okul Öncesi Eğitime Devam Durumuna Göre t Testi Sonuçları	65

1. GİRİŞ

Şiddet, genel anlamıyla insanların birbirlerine uygulamış olduğu bir yaptırım olarak nitelendirilmekte ve şiddet kavramının farklı tanımlarının bulunduğu görülmektedir. 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun'da şiddet tanımlanarak; bireyin, fiziksel, cinsel, psikolojik ya da ekonomik olarak zarara uğramasına ya da acı çekmesine neden olan ya da neden olma olasılığı olan tutum ve davranışları, buna ilişkin korkutma ve zorlamayı ya da bireyin bağımsız yaşamının herhangi bir gerekçe olmaksızın sınırlandırılmasını da kapsayan, topluma açık veya kişisel alanda oluşan fiziksel, cinsel, psikolojik, sözlü ya da ekonomik olarak gerçekleşebilen her türlü tutum ve davranış olarak ele alınmıştır. Şiddet; bireylerin veya grupların bireylerde fiziksel ve psikolojik zarara, yaralanmalara veya sakatlanmalara yol açan davranışlarının tamamı olarak değerlendirilmektedir (Baygal, 2016). Mutlu (1997) ise, şiddetin bir nesneye ya da kişiye yönlendirilmiş, istenmeyen, tahrip edici ve yıpratıcı eylemleri ya da eylemden kaçınmayı yani eylemsizliği de içerdiğini belirtmektedir. Bütün fiziksel saldırganlıkların ve sözlü davranışların yanında tepkisiz kalmak ve eylemden kaçınmanın da şiddet kavramı içerisinde yer aldığını vurgulamaktadır. Şiddet olaylarının ortaya çıkmasında psikolojik, sosyal, kültürel ve iletişimsel etkenlerin bir arada işlev gördüğü, şiddetin yaşamın tüm alanlarında gözlemlendiği ve fiziksel, psikolojik, cinsel ve daha birçok farklı şekilde meydana geldiği belirtilmektedir. Ailede yaşanan ve genellikle gizlenen ya da örtülen aile içi şiddet olayları ise şiddetin farklı bir alanı olarak vurgulanmakta ve aile üyelerinden birinin ailenin diğer üye ya da üyelerinin saldırısına maruz kalması olarak tanımlanmaktadır (Baygal, 2016). Şiddetle ilgili değerlendirmeler dikkate alındığında şiddet durumlarının genellikle güçlü olandan güçsüz olana yönelik sergilendiği; aile içerisinde ise bu durumun erkeğin kadına ya da çocuğa şiddet uygulaması olarak görüldüğü belirtilmektedir (Aktaş Mavili, 2006). Aile içinde meydana gelen kadına yönelik şiddet; kadınla erkek arasındaki güç ilişkisinin eşitsizliğine dayanan insanın temel hak ve özgürlüklerini yok sayma olarak tanımlanmaktadır. Aile içinde kadına yönelik şiddet gerek fiziksel gerekse ruhsal anlamda önemli sağlık sorunlarının meydana

gelmesine neden olmaktadır (Şahin ve Dişsiz, 2009). Aile içinde yaşanan kadına yönelik şiddetin yalnızca kadınları değil, aynı zamanda aile içerisinde bulunan çocukları da olumsuz etkilediği vurgulanmaktadır (Ayan, 2007). Bu kapsamda annelerin ebeveynlik tutumları ile çocuklarının sosyal yetkinliklerinin annelerin fiziksel şiddete maruz kalmaları açısından değerlendirilmesi önemli görülmektedir.

1.1. Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet

Ailede ortaya çıkan şiddet; aile üyeleri arasında gerçekleşen zorlayıcı, aşağılayıcı, cezalandırıcı, güç göstermek veya öfkeyi ifade etmek için sergilenen şiddet içeren davranışlar olarak tanımlamaktadır (Yanikkerem ve Saruhan, 2005). Aile bireylerinin birbirlerini kontrol etme mücadelesi sonucu ortaya çıktığı belirtilen aile içi şiddetin, kişiyi tehdit etmeye, hakarete maruz bırakmaya, cinsel saldırıda bulunmaya ve hatta öldürmeye kadar varabilen, kişinin fiziksel ve psikolojik sağlığını, kişisel gelişimini ve bağımsızlığını olumsuz yönde etkileyerek zarar veren birçok davranışı içerdiği ifade edilmektedir (Akın, 2013). Aile içi şiddetin; görece güçlü olan aile bireyinden güçsüz olana uygulandığı bu durumun genellikle eşler arasında erkeğin kadına, anne-babaların çocuklarına, çocukların ise birbirlerine karşı sergilediği, ailenin yaşlı veya çeşitli yönlerden daha güçsüz olarak algılanan bireylerine de uygulanabildiği, fiziksel, psikolojik, cinsel ve ekonomik türde gerçekleşebildiği görülmektedir (Ayan, 2010; Baygal, 2016; Çetinkaya ve ark., 2003; Özgentürk ve ark., 2012).

Aile içi şiddet meydana geliş biçimi ve sebepleri dikkate alındığında dört farklı türde gerçekleşmektedir. Bunlar; fiziksel, psikolojik, cinsel ve ekonomik şiddet olarak adlandırılmaktadır. Şiddet türlerinden yalnızca birinin sergilendiği durumlar görülebilirken birkaçının birlikte meydana gelebildiği durumlarda yaşanabilmektedir. Uygulama sıklıkları değişim göstermekle birlikte toplumumuzda en yaygın şekilde psikolojik ve fiziksel şiddet ile karşılaşıldığı bilinmektedir (Baygal, 2016).

Psikolojik şiddet; eşlerden birinin diğerini sürekli olumsuz şekilde eleştirmesi, aşağılaması, arkadaşları veya ailesi ile görüşmesine engel olması, yapmak istemediği şeyler üzerinde ısrarcı davranması, çocuklarıyla görüştürmemekle tehdit etmesi, hasta olduğu veya desteğe ihtiyacı olduğu diğer durumlarda yeterli ilgiyi göstermemesi, kendisine olan saygısını zedeleyecek şekilde söylemlerde bulunması, kişinin bireysel gelişimini engelleyici davranışlar sergilemesi olarak tanımlanmaktadır (Ayan, 2010; Yeniocak, 2011). En yaygın olarak karşılaşılan şiddet türü olan psikolojik şiddetin ailenin genel bütünlüğünü olumsuz etkilediği belirtilmektedir.

Ekonomik şiddet; maddi imkanların veya kaynakların sistematik olarak birey üzerinde güç ve kontrol sağlamak amacıyla kullanılmasıdır. Eşlerden birinin diğerinin istek ve ihtiyaçlarını göz ardı ederek bir iş alanında çalışmasına engel olması, parasını zorla alması, evin ihtiyaçlarını karşılamaması ya da ihtiyaçları karşılayabilecek düzeyde para vermemesi, çalışarak elde ettiği paraya veya mal varlığına el koyması, iş hayatında statüsünün yükselmesine engel olması, satın alma özgürlüğüne müdahale etmesi gibi durumları içeren ve genel olarak kadının ekonomik alandaki hareketliliğine ket vurulması, kendisi hakkındaki ekonomik harcamalara katılımının önüne geçilmesi ve maddi ihtiyaçlarının isteğe bağlı şekilde sınırlandırılması olarak tanımlanmaktadır (İdiz, 2009; Yeniocak, 2011).

Cinsel şiddet; genel anlamda kişinin kişisel mahremiyet alanının ihlali olarak tanımlanmaktadır. Kişinin izni olmadan cinsel bir eyleme maruz bırakılması veya kişinin istemediği bir şekilde sözle taciz edilmesi, dokunulması, istememesi ya da uygun olmamasına rağmen ilişkiye mecbur edilmesi, onaylamadığı cinsel davranışlarda bulunmaya yönlendirilmesi, baskı yoluyla istemediği kişilerle ve uygun görmediği yerlerde cinsel içerikli faaliyetler yaptırılması gibi durumları içermektedir (Köseoğlu, 2018; Yeniocak, 2011).

Fiziksel şiddet; kişinin fiziksel gücünü kullanarak korkutma, yaptırım uygulama, güç ve baskı elde etme amacı ile kişiye tokat atmak, yumruklamak, hırpalamak, ısırarak, saçlarını koparmak, sıkıştırmak, bükürmek, ezmek, tekme atmak, bir cisim

ile saldırmak, bıçak ya da silah gibi araçlarla yaralamak gibi kişinin bedensel olarak acı çekmesine veya fiziksel bütünlüğüne zarar vermeyi amaçlayan davranışlar olarak ortaya çıkmaktadır. Yapılan araştırmalar ve istatistiki verilere göre fiziksel şiddetin aile içi şiddet türlerinden en fazla görünür olan ve en sık rastlanan şiddet türü olduğu belirtilmektedir (Sarı, 2010; Yeniocak, 2011).

Toplumumuzda şiddetle ilgili değerlendirmeler dikkate alındığında şiddet durumlarının genellikle güçlü görünenden güçsüz görünen kişiye yönelik sergilendiği; aile içerisinde ise özellikle erkeğin kadına ya da çocuğa yönelik şiddet uyguladığı görülmektedir (Karagün, 2015). Toplum içerisinde var olan hiyerarşik ilişkilerin neredeyse tümünde şiddet olgusunun bulunduğu, dolayısıyla egemenlik ilişkisi ya da isteğinin bulunduğu ilişkilerde de benzer şekilde şiddet davranışının gözlenebileceği, bu durumun aile içindeki ilişkilerde de açık bir şekilde görüldüğü vurgulanmaktadır. Toplumun en temel birimi olan ailenin ataerkil bir yapıya sahip olması nedeniyle genellikle erkeğin üstün ve baskın, kadının ise değersiz ve itaatkâr konumda bulunduğu belirtilmektedir (Baygal,2016). Her geçen gün artan ve yaygınlaşan bir olgu halini alan şiddetin en sık karşılaşılan biçiminin aile içinde meydana gelen erkek tarafından kadına veya çocuğa karşı sergilenen şiddet olduğu ifade edilmektedir (Güneri, 1996). Aile içinde meydana gelen şiddetin; genellikle eşlerin birbirine karşı sergilediği ve büyük oranda erkekler tarafından kadınlara yöneltildiği anlaşılmaktadır (Ayrancı ve ark., 2002).

1.1.1. Dünyada Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet

Ailede gerçekleşen şiddetin; yaş, eğitim düzeyi, inanç biçimi, sosyo-ekonomik durum, etnik grup ve kültürel faktörlerden bağımsız olarak tüm toplumsal alanlarda ya da gruplarda görülebildiği vurgulanmaktadır (Tezel Şahin ve Kurtulmuş, 2015). Ancak kadına yönelik şiddetin, tarih süresince aile mahremiyeti olarak değerlendirilerek uluslararası düzeyde insan hakları ihlali olarak ele alınma sürecinin geciktiği ifade edilmektedir. 1980’li yıllarda uluslararası düzeyde ele alınmaya başlayan kadına yönelik şiddetin toplumun tümünü etkileyen bir durum olarak kabul

edilmesinin ve insanın sadece insan oluşundan kaynaklı var olan haklarının zarara uğraması olarak görülmeye başlanmasının 1990'lı yıllara denk geldiği görülmektedir (Dinçer, 2014). 20. yüzyıldan itibaren uluslararası düzlemde kadına karşı yöneltilen şiddet ile aile içinde meydana gelen şiddeti önlemek, faillere yaptırım uygulamak ve mağdurları korumak amacıyla sözleşmelerin, tavsiye kararların ve hukuki düzenlemelerin yürürlüğe girdiği ve bunların yanında şiddetin yaygınlığının, nedenlerinin ve sonuçlarının belirlenerek şiddetle mücadeleyle ilişkin veri temelli çalışmalar ortaya konulabilmesi amacıyla bilimsel araştırmaların yapılmaya başlandığı anlaşılmaktadır (KSGM, 2014).

Levinson'un 1990 yılında 90 farklı toplumda gerçekleştirdiği araştırmasında; kadınların %85'inin eşlerinden şiddet gördüğü bulgusuna ulaşılmıştır. ABD'de yapılan bir araştırmada; her üç kadından en az birinin diğer bir ifadeyle ortalama bir milyar kadının yaşamlarının herhangi bir döneminde aile üyeleri tarafından ya da tanıdıkları kişiler tarafından fiziksel şiddete maruz bırakıldıklarının, istekleri dışında cinsel ilişkiye zorlandıklarının ya da farklı biçimlerde birçok şiddetle karşılaştıklarının belirlendiği ifade edilmiştir (Heise ve ark., 1999). Medyaya yansıyan kadına yönelik şiddet olaylarında; Güney Afrika, Kenya, Zambia, Mısır, Bangladeş, İspanya, Papua-Yeni Gine ve İngiltere gibi ülkelerin sık sık yer aldığı görülmektedir (Ocakcioğlu, 2019).

TBMM'de 2016 yılında sunulan "Kadına Yönelik Şiddet ve Dünya Gerçeği" başlıklı raporda; 28 Avrupa ülkesinin kadına yönelik şiddet verilerinin ele alındığı ve buna göre Avrupa Birliği ülkelerinde 15 yaşından büyük her üç kadından birinin (yaklaşık 62 milyon) fiziksel ya da cinsel şiddet mağduru oldukları aktarılmıştır. Raporda; kadına yönelik şiddetin Avrupa Birliği ülkeleri arasında Danimarka, Finlandiya ve İngiltere'de en yüksek olduğu, Polonya, Avusturya ve Hırvatistan'ın ise düşük seviyelerde bulunduğu ifade edilmiştir (Ocakcioğlu, 2019). Birleşmiş Milletler tarafından yapılan ve 86 ülkenin yer aldığı çalışmada (UN Women, 2011) fiziksel veya cinsel şiddete maruz kalan kadınların oranının %70 olduğu; 15-44 yaş aralığında kanser, trafik kazası, sıtma ve savaşlar nedeniyle hayatını kaybeden ya da sakatlanan kadın sayısının şiddete maruz kalmaları nedeniyle hayatlarını kaybeden

ya da sakatlananların sayısından daha az olduğu; aile içi şiddete harcanan yıllık değerin; Kanada’da 1.16 milyar dolar, ABD’de 5.8 milyar dolar, Avustralya’da ise 11.38 milyar dolar olduğu bildirilmiştir.

Birleşmiş Milletler tarafından 2010 yılında gerçekleştirilen bir çalışmaya göre yaşamının bir döneminde fiziksel şiddet mağduru olan kadınların oranı Çin’de %12 iken Zambiya gibi ülkelerde %59 seviyelerine yükseldiği belirlenmiştir (UN Statistics Division, 2010). Birleşmiş Milletler İstatistik Bölümü’nün (UNSTATS) 1995-2006 verilerinde; yaşamı süresince en az bir defa fiziksel şiddet mağduru olan kadınların oranları; Kanada’da %8, İsviçre’de %11, İtalya’da %14, Japonya’da %15, Almanya’da %29, Avustralya’da %27 olduğu ifade edilmiştir (UN Statistics Division, 2010).

ABD’de her üç kadından birinin partneri tarafından öldürüldüğü, 2007 yılındaki verilere göre Hindistan’nın geleneksel inançları nedeniyle her gün yirmi iki kadının öldürüldüğü tespit edilmiştir (Bureau of Justice Statistics, 2007; National Crime Records Bureau, 2008).

1.1.2. Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet

Dünya genelinde dikkate değer bir problem olarak kabul edilmesine rağmen aile içi şiddet olgusunun tarihsel süreç boyunca, yalnızca aileyi ilgilendiren bir durum olarak ele alındığı, toplumun düzenini ve sağlığını korumakla yükümlü birey ya da kurumlarca değersiz ya da ailenin özel bir meselesi olarak değerlendirildiği, aile dışında yer alan farklı herhangi bir unsurun sorunun çözümünde etkili olamayacağı yönünde görüş ve inançların benimsendiği ifade edilmektedir. Ancak ülkemizde son 20-30 yıl içerisinde diğer dünya devletlerinde olduğu gibi kadına yönelik aile içi şiddetin birçok farklı mesleki alanla ilişkili otorite tarafından dikkatle ele alınan önemli konulardan biri halinde geldiği görülmektedir (Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, 1998; Yıldırım, 1998).

TBMM’de 2016 yılında sunulan “Kadına Yönelik Şiddet ve Dünya Gerçeği” başlığı ile ele alınan raporda; yaşamının herhangi bir döneminde cinsel şiddet mağduru olan kadınların oranının Türkiye’de %12 olduğu, fiziksel şiddet mağduru olanların oranın %36 olduğu belirtilmiştir. Ülkemizin bölgelerine göre yapılan istatistiksel analizde ise; Marmara’nın %30 oranında, Ege’nin %37 oranında, Batı Anadolu’nun %42 oranında, Orta Anadolu’nun %43 oranında, Akdeniz’in %37 oranında, Batı Karadeniz’in %34 oranında, Doğu Karadeniz’in %27 oranında, Kuzeydoğu Anadolu’nun %39 oranında, Ortadoğu Anadolu’nun %32 oranında, Güneydoğu Anadolu’nun %33 oranında olduğu ifade edilmiştir (Ocakcıoğlu, 2019).

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından 2014 yılında yapılan bir araştırmada; ülkemizde yaşamının herhangi bir döneminde fiziksel şiddete maruz kalan kadınların oranın %36, cinsel şiddete maruz kalan kadınların oranın %12, her iki şiddetten birine maruz kalanların oranının ise %38 olduğu ifade edilmiştir. Araştırmada; Orta Anadolu Bölgesinin fiziksel şiddetin en fazla görüldüğü bölge olduğu vurgulanmıştır. Bunun yanında ülkemizdeki evli kadınların %44’nün duygusal şiddete maruz kaldığı, duygusal şiddetin yerleşim yeri açısından çok az farklılaştığı, ancak bölge olarak bakıldığında %35 ile %54 oranında değişen bir farklılaşma olduğu ifade edilmiştir (KSGM, 2015).

1.1.3. Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetin Kadın Üzerindeki Etkileri

Kadına yönelik aile içi şiddet; kadın ile erkeğin birbirleriyle ilişkilerindeki güç dengesinin eşit kabul edilmemesine dayanan ve kadının temel insan haklarının ihlaline neden olan bir olgu olarak tanımlanmaktadır (Baygal, 2016). Kadına yönelik aile içi şiddet dünya genelinde dikkate değer bir sorun olarak değerlendirilmekle birlikte, kadını ve diğer aile üyelerini etkileyen, kültürel, coğrafi, dini, toplumsal ve ekonomik etmenlerden bağımsız olarak ele alınan bir insan hakkı ihlali olarak görülmektedir. Aile içerisinde kadına karşı gerçekleşen şiddetin kadınların fiziksel, duygusal, psikososyal ve ekonomik sağlığını olumsuz etkilediği ve ayrıca hukuki, sosyal, siyasal ve ekonomik konumlarının gelişmesine engel teşkil ettiği

vurgulanmaktadır (Taft ve ark., 2009). Aile içi şiddet ailenin yapısal özelliklerini olumsuz etkileyerek önemli sorunlara yol açan ve ailedeki tüm bireylerin bundan olumsuz yönde etkilenmesine neden olan bir olgu olarak ele alınmaktadır. Kadına yönelik şiddetin; kadınların kendilerini güvende hissetmek istedikleri evlerinde ve güvenmek istedikleri kişiler tarafından (babaları, kardeşleri ya da eşleri) çeşitli şekillerde gerçekleştirilmesi nedeniyle sağlık sorunlarının oluşmasını da önemli düzeyde etkilemektedir.

Şiddet kadınların temel haklarından biri olan sağlık haklarından yararlanmalarına engel olabilmekte ve kadınlarda ölümcül olan ya da olmayan sağlık sorunlarının ortaya çıkmasına zemin hazırlamaktadır (Antai ve Adaji, 2012). Şiddete maruz kalan kadınlarda; fiziksel yaralanma, mental sağlık sorunları, fiziksel sorunlar, intihar girişimi, kardiyovasküler hastalıklar, istenmeyen gebelik, düşük, jinekolojik hastalıklar, kronik pelvik ağrı, cinsel yolla bulaşan hastalıklar, madde kullanımı gibi durumların sıkça karşılaşıldığı görülmektedir (Karaoğlu, Celbis ve Ercan, 2005; Yanikkerem, 2002). Gebelik döneminde uygulanan şiddet esnasında abdomene alınan darbeler sonucu fetusta travmatik incinmelere, bebek ölümüne ve preterm eyleme yol açabildiği belirtilmektedir. Psikolojik stresin gebelerin sağlıklı yaşam biçimlerini olumsuz yönde etkilediği, buna bağlı olarak olağandan az beslendikleri, dinlendikleri, egzersiz yaptıkları ve yine ihtiyaçlarına oranla az tıbbi bakım aldıkları ifade edilmektedir. Şiddete maruz kalan gebelerde sigara ve madde kullanımının yaygın olduğu ve tüm bu olumsuz etmelerin gebelerin yeterli düzeyde kilo alamamasına, düşük kiloda bebek doğumuna, anemi, enfeksiyon ve doğum kontrol yöntemleri kullanmaya bağlı olarak sık doğum aralıklarına neden olduğu belirtilmektedir (Koski, Stephenson ve Koenig, 2011; Yanikkerem, Kavlak ve Sevil, 2007). Şiddet mağduru olan kadınlarda fiziksel sağlık sorunlarının yanında, ruhsal sağlık sorunlarının da meydana geldiği bilinmektedir. Depresyon, kaygı bozukluğu, yaşam doyumunda azalma, uyku sorunları, kronik öfke yaşama gibi kadının sosyal yaşamdan uzaklaşmasına ve kendine yabancılaşmasına neden olabilen sorunların şiddet mağduru kadınlarda sıkça karşılaşılan durumlar olduğu görülmektedir. Uygulanan şiddete bağlı olarak psikolojik sorunlarla karşılaşan kadınların intihar girişiminde bulunma, bağımlılık yapan (sigara, alkol vb.) maddeler kullanma

oranının arttığı, yeme bozukluklarının ortaya çıkabildiği üzerinde durulmaktadır (Dişsiz ve Şahin, 2008; Efe ve Ayaz, 2010). Şiddete maruz kalan kadınlarda depresyonun yanı sıra düşük öz saygının sıkça görüldüğü belirtilmektedir (Waldrop ve Resick, 2004). İştahta azalma, yorgunluk, kendini değersiz hissetme, uyku bozuklukları, umutsuzluk, mutsuzluk, konsantrasyon sorunları, ağrı bozuklukları gibi stresle ilişkili sağlık sorunlarının hayatlarının bir bölümünde ve bir şekilde şiddete maruz kalmış kadınlar tarafından bildirilme oranının herhangi bir şiddet yaşantısı olmayanlara göre iki kat daha fazla olduğu gözlenmektedir (KGSM, 2009; Vachher ve Sharma, 2010).

1.2. Çocuklara Yönelik Aile İçi Şiddet

Toplumumuzda yaşanan şiddet olayları değerlendirildiğinde; şiddetin genelde güçlü olandan güçsüz görünen kişiye doğru uygulandığı; aile içerisinde ise özellikle erkeğin kadına veya çocuğa şiddet uyguladığı belirtilmektedir (Karagün, 2015). Aile içinde yaşanan kadına yönelik şiddeti sadece şiddeti yaşayan kadınları değil, şiddetin yaşandığı ailelerdeki çocukları da olumsuz etkilediği öne sürülmektedir. Bu kapsamda kadına ve çocuğa uygulanan şiddeti birbirinden bağımsız olarak düşünmenin mümkün ve sağlıklı bir yaklaşım olmayacağı ifade edilmektedir (Baygal, 2016).

1.2.1. Çocukların Şiddete Tanıklık Etmesi veya Maruz Kalması

Tarihsel bilgiler ve yapılan araştırmalar çocuğa yönelik şiddetin her çağda ve her toplumda yaygın olarak görüldüğü ancak kadına yönelik şiddette olduğu gibi bu şiddetin de aile mahremiyeti gerekçesiyle gizli tutulduğu ve toplum tarafından göz ardı edilerek önemli bir konu olarak ele alınmadığı belirtilmektedir (Vatandaş, 2003). Toplumsal ve ekonomik anlamda çocuğa uygulanan şiddet davranışlarından çocukların farklı şekillerde etkilendiği vurgulanmaktadır (Baygal, 2016).

Aile içinde yaşanan şiddetten çocukların doğrudan şiddete maruz kalarak etkilenebilecekleri belirtilmektedir. Aile içerisinde çocuğa yönelik şiddet; şiddet gören annenin çocuğuna şiddet uygulaması veya eşine karşı saldırgan davranışlarda bulunan erkeğin benzer davranışı çocuğuna da sergilemesi ya da çocuğun ebeveynleri arasındaki şiddet sahnelerine tanıklık etmesi gibi birçok durumda meydana geldiği ifade edilmektedir (Aktaş Mavili, 2006). Şiddet uygulayan kişinin; çocuğun güçlü şekilde bağ kurduğu ve temel bakım veren kişi olan annesine karşı psikolojik şiddet sergileyerek ve taleplerini baskı altında gerçekleştirmeye zorlayarak ya da bilinçli şekilde çocuğa fiziksel, psikolojik ya da cinsel şiddet uygulayabileceği ifade edilmektedir. Bunun yanında; annenin şiddete maruz kaldığı sırada çocuğun da kazara şiddet uygulayan tarafından zarara uğratılabileceği nitekim ileri yaşlardaki çocukların anne ve babası arasında yaşanan şiddete müdahale etmeye çalışırken zarar gördüğüne dair bulguların olduğu vurgulanmaktadır (Ocakcıoğlu, 2019).

Şiddetin, aile içerisinde çocuğa doğrudan uygulanabileceği gibi çocuğun aile üyeleri arasında gerçekleşen şiddet davranışlarına tanıklık ederek de şiddete maruz kalabileceği ve bu durumunda çocuğun zarar görmesine neden olabileceği öne sürülmektedir (Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, 1998). Şiddet mağduru annelerin çoğunluğu şiddeti çocuklarından gizlediklerine ve çocukların bundan etkilenmediklerine inansalar da çocukların %80-90 oranında bu durumun farkında oldukları bilinmektedir. Şiddet anında ortamda bulunmasalar bile şiddet esnasında yaşanan bağırımları duydukları, şiddet sonrası bedende oluşan yaralanmaları ve morlukları gördükleri gözlenmektedir (Ocakcıoğlu, 2019).

Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığınca 2000 yılında ülke çapında gerçekleştirilen bir araştırmada; fiziksel şiddetin her üç aileden birinde görüldüğü ve aile içerisinde şiddet olan her dört aileden üçünde çocukların şiddete hem tanıklık ettikleri hem de maruz kaldıklarının belirlendiği ifade edilmektedir. Amerika’da yapılan bir çalışmada; partnerine şiddet uygulayan her iki erkekten birinin benzer şekilde kendi çocuklarına karşıda şiddet davranışı sergilediği bulgusuna varıldığı anlaşılmaktadır (Ocakcıoğlu, 2019).

Şiddete tanıklık etmenin çocuk açısından ağır sonuçlara neden olduğu ancak şiddete doğrudan maruz kalan açısından daha ciddi düzeyde travmalar yarattığı öne sürülmektedir. Tüm bu şiddet yaşantısı içinde kimlik oluşturma aşamasında bulunan çocuklar için gerek şiddete tanıklık etmenin gerekse şiddete doğrudan maruz kalmanın oldukça ağır sonuçlarının olabileceği, bu bağlamda çocukların olumsuz ebeveyn modelleriyle karşılaşmalarının; sosyal öğrenme ve kişilik gelişimi açısından ciddi bir öneme sahip olduğu vurgulanmaktadır (Karagün, 2015).

1.2.2. Aile İçi Şiddetin Çocuklar Üzerindeki Etkisi

Aile içinde meydana gelen şiddet olaylarının genel anlamda bir sorun olduğu ve kadına yönelik şiddetin yalnızca kadını değil aynı zamanda aile içerisinde bulunan çocukları da olumsuz etkilediği, çocuğunda bu durumdan değişen biçimlerde zarar gördüğü vurgulanmaktadır (Baygal, 2016). Ebeveynler arasında yaşanan çatışmaların, kısa ve uzun vadede çocuklar üzerinde etkilerinin olduğuna yönelik birçok araştırmanın bulunduğu görülmektedir (Şendil, 2014).

Aile içi şiddet olgularında annelerinin şiddete maruz kaldığına tanıklık eden çocukların istismara uğrama olasılıklarının iki veya üç kat oranında daha fazla olduğu bildirilmektedir (Polat, 2001). Söz konusu şiddet durumunda çocukların fiziksel olarak yaralanmasalar bile ciddi düzeyde zarar gördükleri, yaşanan olaylar nedeniyle kendilerini suçlayabildikleri ve bütün enerjilerini anne ve babasının kavga etmesini önlemek için harcayabildikleri belirtilmektedir. Babanın saldırgan davranışlarına tanıklık eden çocuğun genellikle babaya olan sevgilerini kaybettikleri ve korunmasız olarak gördükleri anneyi destekledikleri ifade edilmektedir (Bulut, 1996).

Şiddet ortamında büyüyen çocukların mutsuz oldukları fakat içinde bulundukları bu mutsuzluk durumunun gelecekteki yaşamlarını etkileyecek olmasının daha önemli bir sorun oluşturduğu ifade edilmektedir (Kalyoncu, 2014).

Ailede yaşanan şiddeti; çocuğun sevdiği ve temel güven duygusunun oluşumunda önemli role sahip bir ebeveynin diğer ebeveynine şiddet uygulaması olarak algılayan çocuğun aidiyet ve temel güven duygusunda zedelenmelerin oluşmasına neden olacağı öne sürülmektedir (Karagün, 2015). Çocuğun hayatının ilk yıllarında; en yakın ilişkide bulunduğu, kendisini büyüten, bakımını üstelenen kişilerle duygusal bağ kurma eğilimde olduğu ve bu bağlanma ile kurulan ilişkinin, kişinin tüm yaşamı süresince duygu, düşünce ve davranışlarını etkilediği bildirilmektedir. Çocukların kendisini büyüten kişilerin stres ve tehdit altında iken nasıl davrandıklarına, kendi istek ve ihtiyaçlarına karşı ne şekilde bir tutum ortaya koyduklarına göre hem kendilerine hem de diğer insanlara ilişkin çeşitli yargılar geliştirdikleri belirtilmektedir (Ainsworth ve ark., 1978'den aktaran Boyacıoğlu ve Sümer, 2011). Çocuğun sağlıklı gelişimi için hayati öneme sahip olmasına rağmen şiddet ortamında büyüyen çocukların, kendilerine bakım veren kişilere, annesi ya da kardeşlerine duygusal bağ geliştirmekte zorluk yaşayabilecekleri öne sürülmektedir. Bu çocuklarda; okul öncesi dönemde gelişim geriliği görülebileceği gibi, kâbus görme, uyuyamama gibi uyku sorunlarının da gelişebileceği belirtilmektedir. Okul çağındaki çocukların ise; depresyon, korku, kaygı gibi duygu durum bozuklukları yaşayabilecekleri ya da akranlarına karşı şiddet içerikli davranışlar sergileyebilecekleri bildirilmektedir (Ocakcıoğlu, 2019).

Yapılan araştırmalarda; çocuklarda uyum bozuklukları, çekingenlik, depresyon, kaygı bozukluğu, alt ıslatma, dışkı kaçırma, okul sorunları aile içi şiddete maruz kalma arasındaki ilişki vurgulanmıştır (Karagün, 2015). Şiddet ortamında büyüyen çocukların okul başarısında düşüklük, ahlaki yıkıntı, sosyal ilişkilerinde bozulma ve hayat başarısında kötü etkilenme, uyuşturucu, alkol, sigara gibi kötü alışkanlıklar edinme, cinsel istismarlar ve sapkınlıklara meyiletme, gelecekte evlilik sorunları yaşama gibi birçok durumun gözlenebileceği öne sürülmüştür (Kalyoncu, 2014).

Aile içi şiddetin var olduğu ailelerde yetişen çocukların vücut dirençlerinin düşük olduğu, kendine güvenlerinin az, impulsif kontrollerinin düşük olduğu ve uzun süreli uyku bozuklukları gözlemlendiği bildirilmiştir (Yenibaş ve Şirin, 2007). Bu

çocuklarda boğaz ağrısı, grip, enürezis nokturna gibi post-travmatik stres bozukluğu olarak tanımlanabilecek bazı fiziksel belirtilerin sık görüldüğü ifade edilmiştir (Yenibaş ve Şirin, 2007).

Aile içi şiddete tanıklık etmesinin yanında çocuğun doğrudan kendisinin şiddete maruz kalmasının ise antisosyal davranış biçimleri geliştirme olasılıklarının arttırdığı ve gelecekte psikolojik sorunlar yaşamasına temel oluşturduğu vurgulanmaktadır (Bilgin, 2008). Aile içi şiddetin çocuklar üzerindeki en önemli etkisinin, şiddete tanıklık eden ya da maruz kalan çocukların ileride kendilerinin de birer şiddet uygulayıcısı olma potansiyellerinin yüksek olması olduğu değerlendirilmektedir (Şahin ve Kurtulmuş, 2015). Yapılan çalışmalarda, şiddetin var olduğu bir ortamda büyüyen bireylerin, kendi çocuklarına şiddet uyguladıkları, yaşamlarındaki sorunların çözümünde şiddete başvurdıkları ve böylece şiddetin kuşaktan kuşağa sürdürüldüğü belirtilmektedir (Bayındır, 2010; Tunca, 2016; Yenibaş ve Şirin, 2007). Araştırmada aile içi şiddete maruz kalmış annelerin çocuklarının sosyal yetkinlik ve davranışlarının değerlendirilmesi hedeflenmiştir. Bu kapsamda; çocukların sosyal yetkinlikleri ve davranışlarının tanımlanmasında kullanılan özellikleri başlıklar halinde bir sonraki bölümde ele alınacaktır.

1.3. Çocuğun Sosyal Gelişimi

Çocuğun ilk sosyalleşme ilişkisi deneyimlerinin ve sosyalleşmesinin anne ve babasıyla olan iletişimiyle başladığı ve yakın çevresindeki diğer kişilerle sürdüğü belirtilmektedir (Yıldız, 2000). Çocuğun duygu, düşünce ve davranışlarını toplumun normlarına, ahlak anlayışına ve aynı zamanda kendi değer ve inanç sistemlerine uygun bir biçimde ortaya koyabilmesi halinde hem toplum hem de kendisi için sağlıklı bir yaşantı sürdürmesi mümkün olmaktadır. Bu nedenle sosyal gelişim, bireyin doğumdan itibaren yaşamı süresince diğer insanlarla ilişkilerini kapsayan bir gelişim alanı olarak değerlendirilmektedir (Çağdaş 1997). Bir sonraki bölümde; sosyal gelişimin boyutları arasında yer alan sosyal yetkinlik, saldırganlık ve içe dönüklük kavramları hakkında bilgi verilecektir.

1.3.1. Sosyal Yetkinlik

Yetkinlik; çevredeki fırsatlara karşı bireyin ihtiyaçlarını gözeterek duruma uygun tepkileri seçip bunları organize edebilmedeki becerisi şeklinde ele alınmaktadır (Uysal ve Akman, 2016). Empati kurabilme, deneyimlediği olaylar ya da durumlar arasında neden sonuç ilişkisi kurarak çıkarımlarda bulunabilme ve bu çıkarımlardan öğrendiklerini yeni yaşantılarında ve sosyal etkileşimlerinde uygulayabilme becerileri de sosyal yetkinlik olarak değerlendirilmektedir (Clickeman, 2007). Bireyin toplum tarafından kabul gören tutumları, davranışları ve duyguları ortaya koyabilmesi, diğer insanlarla sağlıklı, başarılı ve kalıcı sosyal ilişkiler oluşturabilmesi sosyal yetkinlik kavramı içerisinde ele alınmaktadır (Gülay, 2010).

Sosyal yetkinliğe sahip bireylerin; diğer bireyler ve toplumla ilişkilerinde genel kabul gören normlara uygun davranabildikleri, diğer insanların haklarına, duygu ve düşüncelerine karşı saygılı ve duyarlı olabildikleri, çevresiyle işbirliği içerisinde kalabildikleri, sağlıklı ve başarılı sosyal ilişkiler kurup bunları sürdürebildikleri, öz düzenleme becerilerini sergileyebildikleri, kendi istek ve ihtiyaçları doğrultusunda hayır deme ve bunun yanında yardım isteme becerilerini geliştirebildikleri, çözüm ve hedef odaklı oldukları, yaşamlarında karşılaştıkları zorluklara karşı akılcı davranışlar ortaya koyarak bu zorlu durumların üstesinden gelebildikleri, tehlikeler karşısında sağduyulu davranarak kendilerini kontrol edebildikleri, çevresi ile kurduğu sağlıklı ve nitelikli ilişkiler sayesinde sevilen, başarılı ve mutlu bireyler olabildikleri genel çerçevede toplumla uyumlu ve dengeli bir yaşam sürdürebilmek için gerekli sosyal davranışlara sahip oldukları ifade edilmektedir. (Gülay ve Akman, 2009; İsrail, 2007). Buna karşın sosyal yetkinlik becerileri gelişmeyen bireylerde kızgınlık-saldırganlık ya da anksiyete-içe dönüklük davranışlarının gözlenebileceği belirtilmektedir (Durmuşoğlu Saltalı ve Arslan, 2012).

1.3.2. Kızgınlık-Saldırganlık

Saldırganlık, bireyin kendi istek ve beklentileri dışındaki her türlü duruma karşı direnç sergileme ve kendi isteklerini zorla kabul ettirmeyi de içeren canlılara ya da nesneler zarar vermek amacıyla ortaya koyduğu davranışlar olarak ele alınmaktadır (Gürüz, 2005; Yasankul, 2007). Korku, kaygı ya da kızgınlık gibi negatif duygularını kontrol edemeyen bazı çocukların bu duygularını davranışsal düzeyde ifade edip çevresine zarar verici eylemlerde bulunmasına, çocuklarda gözlenen saldırganlık davranışları olarak yaklaşılmaktadır. Her negatif davranışın saldırganlık olarak değerlendirilemeyeceği itme, vurma, kovalama, kavga, geçimsizlik gibi davranışların çocuğun tüm sosyal yaşantısında ve sürekli olarak gözlenmesi halinde saldırganlık olarak tanımlanabileceği ifade edilmektedir (Özdemir, 2014).

Saldırgan çocukların, agresif, küskün, karşı gelen, asi, zorba, geçimsiz, akranlarıyla ve yetişkinlerle sağlıklı ve uyumlu ilişkiler kuramayan çocuklar oldukları görülmektedir (Çiftçi Topaloğlu, 2013). Saldırgan çocukların, öğrenim hayatında başarısız olarak ya da okulu yarıda bırakarak kendilerine, sınıftaki eğitimin akışını engelleyerek de çevrelerine zarar verici davranışlar sergilediği; sağlıklı arkadaş ilişkileri geliştiremedikleri; sık sık kavga ettikleri; kavgayı başlatan ve sürdüren taraf oldukları; diğerleri ile iletişim ve empati kurmaktan kaçındıkları belirtilmektedir (O'Rourke ve Worzby, 1996; Öner, 1999).

Saldırganlık üzerine geliştirilen ve saldırganlığı doğuştan gelen içgüdülerle açıklayan kuramların aksine saldırganlığı bireyin sosyalleşme sürecinde yaşantılandığı öğrenmelerle ele alan sosyal öğrenme kuramcıları bulunmaktadır (Hasta ve Güler, 2013). Bu kuramcılar saldırganlığı, insanın doğumundan itibaren sosyal çevresindeki diğer insanları gözlemleyerek, model alarak veya taklit ederek öğrendiği bir davranış olarak tanımlamaktadır (Özdemir, 2014). Ailenin aşırı hoşgörülü davranmasının ya da çocuğun istek ve ihtiyaçlarını sürekli görmezden gelmesinin, ertelemesinin; çocuğun duygu, düşünce ve davranışlarını ifade etmesini engellemesinin, çocuğu cezalandırmasının ayrıca aile üyeleri arasında etkili ve

sağlıklı bir ilişki ya da iletişimin olmamasının çocuğun kızgınlık ve öfke duygularını yaşayarak saldırgan davranışlar sergilemesine sebebiyet verebileceği savunulmaktadır (Aral, Ayhan ve Türkmenler, 2004; Aydın, 2004; Yumuş, 2013). Okul öncesi dönemden itibaren çocuğun davranışlarında gözlenebilen saldırgan davranışların kaynağının bulunup engellenmesine yönelik gerekli önlemlerin alınmasının önemli olduğu aksi takdirde erken çocuklukta görülen saldırganlığın yetişkinlik döneminde de devam edebileceği ifade edilmektedir (Çiftçi Topaloğlu, 2013).

1.3.3. Anksiyete- İç Dönüklük

Anksiyete-içedönüklük davranışları; sosyal ortamlarda rahatsızlık duyma ve çekingen davranma, kendisini mutsuz ve depresif hissetme ile olumsuz değerlendirilme korkusu olarak ele alınmaktadır (Baltaş, 2002; Demir ve ark., 2000). Bu özelliklere sahip bireylerin; toplu alanlarda kendi duygu ve düşüncelerini ifade etmekten kaçındıkları, başkalarının kendileri adına karar vermesine karşı koyamadıkları, diğer insanlar tarafından seilmeye layık görülmediklerine inandıkları, yakın ilişkiler kurmakta ve sürdürmekte zorluk yaşadıkları, sürekli kendilerini acımasızca eleştirdikleri görülmektedir (Baltaş, 2002). Bu kişilerin hayır diyebilme becerilerinin yeterince gelişmediği, önemsiz durum ya da olaylara ağlayarak karşılık verdikleri, haksız olmamalarına ya da hata yapmamalarına rağmen sık sık özür diledikleri, kendileri hakkında yapılan eleştirel yaklaşımlara aşırı tepki verdikleri, heyecanlarını ortaya koymada zorlandıkları, kendi istek ve ihtiyaçlarını geri plana atarak diğer insanlarınkini önemsedikleri, sinirli ve endişeli bir ruh haline sahip kişiler oldukları gözlenmektedir (Tataker, 2003).

Çocukların anksiyetöz ya da içe dönük olmasının nedenleri arasında ebeveyn tutumlarının önemli bir etken olduğu vurgulanmaktadır. Aşırı korumacı, çekingen ya da aşırı eleştirel ebeveynlerin çocuklarında anksiyete ya da içe dönük davranışlara daha sık rastlandığı ifade edilmektedir (Bozkurt, 2016; Chorpita ve Barlow, 1998).

1.4. Ebeveynlik Tutumları

Bireyin bir olay ya da duruma karşı edindiği tecrübe, sezgi, inanç ya da öğrenmelerini temel alarak oluşturduğu olumlu ya da olumsuz duygu, düşünce ve davranışlarını içeren eğilimler tutum kavramının tanımı olarak ele alınmaktadır (Budak, 2000; Mızrakçı, 1994). Bu kapsamda ebeveyn tutumlarının; ebeveynlerin çocuklarına karşı sergilediği davranışların bütününe kapsadığı değerlendirilmektedir (Yılmaz, 2000). Tutumların; yaşantı ve deneyimler sonucu oluştuğu ve bireylerin davranışlarını yönlendirmede etkili olduğu vurgulanmaktadır. Bireyin doğumundan itibaren bulunduğu ailenin yapısı, eğitimi ve ebeveynleri ile diğer insanları algılama biçiminin tutumların olumlu ya da olumsuz olmasında önemli bir unsur olduğu bildirilmektedir (Mızrakçı, 1994).

Çocuğun toplumda dengeli olmasına, sosyal olarak kabul görmesine, içinde bulunduğu topluma uygun davranış kalıpları geliştirmesine katkı sağlayan aracı bir unsurun aile olduğu ve çocuğun yetişkinlikte kuracağı sosyal ilişkilerin temelini ailenin oluşturduğu kabul edilmektedir. Çocuğun sağlıklı gelişimi için ihtiyaç duyduğu deneyimleri sevgi ve güvene dayılı bir aile ortamında yetişmesi ile kazanabileceği ifade edilmektedir (Yavuzer, 2005). Ebeveynlerin veya çocuğun bakımını üstlenen diğer bireylerin çocuğun gelişimine ilişkin genel tutum ve davranışlarının, çocuğun kişilik gelişimine, öz saygısına, gelecek hakkında idealler oluşturma yeteneğine ve karar verebilme becerilerine ciddi düzeyde tesir ettiği görülmektedir (Canter, 2000; Güngör, 2000). Yapılan araştırmalarda; çocukların özellikle sosyal becerilerinin gelişimini etkilediği öne sürülen ebeveyn tutumları farklı alt kategorilerde değerlendirilmekte olup araştırmamızda otoriter, demokratik, korumacı ve izin verici ebeveynlik tutumları olarak ele alınmaktadır.

1.4.1. Otoriter Tutum

Otoriter ebeveyn tutumuna sahip ebeveynlerin; sınırlayıcı, cezalandırıcı, katı kurallar koyan, kontrol eden ancak çok az iletişim kuran bireyler oldukları ifade

edilmektedir (Santrock, 2016). Otoriter aile ortamında ceza uygulamalarına öncelik verildiği, zorlayıcı bir denetim ve kısıtlamanın bulunduğu, itiraz etmeksizin kurallara uyumun istendiği ve çocuğun bireysel hak ve özgürlüklerinin olabildiğince azaltıldığı görülmektedir. Otoriter aile ortamında çocuğun istenenleri koşulsuz yerine getirmesinin beklenmekte ve sevgi istenenler yerine getirildiğinde gösterilmektedir. Çocukla ilgili kararların yalnızca ebeveynler tarafından alındığı ve çocuğun kendisini ilgilendiren durumlarda da ebeveynlerin yönlendirmesinin ön planda tutulduğu anlaşılmaktadır (Schneider, 1993). Otoriter bir aile ortamında yaşayan çocukların; otorite sahibini idare edebilmek amacıyla otorite sahibine karşı gelmeme ve kendisinden beklenen davranışı koşulsuz yerine getirmeye eğilimli oldukları gözlenmektedir (Alisinanoğlu, 2003). Otoriter ebeveynlerin çocuklarının genellikle karar vermede güçlük yaşayan, bağımlı kişilik yapısına sahip ve uyum sorunları yaşayan, etkili iletişim kuramayan, kendilerini diğerleri ile karşılaştırma konusunda kaygılı, rekabet etmekten kaçınan, etkinlikleri başlatmada başarısız ve zayıf iletişim becerilerine sahip, mutsuz ve korkulu oldukları görülmektedir (Santrock, 2016; Yavuzer, 2001). Suçlayan, cezalandıran ve sürekli karışan ebeveynlerin çocuklarının; suskun, itaatkâr, nezaketli, açık ve tedbirli olmasına rağmen incinmiş, etkisiz, utangaç, fazlaca hassas ve dıştan denetimli bir kişilik yapısının oluştuğu değerlendirilmektedir (Yavuzer, 2019).

1.4.2. Demokratik Tutum

Demokratik tutumda; ebeveynlerin çocuklarına sundukları sevginin karşılıksız olduğu, çocuğun kararlarına saygı duydukları ve düşüncelerini önemsedikleri, aile üyelerinin ilişkilerinin dostluk içerisinde ilerlediği görülmektedir (Arı, Bayhan ve Artan, 1995). Demokratik aile ortamında; karşılıklı hak ve sorumlulukların ve uyulması gereken kuralların olduğu dengeli bir davranış örüntüsü bulunmaktadır (Özyürek ve Tezel Şahin, 2017). Demokratik tutuma sahip ebeveynlerin; çocuklarını bağımsız olmaya teşvik eden ancak yine de çocukların eylemlerini düzenleyen ve buna yönelik sınırlar koyan, sözlü iletişime açık, çocuklarına karşı sıcak ve sevgi dolu davranışlar sergileyen bireyler oldukları

gözlenmektedir (Santrock, 2016). Ölçülü ve tutarlı davranışların sergilendiği demokratik tutuma sahip ebeveynlerin çocuklarının; neşeli, kendine güvenli olan, sosyal becerileri gelişmiş, öz kontrole sahip, özüne ve çevrelerine karşı saygılı, başarı yönelimli, akranları ile sıcak ilişkiler kurabilen, yetişkinlerle iş birliği yapabilen çocuklar oldukları görülmektedir (Güngör, 2000; Öğretir, 1999; Santrock, 2016).

1.4.3. İzin Verici Tutum

Ebeveynlerin çocuklarına karşı hoşgörülü olmalarının beklenen ve doğal bir davranış olduğu ancak hoşgörü sınırının önemli olduğu bildirilmektedir. İstenen düzeyde hoşgörünün; çocuğun kendi yeteneklerinin ve yapabileceklerinin farkında olmasına, özgün ve üretken olmasına ve sosyal anlamda yeterli bir birey olmasına katkı sağlarken aşırı hoşgörünün çocuğun yalnızca kendi istek ve beklentileri karşılansın isteyen bencil bir birey olmasına neden olabileceği ifade edilmektedir. Hoşgörünün fazla olduğu ebeveyn tutumunda; ebeveynlerin çocukları ile ilgilendikleri ancak onlara oldukça az düzeyde beklenti ve sorumluluk yükledikleri, çocuklarının herhangi bir davranışına karşı sınır belirlemedikleri, her türlü isteğini yerine getirdikleri görülmektedir (Nelsen ve ark., 2002; Santrock, 2016; Yavuzer, 2001).

Hoşgörünün fazla olduğu izin verici ebeveynlerle yetişen çocukların; davranışlarını kontrol etmede başarısız, diğerlerine saygı duymayan, benmerkezcil, hükmedici, uyumsuz, sosyal ilişkilerinde başarısız, doğruyu ve yanlış ayırt etme ile kurallara uymada güçlük yaşayan, paylaşma ve işbirliği sağlayamayan yapıda olabildikleri gözlenmektedir (Kırkinciöğlu, 1995; Özeri, 1994; Santrock, 2016).

1.4.4. Korumacı Tutum

Çocukların kontrol edilmesi ve özen gösterilmesi ebeveynler ya da aile büyüklerince sıklıkla korumacı bir tutum sergilemekle eş değer algılanmaktadır (Navaro, 1989). Ebeveynlerin çocuklarına ilgi ve özen göstermek için korumacı davranışları normal olarak değerlendirilmekle birlikte aşırı korumacı ve kontrol içeren davranışların çocuklarda istenmeyen davranışların ortaya çıkmasına sebebiyet verdiğine de rastlanılmaktadır. Ebeveynlerin korumacı davrandıkları düşüncesi ile çocuklarının her türlü hareketine sınırlandırma getirerek onlar adına kararlar aldıkları görülmektedir (Özyürek ve Tezel Şahin, 2017).

Aşırı korumacı bir ortamda yetişen ve her türlü ihtiyacı ebeveynleri aracılığıyla yerine getirilen çocuğun; kendi bağımsızlığını sağlayarak işlerini gerçekleştiremeyen, kendisini savunamayan, birilerinin desteği olmadan karar veremeyen, utangaç, diğerlerine bağımlı olan, bireysel yeteneklerine ve yapabileceklerine karşı güvensiz, inatçı ve hayal kırıkları olan bir yapıya sahip olabildiği gözlenmektedir (Özeri, 1994; Yavuzer, 2019). Ebeveynlerine bağımlı olarak yetişen bu çocukların ilerleyen yaşlarında sosyal gelişimleri zedelenmiş, bağımlı kişiliğe sahip, sinirli, kendi kendine yetemeyen, psikososyal olgunluğa erişememiş bir yetişkin olabileceği değerlendirilmektedir (Özeri, 1994; Yavuzer, 2001).

1.5. Aile İçi Şiddetin Ebeveyn Tutumlarına Etkisi

Ebeveynlik süreç ve tutumlarını etkileyen birçok faktörün var olduğu yapılan araştırmalarla ortaya konmuştur. Yapılan araştırmalar incelendiğinde; ailenin sosyoekonomik durumu, ebeveynlerin yaşı, öğrenim durumu, kişilik özellikleri, toplumun kültürel değerleri, çocukların sahip olduğu özellikler, ebeveynlerin kendi ebeveynleri ile olan ilişkileri, eşler arasındaki ilişkinin sağlıklı olup olmaması gibi birçok etmenin ebeveyn tutumlarına olan etkisinin değerlendirildiği anlaşılmaktadır.

Ebeveyn tutumlarını etkilediği belirtilen ve araştırmamızın da konusu olan aile içi şiddetin ebeveyn tutumlarına etkisi ele alındığında; eşler arasında yaşanan çatışmaların genellikle ebeveyn davranışlarını olumsuz etkileyerek ebeveynlik etkinliğinin azalmasına neden olduğunu öne süren araştırmaların bulunduğu görülmektedir (Cummings ve Davies, 2014; Santrock, 2016; Şendil, 2014). Eşler arasında meydana gelen çatışmanın yarattığı strese bağlı olarak ebeveynlerin çocuklarının ihtiyaçlarını fark edemeyerek onlara duygusal yakınlık gösteremeyebilecekleri, içinde bulundukları öfke, kaygı gibi duygularını doğrudan çocuklarına yansıtabilecekleri ya da tutarsız davranışlar sergileyebilecekleri gözlenmektedir. Bu kapsamda eşler arasındaki çatışma sırasında ebeveynlerin çocuklarının sevgi ve ilgi beklentilerine cevap verebilecek durumda olmayabilecekleri sonucu çıkarılmaktadır. Aile içerisinde yaşanan çatışmaya bağlı olarak ebeveynlerin çocuğu yetiştirme tutumlarında otoriterleşme ya da gevşeme olabileceği ve çocukları ile kurulan sıcak ilişkinin bozulabileceği değerlendirilmektedir (Şendil, 2014). Eşler arasındaki ilişkinin bozuk olduğu, annenin eşinden sevgi ve yakınlık görmediği durumlarda annelerin çocuklarına karşı daha disiplinli davranışlar sergilediğine ve fiziksel şiddete başvurdıklarına rastlanabilmektedir (Çağdaş ve Şahin Seçer, 2006). Bu bağlamda çocukların sosyal, duygusal ve kişilik gelişimlerinde önemli bir etken olan ebeveynlik tutumlarının aile içi çatışma ve şiddet olgularından etkilenmesinin çocukların uyumunu olumsuz yönde gelişmesine neden olacağı çıkarımı yapılmaktadır (Santrock, 2016).

1.6. Aile İçi Şiddete, Ebeveyn Tutumlarına ve Çocukların Sosyal Yetkinlik ve Davranış Sorunlarına İlişkin Yurtdışında ve Yurtiçinde Yapılan Araştırmalar

1.6.1. Aile İçi Şiddete İlişkin Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Straus (1991) tarafından erkek ve kadın katılımcılardan oluşturularak yapılan çalışmada, çocukluk döneminde aile içi şiddete yoğun şekilde tanıklık eden veya bu şiddete maruz kalan çocukların yetişkinlik dönemlerinde eşleriyle ve çocuklarıyla

olan ilişkilerinde şiddet davranışlarına yönelme düzeylerinin yüksek olduğu belirlenmiştir. Çocukluk döneminde ebeveynlerinin birbirlerine karşı şiddet uyguladığına tanıklık edenlerin yetişkinlik dönemlerinde eşlerine karşı şiddet kullanma oranlarının, hayatının herhangi bir döneminde şiddete tanıklık etmemişlere kıyasla üç kat oranında yüksek olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

White ile Widom (2003) 52 aile içi şiddet vakasını karşılaştırdıkları bir araştırma gerçekleştirmişler ve yaptıkları analizler sonucunda çocukların aile içi şiddete tanıklık etme durumlarının yetişkinlik döneminde eşlerini istismar etme olasılığı açısından kesin olmasa da ciddi ve tutarlı bir risk faktörü olarak değerlendirmişlerdir.

Ehrensaft, Patricia, Jocelyn ve arkadaşları (2003) 543 çocukla New York'da 20 yıl sürdürdükleri araştırmalarında; şiddet ile ebeveynlik, ebeveynler arasında aile içi şiddete maruz kalma, kötü muamele, ergenlikte yıkıcı davranış bozuklukları ve ortaya çıkan yetişkin madde kötüye kullanımı bozuklukları ile ilişkisini belirlemeye çalıştıkları anlaşılmaktadır. Araştırma sonucunda; ebeveynlerin arasında gerçekleşen şiddet olaylarına tanıklık etmenin, annenin şiddet uygulayarak cezalandırmasının ve fiziksel şiddete maruz kalma sonucu ergende meydana gelen davranış bozukluklarının ilerleyen yaşlarda eşlerine karşı şiddet uygulamalarına neden olduğuna ulaşılmıştır. Bunun yanında çocukluk döneminde ebeveynler arasındaki şiddete tanıklık etmenin ilerleyen yaşlarda potansiyel şiddet mağduru olma yani eşi tarafından şiddete maruz bırakılma olasılığını arttırdığı belirlenmiştir.

Mihalic'in (2007) kadınların şiddete maruz kalma sıklığının etkilerinin değerlendirildiği araştırmasında; yaşamı süresince birçok defa şiddet mağduru olmuş kadın ile yalnızca bir defa şiddet mağduru olan kadınların şiddet uygulama ve maruz kalma durumlarında farklılıklar olduğu belirlenmiştir. Buna göre; birçok defa şiddet mağduru olanların kendi çocuklarına ve partnerlerine yönelik şiddet uygulama veya partnerlerinden onlara karşı uygulanan şiddetin mağduru olma oranlarının yalnızca bir defa şiddet mağduru olanlara kıyasla daha yüksek düzeyde olduğu saptanmıştır.

1.6.2. Aile İçi Şiddete İlişkin Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Doğanavşargil ve Sertöz'ün (2007) yaptığı çalışmasında evlilikte meydana gelen fiziksel şiddetin yaşam boyu görülme sıklığının %62 olduğunu ve katılımcıların yarısının evliliğin birinci yılında fiziksel şiddetle maruz kalmaya başladığı belirlenmiştir. Araştırma bulgularında; eşler arasındaki görülen şiddetin %30,1 oranla; bağırma, aşağılama, hakaret etme, bir yere gitmesine izin vermeme gibi durumları içeren duygusal şiddeti içerdiği, %8,3 oranında itme kakma, dayak gibi fiziksel şiddeti oluşturduğu ve para vermeme, paraya muhtaç bırakma gibi durumları içeren ekonomik şiddetin ise %1,9 oranında olduğu belirlenmiştir.

Gökçe (2010) çocukluğunda aile içi şiddete maruz kalmış kişilerin ruh sağlığının değerlendirildiği bir araştırmasında; takıntılı davranışların, her duruma ya da kişiye karşı şüpheli yaklaşımın, kişiler arası duyarlılığın, öfkeli duygu durumunun, fobik davranışların, psikoz belirtilerinin, tıbbi olarak açıklanamayan fiziksel rahatsızlıkların, kaygının, depresif belirtilerin ve ek hastalıkların aile içi şiddetle anlamlı ilişki oluşturduğu sonucuna ulaşmıştır.

Bağışlıoğlu (2017) tarafından aile içi şiddete maruz kalmış annelerin çocukları ile bir araştırma gerçekleştirmiş olup araştırmada; aile içi şiddet mağduru olan annelerin çocuklarının da benzer şekilde şiddet mağduru olduğu tespit edilmiştir. Araştırma bulgularında; çocukların aileleriyle olan uyumunun benlik saygıları ile anlamlı bir ilişki içerdiği, bu ilişkinin ise pozitif yönde olduğu belirlenmiştir.

Gülkanat (2019), şiddet mağduru olmaları nedeniyle ilgili kuruluşlardan hizmet alan toplam 38 anne ve bu annelerin üç-altı yaş arasındaki çocuklarından oluşan katılımcılarla bir araştırma gerçekleştirmiştir. Araştırmada; aile içinde şiddete maruz kalan annelerin kapsayıcı işlevleri ile çocuklarının depresif belirtileri ve saldırgan davranışları arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma bulgularında; aile içinde şiddete maruz kalan annelerin yaşadığı şiddet nedeniyle psikolojik bir mücadele içinde bulunmasının kapsayıcı işlevlerinde yeterli becerileri

sergileyememesine sebebiyet verebildiği ve buna bağlı olarak çocuklarının depresif semptomlar ve saldırgan davranışlar gösterebildiği bulgusuna ulaşılmıştır.

1.6.3. Ebeveyn Tutumlarına İlişkin Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Eisenberg ve Mussen (1989), anne-babalık stilleri ile çocukların pozitif yönlü sosyal becerileri arasındaki ilişkiyi değerlendirmek amacıyla okulöncesi dönemdeki çocuklarla bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. Elde edilen bulgulara göre, demokratik tutumu benimseyen ebeveynlerin çocuklarının sorumluluk alma davranışlarının diğer ebeveyn tutumunu benimseyen annelerin çocuklarına oranla daha yüksek düzeyde gözlemlendiği, bunun yanında pozitif yönlü sosyal davranışlarında da benzer bulgulara ulaşıldığı belirlenmiştir. Ayrıca pozitif yönlü sosyal beceri davranışlarının izin verici ebeveyn tutumunu benimseyen ebeveynlerin çocuklarında daha az sergilendiği tespit edilmiştir.

Hart ve arkadaşları (1998) yaptıkları araştırmada; erken çocukluk gelişim döneminde bulunan 374 Rus çocuğun anne ve babanın oluşturduğu örnek gurubu ile bir araştırma ortaya koymuşlardır. Buna göre; çocukların saldırganlıkları ile ebeveynlerin çocuk yetiştirme stilleri ve evlilik bağlantıları arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Araştırmada; çocukların akranlarına karşı saldırgan davranış gösterme durumunun otoriter ebeveyn davranışlarını benimseyen ebeveynlerin çocuklarında daha fazla gözlemlendiği belirlenmiştir.

Laibe, Carlo, Torguati ve Ontai'nin (2004) erken çocukluk döneminde bulunan oyuncak bebek hikayesi tamamlama görevinde yer alan çocukların aile üyelerinin birbirleriyle olan bağları hakkındaki görüşlerini ve ebeveyn stilleri ve sosyal yeterlilikleri arasındaki ilişkiyi ele alan bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. Araştırmada; ılımlı ebeveynlik modelini benimseyen ebeveynlere sahip çocukların sosyal yetkinliğinin, sert ebeveynlik modelini benimseyen ebeveynlerin çocuklarına oranla anlamlı olarak farklılaştığı ve ölçekten aldıkları puanların daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Saldırganlık içeren davranışların sert ebeveynlik modelini

benimseyen ebeveynlerin çocuklarında daha fazla gözlendiği ifade edilirken ayrıca sosyal yetkinlik puanları açısından kızların erkeklerden daha yüksek puanlar aldıkları belirlenmiştir.

1.6.4. Ebeveyn Tutumlarına İlişkin Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Seçer, Sarı ve Olcay (2006) erken çocukluk döneminde bir okul öncesi eğitim kurumundan eğitim alan 302 çocuk ve bu çocukların annelerinden oluşan bir çalışma gurubu ile çocukların ahlaki ve sosyal alanda var olan kurallara ilişkin bilgi düzeylerinin anne tutumlarına göre değişkenlik gösterip göstermediğini ele alan bir araştırma yürütmüşlerdir. Araştırma bulgularında; çocukların manevi ve sosyal alandaki öğrenmelerinin annelerin sergilediği demokratik tutumdan pozitif şekilde etkilendiği, aşırı koruyucu tutum ile ev kadınlığı görevini sahiplenmeme tutumundan ise negatif yönde etkilendiği saptanmıştır.

Altay (2007) okul öncesi eğitimden yararlanan çocukların sosyal yetkinlik becerileri ve pozitif sosyal davranışları ile anne-baba stilleri arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışma gerçekleştirmiştir. Araştırma bulgularında; demokratik tutumu benimseyen ebeveynlerin çocuklarının sosyal yetkinlik alt boyutu olan akranlarıyla olumsuz ilişkilerden elde ettikleri puanların, izin verici tutumu benimseyen ebeveynlerin çocuklarının elde ettikleri puanlardan daha fazla olduğu belirlenmiştir. Araştırmada; annelerinin değerlendirdikleri olumlu sosyal davranış puanlarının cinsiyete göre değerlendirilmesi ele alındığında kızların aldıkları puanların erkeklerden daha fazla olduğu, bunun yanında demokratik tutumu benimseyen ebeveyne sahip çocukların annelerinin değerlendirdikleri pozitif sosyal davranışlara ilişkin puanlarının, izin verici tutumu benimseyen ebeveynlerin çocuklarının puanlarından daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Sarı (2007) tarafından gerçekleştirilen ve okulöncesi eğitimden yararlanan beş-altı yaş aralığındaki çocukların annelerinin ebeveynlik modellerinin, çocuklarının sosyal uyumuna ve becerilerine olan etkisi ele alınan araştırmada

yapılan analiz sonucuna göre ailede bulunan çocuk sayısının fazla olmasının annelerin tutumlarının olumsuz yönde etkilendiği ve annelerin her bir çocuğuna sergilediği tutumun doğum sırasına göre değişkenlik gösterdiği belirlenmiştir. Annelerin ev kadınlığı rolünü kabul etmeme ve eşler arasındaki geçimsizlik boyutlarından aldıkları ortalama puanların yüksek olmasının babanın yaşı ile ilişki bulunduğu görülmektedir. Bunun yanında aşırı koruyucu tutuma sahip olmanın annelerin ev hanımı olma ile profesyonel mesleklerde çalışma durumuna göre farklılaştığı, ev hanımı olan annelerin aşırı koruyucu tutum sergileme eğilimlerinin daha fazla olduğu bulgusu elde edilmiştir.

Güenalp (2007) yaptığı bir çalışmada, ebeveyn tutumlarının erken çocukluk döneminde bulunan çocukların özgüvenlerinin gelişiminde aldığı rolü incelenmiş ve demokratik ebeveyn tutumunun, okul öncesi eğitimden yararlanan 5-6 yaş arasında yer alan çocukların özgüven gelişimine olumlu yönde ve anlamlı düzeyde etki sağladığı; buna karşın baskıcı, ilgisiz ya da aşırı koruyucu anne baba tutumlarının olumsuz yönde anlamlı bir etki meydana getirdiği saptanmıştır.

Erken çocukluk döneminde bulunan çocukların davranış problemleriyle ebeveyn tutumları arasındaki ilişkiyi değerlendiren Dursun (2010); erken çocukluk döneminde bulunan çocukların davranış sorunları ile ebeveyn tutumları arasında düşük düzeyli anlamlı bir bağın olduğunu belirlemiştir. Aşırı kontrol, katı disiplin tutumları ile aile içi çatışmaların anne babaların eğitim düzeyleri yükseldikçe azalma gösterdiği tespit edilmiştir.

Altay ve Güre (2012) tarafından okulöncesi eğitim kurumundan yararlanan çocukların sosyal yeterlilik düzeyleri ile pozitif sosyal davranışları ve annelerinin ebeveynlik modelleri incelenmiştir. Araştırmaya; Ankara ilinde gerçekleştirilmiş olup yaşları 35 ile 75 aylar arasında olan ve bir okulöncesi eğitim kurumundan yararlanan 344 çocuğun annesi ve bu çocukların öğretmenleri katılım sağlamıştır. Araştırma analizinde; kız öğrencilerin akranları ve öğretmenleriyle olan pozitif yönlü ilişkilerinin, erkek öğrencilerden belirleyici düzeyde yüksek; erkek öğrencilerin ise akranları ile olan negatif yönlü ilişkilerinin kız öğrencilerden anlamlı düzeyde

yüksek olduğunu belirlenmiştir. Araştırmaya katılan demokratik ebeveyn modeline sahip annelerin çocuklarının akranlarıyla negatif yönlü ilişkilerinin, izin verici ebeveyn modeline sahip annelerin çocuklarından anlamlı düzeyde yüksek olduğu saptanmıştır. Bunun yanında anne ve öğretmenlerin değerlendirmeleri incelendiğinde; olumlu sosyal davranışların kız öğrencilerde erkeklerden anlamlı düzeyde yüksek olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Bayraktar Battal (2013) bir araştırmasında; okul öncesi eğitim kurumuna giden çocuğa sahip annelerin ebeveynlik tutumları üzerinde demografik değişkenler ile birlikte denetim odağının etkisini incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmada elde edilen veriler değerlendirildiğinde; annelerin eğitim düzeyleri, yaşları ve gelir durumları ile otoriter ebeveyn tutumu arasında negatif yönlü bir ilişkinin bulunduğu, annelerin kız çocuklarının sayısı ile otoriter ebeveynlik tutumları arasında ise pozitif yönlü bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Annelerin demokratik ebeveyn tutumları ile eşitlikçi davranışlarının, eğitim düzeyleri arttıkça yükseldiği belirlenmiştir. Annelerin eğitim düzeyinin düşük olması ile kız çocuk sayısının fazla olmasının eşler arasındaki çatışmayı artırdığı saptanmıştır. Eşler arasındaki geçimsizliğin; kız çocuk sayısının ve annelerin dış denetimlilik boyutundan aldıkları puanların yükselmesi ile arttığı belirtilmiştir.

Gökçe'nin (2013) yaptığı bir araştırmada; beş ve altı yaş aralığında bulunan çocukların sosyal uyum davranışları ile annelerin ebeveynlik tutumları arasındaki ilişki ele alınmıştır. Buna göre; düşük seviyede geliri olan annelerin aşırı koruyucu ve otoriter ebeveyn davranışları ile aile içi anlaşmazlıklar ve çatışmalardan aldıkları puanların daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Analiz sonucunda; eğitimi ilköğretim seviyesinde veya daha düşük olan annelerin aşırı koruyuculuk alt testinden aldıkları puanların ortaokul, lise ve üniversite mezunu annelerin aldıkları puanlardan pozitif yönde farklılaştığı, ortaokul ve lise mezunu annelerin aldıkları puanların da üniversite mezunu annelerin aldıkları puanlardan pozitif yönde farklılık gösterdiği bulgusuna ulaşılmıştır. Demokratiklik ve eşitlik tanıma alt testinden alınan puanların ilköğretim mezunu olan veya daha düşük eğitim seviyesine sahip olan annelerle

üniversite mezunu anneler arasında yapılan karşılaştırmada ise üniversite mezunu annelerin aldıkları puanların negatif yönde farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır.

Cezaevinde tutulan ve iki-altı yaş aralığında çocuğu bulunan tutuklu veya hükümlü annelerin kendilik saygıları ile ebeveynlik stilleri arasındaki ilişkinin cezaevinde yaşantısı olmayan anneler ile karşılaştırmak için yapılan araştırma Kaynak (2013) tarafından gerçekleştirmiştir. Yapılan analizler neticesinde, cezaevinde tutulan annelerin kendilik saygıları ile demokratik ebeveyn stilleri arasında düşük seviyede ve pozitif yönlü bir ilişki bulunduğu saptanmıştır. Otoriter ebeveyn stilli ile annelerin kendilik saygısı arasında ise orta seviyede ve negatif yönde bir ilişki gözlenirken izin verici ebeveyn stilleri arasında düşük seviyede ve negatif yönde bir ilişki bulunduğu ortaya konmuştur. Aşırı korumacı ebeveyn stili arasında ise anlamlı bir ilişki bulunmadığı saptanmıştır.

1.6.5. Sosyal Yetkinlik ve Davranış Değerlendirmeye İlişkin Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Kerr, Lopez, Olson ve Sameroff (2004) gerçekleştirdikleri bir çalışmada; anne babaların disiplin yöntemleri ile erken çocukluk dönemindeki bulunan çocuklarının davranış sorunları arasındaki ilişkiyi incelemişler ve değişkenler arasında anlamlı bir ilişki olduğunu saptamışlardır. Araştırmada; davranış problemleri daha az olan çocukların anne ve babalarının diğerlerine göre daha ilgili olduğu ve bu ailelerde fiziksel cezanın da az kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Beş-yedi yaş aralığında 41 çocuğun katılım sağladığı ve çocukların oyun oynama biçimleri, sosyal yetkinlikleri ve sınıf içindeki aktivitelere katılımları arasındaki ilişkinin ele alındığı çalışmada, Uren ve Stagnitti'nin (2009); çocukların oyun oynama biçimleri ile sosyal yetkinlikleri ve sınıf içindeki aktivitelere katılımı arasında belirleyici ve pozitif yönde bir ilişki olduğu saptanmıştır. Bunun yanında çocukların sosyal yetkinliklerinin; öğretmenlerin çocukların oyun oynama biçimleri hakkında yaptıkları değerlendirmelerle belirlenebildiği ifade edilmiştir.

Paulou'un (2014), 962 çocuğun katılımıyla gerçekleştirdiği çalışmada; öğretmen öğrenci etkileşiminin öğrencilerin duygusal ve davranışsal güçlüklerine ve öğrencilerin sosyal becerilerine ile sınıf bağlamına üzerindeki etkisini incelemiştir. Araştırma sonucunda; çocukların duygusal ve davranışsal zorluklarının önlenmesinde sosyal becerilerin, çocukların öğretmenleri olan etkileşimlerinin ve sınıf ikliminin önemli bir etkisinin olduğu belirlenmiştir.

1.6.6. Sosyal Yetkin ve Davranış Değerlendirmeye İlişkin Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Durualp (2009) çalışmasında, okul öncesi eğitim kurumundan yararlanan çocukların sosyal uyumları ile becerilerinde oyun temelli eğitim programının etkinliğini belirlemeye yönelik bir çalışma gerçekleştirdiği, araştırmaya toplam 96 çocuğun katıldığı, araştırmanın neticesinde hem deney grubunda hem de kontrol grubunda olan çocukların sosyal uyumlarını ve becerilerini yordayan sayısal veriler arasında fark olduğu ve eğitimin etkinliğinin sürdüğü belirtmiştir.

Uygun (2018) okul öncesi eğitim kurumuna giden çocukların oyun oynama biçimleri, sosyal becerileri ile annelerinin ebeveynlik biçimlerini ve bunlar arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla 521 çocuğun ve bu çocuklarına annelerinin katılım sağladığı bir araştırma gerçekleştirmiştir. Araştırma sonucunda; çocukların sıklıkla sosyal oyun oynama biçimleri, bazen paralel oyun oynama biçimleri, nadiren yalnız ve itip kakma şeklinde oyun oynama biçimleri gösterdiklerini ancak sessizce oyun oynama biçimini neredeyse hiç sergilemediklerini belirlemiştir. İtiş kakış oyun davranışlarını erkek çocuklarının daha fazla gösterdiklerini, sosyal oyun davranışlarının ise annesinin eğitim düzeyi yüksek olan çocuklarda daha fazla gözlemlendiği sonucuna ulaşılmıştır.

İlhan (2017) tarafından yapılan çalışmada; anne-babaların duygularını sosyalize etmek için kullandıkları yöntemler ile çocuklarının sosyal gelişimi ve kazandıkları yetenekleri arasındaki ilişkinin ele alındığı, araştırmaya 364 çocuğun

dahil edildiği anlaşılmaktadır. Çalışma sonucunda elde edilen bulgulara göre; çocukların sosyal yetkinlikleri ile annelerin ortaya koyduğu duygularını sosyalize etme yöntemlerinin bir boyutu olan ödül ve ihmal stratejisi arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılırken babaların sergilediği duygularını sosyalize etme yöntemleri arasında anlamlı bir ilişkili olmadığı tespit edilmiştir.

Yapılan araştırmalar ışığında bu çalışmada; fiziksel şiddete maruz kalmış ve -altı yaş aralığında çocuğu bulunan annelerin ebeveynlik tutumları ile çocuklarının sosyal yetkinlik ve davranışlarının incelenmesi hedeflenmiştir.

2. GEREÇ VE YÖNTEM

Bu bölümde; araştırmanın amacı, modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, veri toplama yöntemi, araştırmanın sınırlılıkları, araştırmanın etik boyutu ile verilerin değerlendirilmesi ve analizine yer verilmektedir.

2.1. Araştırmanın Amacı

Araştırmada; fiziksel şiddete maruz kalmış ve üç-altı yaş aralığında çocuğu bulunan annelerin ebeveynlik tutumları ile çocuklarının sosyal yetkinlik ve davranışlarının incelenmesi amaçlanmaktadır. Araştırmadan elde edilecek bulgular ışığında; bireysel ve toplumsal düzlemde önemli bir problem olarak kabul edilen şiddet olgusunun önlenmesine, ebeveynlik tutumları ile çocukların sosyal yetkinliklerini nasıl etkilediğini ortaya koymaya yönelik öneriler sunulması hedeflenmektedir.

2.2. Araştırmanın Modeli

Fiziksel şiddete maruz kalan annelerin ebeveynlik tutumları ile çocuklarının sosyal yetkinlik ve davranışlarının incelenmesi amacıyla gerçekleştirilen araştırma nicel bir çalışma olup ilişkisel ve betimsel tarama modelinde gerçekleştirilmiştir. Tarama modeli; bir olgunun mevcut koşullarında herhangi bir değişiklik ya da etki oluşturmaksızın, var olan halinin tanımlanmasını içermektedir (Karasar; 2012). İlişkisel tarama yöntemi; tarama modelinin bir türü olmakla birlikte, iki ya da daha fazla değişken arasında bulunan ilişki ile bu ilişkinin düzeyini ortaya koymayı amaçlamaktadır (Gürbüz ve Şahin, 2016). Değişkenler arasındaki ilişkilerin analizi yapılmaksızın, var olan koşulların tanımlanması ise betimsel tarama modeli olarak değerlendirilmektedir (Grove ve ark., 2013).

Araştırmanın bağımlı değişkenleri: Araştırmaya katılan annelerin ebeveyn tutumları ile çocuklarının sosyal yetkinlik ve davranışları araştırmanın bağımlı değişkenleri olarak ele alınmaktadır.

Araştırmanın bağımsız değişkenleri: Annenin maruz kaldığı fiziksel şiddet, annenin yaşı, çalışma durumu, eğitim düzeyi, ilk evlilik yaşı, annelerin algıladıkları ekonomik düzey, babanın eğitim düzeyi, çocukların yaşı ile cinsiyeti, çocuğun okul öncesi eğitime devam etme durumları araştırmanın bağımsız değişkenleri olarak değerlendirilmektedir.

2.3. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu; araştırmanın gerçekleştiği ildeki Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi Müdürlüğüne başvuran, fiziksel şiddete maruz kalmış ve üç-altı yaş aralığında çocuğu bulunan gönüllü anneler ile bu annelerin üç-altı yaş aralığındaki çocuklarından oluşmaktadır. Araştırmanın çalışma grubu belirlenirken çalışma yapılan ildeki Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi Müdürlüğü'ne 2018 yılı içerisinde başvuran tüm şiddet mağduru annelerin toplam sayısı (647) çalışma evreni olarak ele alınmış ve bu doğrultuda 0,1 hata payı ile çalışma grubunun 84 katılımcıdan oluşması planlanmıştır. Ancak örneklemin hassas-riskli grup olması, az sayıda olması ve araştırmanın sınırlılıkları nedeniyle 65 fiziksel şiddet mağduru anneye ulaşılabilmektedir.

Çocukların sosyal yetkinlik ve davranışlarının belirlenmesinde kullanılan ölçeğin çocukların öğretmenleri tarafından dolduruluyor olması nedeniyle araştırmaya alınan bazı şiddet mağduru annelerin, yaşanan aile içi şiddetin çocuklarının öğretmenleri ya da arkadaşları tarafından öğrenilmesinden endişe duymalarına bağlı olarak çocuklarının araştırmaya katılmasına onay vermediği görülmüştür. Bu nedenle fiziksel şiddete maruz kalan annelerden yalnızca 42'sinin çocukları araştırmaya dahil edilebilmiştir. Bu doğrultuda araştırma, 65 fiziksel şiddet mağduru anne ve bu annelerden 42'sinin üç-altı yaş aralığındaki çocuğu araştırmanın çalışma grubunu oluşturmuştur.

Araştırmaya katılım sağlayan fiziksel şiddet mağduru annelere ilişkin bazı özellikler Çizelge 2.1’de ortaya konulmuştur.

Çizelge 2.1. Araştırmaya Dâhil Edilen Annelere İlişkin Demografik Özelliklerin Dağılımı

Özellik		n	%
Yaşı	30 yaşından küçük	25	38,5
	30-35 yaş	25	38,5
	35 yaşından büyük	15	23,1
Medeni Durumu	Evli	42	64,6
	Bekar	7	10,8
	Ayrı yaşıyor	16	24,6
Öğrenim Durumu	İlkokul mezunu	18	27,7
	Ortaokul mezunu	26	40,0
	Lise ya da üzeri mezunu	21	32,3
Çalışma durumu	Çalışıyorum	12	18,5
	Çalışmıyorum	53	81,5
Evlenme yaşı	18 yaş ve altı	23	35,4
	19-24 yaş	28	43,1
	25 yaş ve üstü	14	21,5
Evlilik sayısı	Bir	51	78,5
	İki	8	12,3
	Üç	6	9,2
Evlilik süresi	Beş yıldan az	19	30,2
	Beş-on yıl	26	41,3
	On yıldan fazla	18	28,5
Evlenme biçimi	Flört	24	36,9
	İsteyerek ve aile onaysız	27	41,6
	Görücü usulü	14	21,5
Sosyoekonomik durum algısı	Düşük	35	53,8
	Orta	30	46,2
Toplam		65	100,0

Araştırmaya dahil edilen annelerin %38,5'nin 30 yaşından küçük, %64,6'sının evli, %40'nin ortaokul mezunu olduğu, %81,5'nin herhangi bir işte çalışmadığı, %43,1'nin 19-24 yaş aralığında ilk evliliğini gerçekleştirdiği, %78,5'nin ilk evliliği olduğu, %41,3'nün evlilik yaşantısının beş-on yıl arasında bulunduğu, %41,5'nin evliliklerini ailelerinin onayı olmaksızın kendi istekleri ile gerçekleştirdiği, %53,8'nin ekonomik durumunu düşük olarak tanımladığı belirlenmiştir.

Çizelge 2.2'de araştırmaya dâhil edilen annelerin eşlerine ilişkin bazı özelliklerin dağılımına yer verilmiştir.

Çizelge 2.2. Araştırmaya Dâhil Edilen Annelerin Eşlerine İlişkin Demografik Özelliklerin Dağılımı

Özellik		n	%
Eşinin Yaşı	30 yaşından küçük	14	22,2
	30-35 yaş	19	30,2
	36-40 yaş	18	28,6
	40 yaş üzeri	12	19,0
Eşinin Öğrenim Durumu	İlkokul mezunu	23	35,9
	Ortaokul mezunu	17	26,6
	Lise ya da üzeri mezunu	24	37,5
Eşinin Çalışma Durumu	Çalışıyor	39	60,0
	Çalışmıyor	26	40,0
Toplam		65	100,0

Araştırmaya dahil edilen annelerin eşlerinin %30,2'si 30-35 yaş arasında bulunduğu, %37,5'i lise ya da daha üstü öğrenim düzeyine sahip olduğu, %60'ı bir işte çalıştığı belirlenmiştir.

Çizelge 2.3.'de araştırmaya dâhil edilen çocuklara ilişkin bazı özelliklerin dağılımına yer verilmiştir.

Çizelge 2.3. Araştırmaya Dâhil Edilen Çocuklara İlişkin Demografik Özelliklerin Dağılımı

Özellik	n	%
Çocuğun yaşı	3 yaş	21,5
	4 yaş	33,3
	5 yaş	26,2
	6 yaş	19,1
Çocuğun cinsiyeti	Kız	50,0
	Erkek	50,0
Okul öncesi eğitime devam etme durumu	Evet	61,9
	Hayır	38,1
Kronik fiziksel ya da psikolojik rahatsızlık durumu	Evet	7,1
	Hayır	92,9
Toplam	42	100,0

Araştırmaya dahil edilen çocukların %27,7'sinin dört yaşında olduğu, cinsiyet dağılımının eşit oranda olup %50,0'sinin kız %50,0'sinin ise erkek olduğu, %61,9 oranında çocuğun okul öncesi eğitim kurumlarına devam ettiği, %92,9 oranında çocuğun herhangi bir fiziksel ya da psikolojik kronik rahatsızlığı olmadığı saptanmıştır.

2.4. Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri “Anne ve Çocuk Bilgi Formu”, Demir ve Şendil (2008) tarafından geliştirilen “Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ)” ile LaFreniere ve Dumas (1996) tarafından geliştirilmiş olan Türkçeye uyarlanması Çorapçı ve arkadaşları (2010) tarafından yapılan “Sosyal Yetkinlik ve Davranış Değerlendirme Ölçeği-30 (SYDDÖ-30)” kullanılarak toplanmıştır.

2.4.1. Anne ve Çocuk Bilgi Formu

Çalışma grubundaki annelerin, eşlerinin ve çocuklarının sosyodemografik özelliklerini ve şiddete maruz kalma durumlarını belirlemek amacıyla “Anne ve Çocuk Bilgi Formu” oluşturulmuştur.

Anne ve Çocuk Bilgi Formu; annelerin, eşlerinin ve çocuklarının demografik bilgilerinin yanında anne ve çocuğun şiddete maruz kalma durumlarını belirlemeye yönelik yapılandırılmış 39 sorudan oluşmaktadır. Formda; annenin yaşı, öğrenim durumu, medeni durumu, çalışma durumu, evlenme yaşı, kaçınıcı evliliği olduğu, evlilik süresi, evlenme biçimi, kronik bir fiziksel veya psikolojik rahatsızlığı ya da bağımlılık yapan bir alışkanlığının olup olmadığı, ekonomik durumunu nasıl değerlendirdiği, kaç çocuğunun olduğu, üç-altı yaş arasında çocuğunun olup olmadığı, varsa okul öncesi eğitim alıp almadığı, yaşı ve cinsiyeti, çocuğunun sosyal gelişimini nasıl değerlendirdiği gibi kendisine ilişkin soruların yanında kendisinin ve çocuğunun şiddete maruz kalma durumu, maruz kaldığı şiddetin türü ve şiddetin kim tarafından uygulandığı, şiddete maruz kalma sıklığı gibi sorular yer almıştır. Bunun yanında formda annenin eşinin yaşı, öğrenim durumu, çalışma durumu, madde bağımlılığı, sağlık sorunu olup olmadığı gibi sorular da bulunmaktadır.

2.4.2. Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ)

Demir ve Şendil’in 2008 yılında geliştirdiği ölçeğin işlevi; anne ve babaların, iki-altı yaş aralığında bulunan çocuklarını büyütürken sergiledikleri ebeveynlik davranışlarını saptamak olarak tanımlanmaktadır. Ölçek toplamda 62 madden oluşmakta ve dört farklı alt boyut içermekte olup, bunlar; demokratik, otoriter, aşırı koruyucu ve izin verici tutum olarak adlandırılmaktadır. Ölçeğin demokratik tutum alt boyutunda on yedi, otoriter tutum alt boyutunda on bir, aşırı koruyucu alt boyutunda dokuz ve izin verici alt boyutunda dokuz madde olduğu anlaşılmaktadır. Ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışmasının yapıldığı araştırmanın çalışma grubunda, düşük, orta ve yüksek ekonomik seviyeden 420 anne ve baba yer almakta ve bu anne

ve babaların iki-altı yaş arasında çocuklarının bulunduğu ifade edilmektedir (Demir ve Şendil, 2008).

Ölçeğin yapı geçerliğini belirlemek amacıyla; geliştirilen ölçekle benzer nitelikte olan ve ebeveyn tutumlarını değerlendiren başka bir ölçekte dahil edilerek 56 ebeveyne uygulama yapıldığı belirtilmektedir. Temel Bileşenler ve Varimax Döndürmesi analizleri gerçekleştirilerek ölçeğin geçerliliğinin belirlenmeye çalışıldığı ve yapılan analizler neticesinde 16 maddenin ölçekten çıkarıldığı ve ölçeğin 46 madde ile nihai haline ulaştığı belirtilmektedir. Ölçeğin güvenilirliğinin saptanması amacıyla yapılan analizler neticesinde; Cronbach Alfa değerinin demokratik tutum alt boyutunda ,83, otoriter tutum alt boyutunda ,76, aşırı koruyucu tutum alt boyutunda ,75 ve izin verici tutum alt boyutunda ise ,74 olarak belirlendiği görülmektedir (Demir ve Şendil, 2008).

Oluşturulan ölçek beşli likert tarzında olup, her bir madde ebeveyn davranış biçimlerini ele alınmakta ve davranış biçiminin sıklığını belirlemek amacıyla beş farklı seçenek bulunduğu belirtilmektedir. Seçeneklerde; “her zaman böyledir, çoğunlukla böyledir, bazen böyledir, nadiren böyledir ve hiçbir zaman böyle değildir” ifadelerine yer verilerek seçeneklerin derecelendirmesi; “her zaman böyledir” seçeneği beş, “hiçbir zaman böyle değildir” seçeneğinin ise bir puana karşılık gelecek şekilde düzenlendiği görülmektedir. Ölçeği oluşturan her bir alt boyutu temsil edilen seçeneklerden alınan puanlar ayrı ayrı hesaplanmakta ve en yüksek puan alınan boyutun ebeveynin davranış şeklini temsil ettiği kabul edilmektedir (Demir ve Şendil, 2008).

2.4.3.Sosyal Yetkinlik ve Davranış Değerlendirme Ölçeği-30 (SYDDÖ-30)

LaFreniere ve Dumas tarafından 1996 yılında geliştirilen ölçeğin ve Türkçe’ye uyarlanması 2010 yılında Çorapçı ve arkadaşları tarafından gerçekleştirilmiştir. 30 maddeden oluşan ölçeğin 31-73 aylık çocuklar için geliştirildiği ve bu çocukların davranış sorunları ile sosyal becerilerindeki

yetkinliklerini ele aldığı belirtilmektedir. Ölçek her bir boyutu on sorudan meydana gelen üç farklı alt boyuttan oluşmakta olup, bu boyutlar; “sosyal yetkinlik, kızgınlık-saldırganlık ve anksiyete-içe dönüklük” olarak adlandırılmaktadır. Çocukların öğretmenleri tarafından her bir çocuk için özel olarak yanıtlanan ölçek altılı likert tipinde olup her zaman yapar (altı puan), sık sık yapar (dört ya da beş puan), bazen yapar (iki ya da üç puan) ve hiçbir zaman yapmaz (bir puan) şeklinde derecelendirildiği görülmektedir. Ölçeğin Türkçe’ye uyarlama çalışmasında; 31 ve 73 ay aralığında 221 erkek ve 196 kız olmak üzere 417 çocuk ve çocukların anneleri ile anaokulu öğretmenlerinin katıldığı belirtilmektedir (Çorapçı ve ark., 2010).

Ölçeğin alt boyutlarının madde toplam korelasyon katsayılarının .41 ve üstünde olarak belirlendiği görülmekte olup bu durumda iç tutarlılığının yüksek olduğunu anlaşılmaktadır. Ölçeğin her bir alt boyutu için yapılan test tekrar test güvenilirlik kat sayısının anlamlı düzeyde olduğu ifade edilmektedir. Çocukların puanlarındaki değişimin belirlenebilmesi için üç ay sonra uygulanan bağımlı gruplar t testi sonucunda; çocukların sosyal yetkinlik ve kızgınlık-saldırganlık alt boyutundan aldıkları puanların anlamlı düzeyde yükseldiği, anksiyete-içe dönüklük puanlarında ise herhangi bir anlamlı farklılık oluşmadığının görüldüğü belirtilmektedir. Ölçeğin test tekrar test güvenilirlik sonuçlarının sosyal yetkinlik alt boyutu için ,64, kızgınlık-saldırganlık alt boyutu için ,71 ve anksiyete-içe dönüklük alt boyutu için ,45 olarak bulunduğu görülmektedir. Ölçeğin alt boyutlarına ait Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısının; sosyal yetkinlik alt boyutunda ,88, kızgınlık-saldırganlık alt boyutunda ,87, anksiyete-içe dönüklük alt boyutunda ise ,84 olarak belirlendiği görülmektedir. Gerçekleştirilen analizler sonucunda ölçeğin Türk örnekleme için geçerli ve güvenilir olduğu sonucuna ulaşıldığı ifade edilmektedir (Çorapçı ve ark., 2010).

Çocukların bireysel değerlendirmesi için ölçek puanlamasında alt ölçeklerin ortalama değerleri ile yüzdelik tabloların yer aldığı görülmektedir. Tablolar değerlendirildiğinde; kızgınlık-saldırganlık alt boyutunda 90. yüzdeliğe denk gelen bir puan alan çocuğun kendi cinsiyetinden ve akranlarından %90 oranla daha kızgın

ve saldırgan davranışlar sergilediği, anksiyete-içe dönüklük alt boyutunda 90. yüzdeliğe denk gelen bir puan alan çocuğun kendi cinsiyetindeki ve yaş grubundaki çocuklardan %90 oranda daha fazla anksiyete ve içe dönük davranışlar ortaya koyduğu, sosyal yetkinlik alt boyutunda 90. yüzdeliğe denk gelen bir puan alan çocuğun ise kendi cinsiyetinden ve yaş grubunda olanlardan sosyal beceri konusunda %90 oranında daha fazla zorluk yaşadığı sonucuna ulaşılmaktadır. Bunun yanında çocuğun risk grubunda yer aldığı belirlenmesi için olumsuz özellikler için %90'ın üzerinde, olumlu özellikler için %10'un altında olması ve dengeleyici faktörlerin az görülmesi ya da hiç görülmemesi gerektiği belirtilmektedir (Çorapçı ve ark., 2010).

2.5. Veri Toplama Yöntemi

Araştırma verileri toplanmadan önce fiziksel şiddete maruz kalmış annelere ulaşılabilmesi için araştırmanın yapıldığı ildeki Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi Müdürlüğü, araştırmanın örneklem grubunda yer alan çocukların öğretmenlerine ulaşılabilmesi amacıyla İl Milli Eğitim Müdürlüğü ile görüşme sağlanmış ve araştırma hakkında bilgi verilmiştir. Yapılan görüşmeler sırasında Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'na ve İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne yazılı başvuru yapılarak araştırma izinleri alınmıştır.

Araştırma için gerekli izinler alındıktan sonra, Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi Müdürlüğüne kolluk birimleri, adli merciler ya da bireysel olarak başvuran, fiziksel şiddet mağduru ve okul öncesi eğitime devam eden üç-altı yaş aralığında çocuğu olan annelerle görüşülerek araştırmanın amacı anlatılmıştır. Bu annelerden araştırmaya katılmaya gönüllü olanlara “Anne ve Çocuk Bilgi Formu”, “Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ)” uygulanmıştır. Gönüllü annelerin çocuklarının öğretmenlerinden ve çocukları değerlendirebilecek meslek elemanlarından (psikolog, çocuk gelişimci, sosyal çalışmacı, öğretmen) çocukların sosyal yetkinlik ve davranışlarını belirlemek üzere “Sosyal Yetkinlik ve Davranış Değerlendirme Ölçeği-30”u uygulamaları istenmiştir. Araştırmanın verileri yüz yüze görüşme

tekniki kullanılarak 20.05.2019 tarihi ile 31.12.2019 tarihi arasında toplanmıştır. Uygulama ortalama 30 dakika sürmüştür.

Uygulama aşamasında; birçok fiziksel şiddet mağduru annenin kendileri için ölçek doldurulması konusunda gönüllü olmadığı görülmüştür. Gönüllü olanlardan birçoğunun ise maruz kaldıkları şiddeti aile içi mahremiyet olarak değerlendirmeleri ve çocuklarının toplum içerisindeki konumlarının olumsuz etkilenebileceği düşüncesi ile çocuklarının öğretmenleri ile görüşme sağlanmasına izin vermediği gözlenmiştir. Bu nedenle araştırma süresince fiziksel şiddet mağduru annelere ve özellikle öğretmenlere istenilen düzeyde uygulama gerçekleştirilememiştir. Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi Müdürlüğü'nden 20.05.2019- 31.12.2019 tarihleri arasında hizmet alan ve aynı zamanda Kadın Konukevi Müdürlüğü'nde kalan bazı şiddet mağduru annelerin içinde bulundukları durum itibari ile çocuklarının okul öncesi eğitime devam edememeleri sonucu çocuklarına uygulanan ölçekler kuruluş personellerinin ve annenin ortak katılımı ile gerçekleştirilmiştir.

2.6. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma; çalışmanın yapıldığı ilde, 20.05.2019-31.12.2019 tarihleri arasında fiziksel şiddete maruz kalmış üç-altı yaş aralığında çocuğu olan anneler ve bu annelerin çocukları ile sınırlandırılmıştır. Ek olarak, Anne ve Çocuk Bilgi Formu, Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ) ve Sosyal Yetkinlik ve Davranış Değerlendirme Ölçeği-30'a (SYDDÖ-30) verilen yanıtlar ile sınırlıdır.

2.7. Araştırmanın Etik Boyutu

Araştırma verilerinin toplanmasında kullanılan Ebeveyn Tutum Ölçeği'ni (ETÖ) geliştiren Prof. Dr. Gül ŞENDİL'den, Sosyal Yetkinlik ve Davranış Değerlendirme Ölçeği-30'un (SYDDÖ-30) uyarlamasını yapan Prof. Dr. Feyza

ÇORAPÇI'dan e-mail yolu ile ölçeklerin araştırma kapsamında kullanılabilmesi için gerekli izin alınmıştır.

Uygulama yapılacak okul öncesi eğitim kurumlarında araştırmanın yürütülebilmesi amacıyla İl Milli Eğitim Müdürlüğünden, fiziksel şiddete maruz kalmış annelere ulaşılan Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi Müdürlüğünde araştırmanın sürdürülebilmesi amacıyla Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'ndan, araştırmanın etik kurallar çerçevesinde gerçekleştirilebilmesi amacıyla 20.05.2019 tarih ve 215 karar sayısı ile Ankara Üniversitesi Etik Kurulu Başkanlığı'ndan yazılı izin alınmıştır.

Araştırmaya gönüllü katılan annelerin, öğretmen ve kurumda görev yapan personelin (psikolog, çocuk gelişimci, öğretmen, sosyal çalışmacı) aydınlatılmış onamları alınmıştır.

2.8. Verilerin Değerlendirilmesi ve Analizi

Araştırma verilerinin analizi için SPSS programından yararlanılmış olup, verileri analizlerinde yararlanılacak olan parametrik/nonparametrik testlerin saptanabilmesi için Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ) ve Sosyal Yetkinlik ve Davranış Değerlendirme Ölçeği-30'un (SYDDÖ-30) tüm alt boyutları için basıklık ve çarpıklık katsayıları incelenerek normal dağılıma uygunluğu değerlendirilmiştir. Analizlerde; -2 ve +2 aralığında olan basıklık ve çarpıklık değerlerinin ölçekten elde edilen verilerin normal dağılımla uyumlu olduğunu gösterdiği kabul edilmektedir (George ve Mallery, 2003). Bu doğrultuda; Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ) ve Sosyal Yetkinlik ve Davranış Değerlendirme Ölçeği-30'un (SYDDÖ-30) tüm alt boyutlarında ulaşılan puanların normal dağılım gösterdiği belirlenmiştir.

Çizelge 2.4.'de Ebeveyn Tutum Ölçeğinin (ETÖ) alt boyutlarının basıklık ve çarpıklık katsayıları yer almaktadır.

Çizelge 2.4. Ebeveyn Tutum Ölçeğinin (ETÖ) Alt Boyutlarının Basıklık ve Çarpıklık Katsayıları

Alt Boyutlar	n	Çarpıklık	Basıklık
Demokratik Tutum	65	-1,303	1,612
Otoriter Tutum	65	1,112	1,785
Aşırı Koruyucu Tutum	65	-0,608	-0,517
İzin Verici Tutum	65	0,313	-0,152

Çizelge 2.5.'de Sosyal Yetkinlik ve Davranış Değerlendirme Ölçeğinin-30'un (SYDDÖ-30) alt boyutlarının basıklık ve çarpıklık katsayıları yer almaktadır.

Çizelge 2.5. Sosyal Yetkinlik ve Davranış Değerlendirme Ölçeği-30'un (SYDDÖ-30) Alt Boyutlarının Basıklık ve Çarpıklık Katsayıları

Alt Boyutlar	n	Çarpıklık	Basıklık
Sosyal Yetkinlik	42	-1,280	1,815
Kızgınlık-Saldırganlık	42	0,313	-0,046
Anksiyete-İçe dönüklük	42	1,088	0,867

Çizelge 2.4. ve Çizelge 2.5.'de yer alan sonuçlara göre ölçek puanlarının basıklık ve çarpıklık değerlerinin normal dağılım koşulunu sağladığı tespit edilmiştir. Normal dağılım koşulunun sağlanmış olması nedeniyle çalışmada parametrik test teknikleri kullanılmıştır. Şiddet mağduru annelerin ebeveyn tutumları ile çocuklarının sosyal yetkinlik ve davranışları arasındaki ilişkinin incelenebilmesi için Pearson Korelasyon Testi ile Regresyon Testi'nden, fiziksel şiddet mağduru annelerin ebeveyn tutumu ile çocuklarının sosyal yetkinlik ve davranışlarının çocukların yaşına, annenin yaşına, annenin öğrenim düzeyine, annenin evlendiği yaşa, babanın öğrenim durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için ANOVA'dan, el şiddet mağduru annelerin ebeveyn tutumu ile çocuklarının sosyal yetkinlik ve davranışlarının çocukların cinsiyetine, annenin çalışma durumuna,

anneninin algıladığı ekonomik duruma, çocukların okul öncesi eğitim kurumuna gidip gitmeme durumlarına göre farklılık gösterme durumlarının değeriendirilebilmesi amacıyla t testinden yararlanılmıştır. Bunun yanında SYDDÖ-30'un puanlama yönergesinde yer alan risk değeriendirme kriterlerine göre çocukların bireysel değeriendirmesi yapılmış ancak değeriendirme sırasında herhangi bir istatistiksel analiz yöntemi kullanılmamıştır. Araştırmada kullanılan analizlerin istatistiksel anlamlılık sınırı ise $p<0,05$ olarak belirlenmiştir.

3. BULGULAR

Bu bölümde; fiziksel şiddet mağduru annelerin ebeveynlik tutumlarını ve çocuklarının sosyal yetkinlik ve davranışlarını incelemek, belirtilen değişkenler arasındaki ilişkiyi değerlendirmek ve bu değişkenlerin çocuğun yaşına, çocuğun cinsiyetine, annenin yaşına, annenin öğrenim durumuna, annenin çalışma durumuna, annenin evlendiği yaşa, babanın öğrenim durumuna, annenin algıladığı ekonomik düzeye, çocuğun okul öncesi eğitim kurumuna gidip gitmemesine göre farklılaşıp farklılaşmadıklarını incelemek amacıyla gerçekleştirilen araştırmada ulaşılan bulgular çizelgeler şeklinde verilmiştir.

Çizelge 3.1.'de araştırmaya dâhil edilen annelerin şiddete maruz kalma durumlarına ilişkin verilere yer verilmiştir.

Çizelge 3.1. Araştırmaya Dâhil Edilen Annelerin Şiddete Maruz Kalma Durumlarına İlişkin Dağılımları

Sorular		n	%
Kim tarafından şiddete maruz kaldınız?	Eş	58	89,2
	Akraba ya da eski eş	7	10,8
Fiziksel şiddete maruz kalma sıklığınız nedir?	Her gün	8	12,3
	Haftada bir	12	18,5
	Ayda bir/iki	6	9,2
	Yılda bir/iki	39	60,0
Evlenmeden önce de şiddete maruz kalıyor muydunuz?	Evet	4	6,2
	Hayır	53	81,5
	Bazen	8	12,3
Kadın konukevi hizmet modelinden yararlandınız mı?	Evet	23	35,4
	Hayır	42	64,6
Toplam		65	100,0

Araştırmaya dahil edilen annelerin %89,2'sinin eşi tarafından şiddete maruz bırakıldığı, %60'ının yılda bir ya da iki defa fiziksel şiddete maruz kaldığı, %81,5'nin evlenmeden önce fiziksel şiddete maruz kalmadığı, %64,6'sının kadın konukevi hizmeti almadığı saptanmıştır.

Çizelge 3.2.'de araştırmaya dâhil edilen çocukların şiddete maruz kalma ya da tanıklık etme durumlarına ilişkin bilgiler yer almaktadır.

Çizelge 3.2. Araştırmaya Dâhil Edilen Çocukların Şiddete Maruz Kalma Ya Da Tanıklık Etme Durumlarına İlişkin Dağılımları

Sorular		n	%
Çocuğunuz aile içinde yaşanan şiddet olaylarında doğrudan şiddete maruz kaldı mı?	Evet	4	9,5
	Hayır	30	71,4
	Bazen	8	19,1
Çocuğunuz aile içinde yaşanan şiddet olaylarına tanıklık etti mi?	Evet	13	30,9
	Hayır	22	52,4
	Bazen	7	16,6
Çocuklarınıza olan ebeveynlik tutumunuzu nasıl değerlendirirsiniz?	Korumacı	30	71,4
	Demokratik	2	4,8
	İzin verici	3	7,1
	Otoriter	7	16,6
Üç-altı yaş aralığındaki çocuğunuzun arkadaşları ya da çevresi ile ilişkilerini nasıl değerlendirirsiniz?	Uyumlu	37	88,1
	Çekingen	5	11,9
	Saldırgan	0	0
Toplam		42	100,0

Araştırmaya dahil edilen annelerin %71,4'nün çocuklarının doğrudan şiddete maruz kalmadığını, %52,4'ünün aile içerisinde yaşanan şiddet olaylarına tanıklık etmediğini belirttiği görülmüştür. Annelerin %71,4'ünün kendi ebeveynlik tutumlarını korumacı olarak tanımladıkları, %88,1'inin çocuklarının arkadaşları ya da çevresi ile ilişkilerini uyumlu olarak değerlendirdiği gözlenmiştir.

Çizelge 3.3.'de araştırmaya katılan fiziksel şiddet mağduru annelerin ETÖ'den aldıkları puanların tanımlayıcı istatistikleri yer almaktadır.

Çizelge 3.3. Araştırmaya Katılan Şiddet Mağduru Annelerin ETÖ'nin Alt Boyutlarından Aldıkları Puanların Tanımlayıcı İstatistikleri

Alt Boyut	n	En Düşük Puan	En Yüksek Puan	$\bar{X}$	ss
Demokratik Tutum	65	45,00	85,00	73,65	8,70
Otoriter Tutum	65	11,00	38,00	17,86	5,58
Aşırı Koruyucu Tutum	65	22,00	45,00	36,91	5,95
İzin Verici Tutum	65	10,00	37,00	21,54	5,87

Çizelge 3.3. belirtilen ETÖ'nin alt boyutlarından alınan ortalama puan ortalamaları değerlendirildiğinde; Demokratik Tutum alt boyutunun 73,65±8,70 puan, Otoriter Tutum alt boyutunun 17,86±5,58 puan, Aşırı Koruyucu Tutum alt boyutunun 36,91±5,95 puan ve İzin Verici Tutum alt boyutunun 21,54±5,87 puan olduğu görülmektedir.

Çizelge 3.4.'de araştırmaya katılan şiddet mağduru annelerin çocuklarının SYDDÖ-30'dan aldıkları puanların tanımlayıcı istatistikleri yer almaktadır.

Çizelge 3.4. Araştırmaya Katılan Şiddet Mağduru Annelerin Çocuklarının SYDDÖ-30'un Alt Boyutlarından Aldıkları Puanların Tanımlayıcı İstatistikleri

Alt Boyut	n	En Düşük Puan	En Yüksek Puan	$\bar{X}$	ss
Sosyal Yetkinlik	42	22,00	60,00	46,19	8,65
Kızgınlık-Saldırganlık	42	13,00	42,00	26,12	7,25
Anksiyete-İçe dönüklük	42	10,00	49,00	23,40	8,92

Çizelge 3.4.'de belirtilen SYDDÖ-30'un alt boyutlarından alınan ortalama puanlar değerlendirildiğinde; Sosyal Yetkinlik alt boyutunun 46,19±8,65 puan, Kızgınlık-Saldırganlık alt boyutunun 26,12±7,25 puan ve Anksiyete-İçe Dönüklük alt boyutunun 23,40±8,92 puan olduğu görülmektedir.

Çizelge 3.5.'de araştırmaya katılan şiddet mağduru annelerin 42-59 aylık kız çocuklarının SYDDÖ-30 ölçeğinden aldığı puanların risk değerlendirme ölçütlerine göre dağılımına yer verilmiştir.

Çizelge 3.5. Araştırmaya Katılan Şiddet Mağduru Annelerin 42-59 Aylık Kız Çocuklarının SYDDÖ-30'un Risk Değerlendirme Ölçütlerine Göre Dağılımları

42-59 Ay Aralığındaki Kız Çocuklarının Risk Değerlendirmesi			
	Kızgınlık-Saldırganlık	Sosyal Yetkinlik	Anksiyete-İçe Dönüklük
%90	Çocuk- 2* Çocuk- 12* Çocuk- 16 Çocuk- 18 Çocuk- 25 Çocuk- 33 Çocuk- 36 (Toplam 7 Çocuk)	Çocuk- 2* Çocuk- 5 Çocuk- 12* (Toplam 3 Çocuk)	Çocuk- 2* Çocuk- 12* Çocuk- 25 Çocuk- 33 (Toplam 4 Çocuk)
%10	-----	Çocuk- 1 (Toplam 1 Çocuk)	-----

Araştırmaya dahil edilen 42 çocuk içerisinde 42-59 aylık kız çocuklarının SYDDÖ-30'dan aldıkları puanlarının ölçeğin risk statüsü kriterleri kapsamında değerlendirilmesi sonucunda; yedi çocuğun kızgınlık-saldırganlık puanlarının, üç çocuğun sosyal yetkinlik puanının, üç çocuğun ise anksiyete-içe dönüklük puanlarının %90'nın üzerinde olduğu belirlenmiştir. Buna göre kızgınlık-saldırganlık puanları %90'nın üzerinde olan yedi çocuğun yaşitlarına göre daha kızgın oldukları bunun yanında anksiyete-içedönüklük puanları %90'nın üzerinde olan dört çocuğun ise yaşitlarına göre daha fazla içe dönük özelliklere sahip olduğu anlaşılmaktadır. Sosyal yetkinlik alt boyutu değerlendirildiğinde tabloda gösterilen ve %90'nın üstünde olduğu anlaşılan üç çocuğun ise sosyal yetkinlik becerilerinde yaşitlarına göre daha fazla zorlandıkları, %10'nun altında olan bir çocuğun ise sosyal yetkinlik becerilerinin yaşitlarına oranda daha fazla geliştiği sonucuna varılmaktadır. Ölçeğin puanlamasından; hem olumsuz ve hem de olumlu özelliklerin aynı anda %90'nın

üstünde olmasının çocuğun risk grubunda olduğu şeklinde yorumlanabileceği ifadesi dikkate alındığında Çocuk-2 ve Çocuk-12 olarak adlandırılan çocukların risk grubunda yer aldığı değerlendirilmektedir.

Çizelge 3.6.'da araştırmaya katılan şiddet mağduru annelerin 60-72 aylık kız çocuklarının SYDDÖ-30'un risk değerlendirme ölçütlerine göre dağılımına yer verilmiştir.

Çizelge 3.6. Araştırmaya Katılan Şiddet Mağduru Annelerin 60-72 Aylık Kız Çocuklarının SYDDÖ-30'un Risk Değerlendirme Ölçütlerine Göre Dağılımları

60-72 Ay Aralığındaki Kız Çocuklarının Risk Değerlendirmesi			
	Kızgınlık-Saldırganlık	Sosyal Yetkinlik	Anksiyete-İçe Dönüklük
%90	Çocuk- 29 Çocuk- 35 Çocuk- 41 Çocuk- 42 (Toplam 4 Çocuk)	Çocuk- 15 (Toplam 1 Çocuk)	-----
%10	-----	-----	-----

Araştırmaya dahil edilen 42 çocuk içerisinde 60-72 aylık kız çocuklarının SYDDÖ-30'dan aldıkları puanlarının ölçeğin risk statüsü kriterleri kapsamında değerlendirilmesi sonucunda; dört çocuğun kızgınlık-saldırganlık puanlarının, üç çocuğun sosyal yetkinlik puanının %90'nın üzerinde olduğu belirlenmiştir. Buna göre kızgınlık-saldırganlık puanları %90'nın üzerinde olan dört çocuğun yaşitlarına göre daha kızgın oldukları bunun yanında %90'nın üstünde olduğu anlaşılan bir çocuğun ise sosyal yetkinlik becerilerinde yaşitlarına göre daha fazla zorlandıkları, 60-72 aylık kız çocukları arasında anksiyete-içe dönüklük davranışları açısından olumlu ya da olumsuz anlamda farklılaşan herhangi bir çocuk olmadığı sonucuna varılmaktadır. Ölçeğin puanlamasından; hem olumsuz ve hem de olumlu özelliklerin aynı anda %90'nın üstünde olmasının çocuğun risk grubunda olduğu şeklinde

yorumlanabileceği ifadesi dikkate alındığında 60-72 aylık kız çocuklarından hiçbirinin risk grubunda olmadığı, araştırma bulgularıyla belirleyemediğimiz farklı dengeleyici unsurların çocukların sosyal gelişimlerinde olumlu bir etki oluşturmuş olabileceği şeklinde yorumlanmaktadır.

Çizelge 3.7.'de araştırmaya katılan şiddet mağduru annelerin 42-59 aylık erkek çocuklarının SYDDÖ-30'un risk değerlendirme ölçütlerine göre dağılımına yer verilmiştir.

Çizelge 3.7. Araştırmaya Katılan Şiddet Mağduru Annelerin 42-59 Aylık Erkek Çocuklarının SYDDÖ-30'un Risk Değerlendirme Ölçütlerine Göre Dağılımları

42-59 Ay Aralığındaki Erkek Çocuklarının Risk Değerlendirmesi			
	Kızgınlık-Saldırganlık	Sosyal Yetkinlik	Anksiyete-İçe Dönüklük
%90	Çocuk- 21 Çocuk- 22 Çocuk- 24 (Toplam 3 Çocuk)	-----	Çocuk- 21 Çocuk- 22 Çocuk- 24 (Toplam 3 Çocuk)
%10	-----	-----	-----

Araştırmaya dahil edilen 42 çocuk içerisinde 42-59 aylık erkek çocuklarının SYDDÖ-30'dan aldıkları puanlarının ölçeğin risk statüsü kriterleri kapsamında değerlendirilmesi sonucunda; üç çocuğun kızgınlık-saldırganlık puanlarının, üç çocuğun sosyal yetkinlik puanının %90'nın üzerinde olduğu belirlenmiştir. Buna göre kızgınlık-saldırganlık puanları %90'nın üzerinde olan dört çocuğun yaşitlarına göre daha kızgın oldukları bunun yanında üç çocuğun anksiyete-içe dönüklük özelliklerini yaşitlarına göre daha fazla sergiledikleri, 42-59 aylık erkek çocukları arasında sosyal yetkinlik davranışları açısından olumlu ya da olumsuz anlamda farklılaşan herhangi bir çocuk olmadığı sonucuna varılmaktadır. Ölçeğin puanlamasından; hem olumsuz ve hem de olumlu özelliklerin aynı anda %90'nın

üstünde olmasının çocuğun risk grubunda olduğu şeklinde yorumlanabileceği ifadesi dikkate alındığında 42-59 aylık erkek çocuklarından hiçbirinin risk grubunda olmadığı, araştırma bulgularıyla belirleyemediğimiz farklı dengeleyici unsurların çocukların sosyal gelişimlerinde olumlu bir etki oluşturmuş olabileceği değerlendirilmektedir.

Çizelge 3.8.'de araştırmaya katılan şiddet mağduru annelerin 60-72 aylık erkek çocuklarının SYDDÖ-30'un risk değerlendirme ölçütlerine göre dağılımına yer verilmiştir.

Çizelge 3.8. Araştırmaya Katılan Şiddet Mağduru Annelerin 60-72 Aylık Erkek Çocuklarının SYDDÖ-30'un Risk Değerlendirme Ölçütlerine Göre Dağılımları

60-72 Ay Aralığındaki Erkek Çocuklarının Risk Değerlendirmesi			
	Kızgınlık-Saldırganlık	Sosyal Yetkinlik	Anksiyete-İçe Dönüklük
%90	-----	-----	Katılımcı- 7 Katılımcı- 8 (Toplam 2 Katılımcı)
%10	-----	Katılımcı- 27 Katılımcı- 32 (Toplam 2 Katılımcı)	-----

Araştırmaya dahil edilen 42 çocuktan 60-72 aylık erkek çocuklarının SYDDÖ-30'dan aldıkları puanlarının ölçeğin risk statüsü kriterleri kapsamında değerlendirilmesi sonucunda; iki çocuğun anksiyete-içe dönüklük puanının %90'nın üzerinde olduğu, iki çocuğun sosyal yetkinlik puanının ise %10'nun altında olduğu belirlenmiştir. Buna göre anksiyete-içe dönüklük puanları %90'nın üzerinde olan iki çocuğun yaşitlarına göre daha fazla kaygılı ya da içe dönük davranışlar sergilediği, sosyal yetkinlik puanı %10'nun altında olan iki çocuğun ise sosyal yetkinlik becerilerinin akranlarına daha fazla gelişmiş olduğu sonucuna varılmaktadır. 60-72

aylık erkek çocukları arasında kızgınlık-saldırganlık davranışları açısından olumlu ya da olumsuz anlamda farklılaşan herhangi bir çocuk olmadığı sonucuna varılmaktadır. Ölçeğin puanlamasından; hem olumsuz ve hem de olumlu özelliklerin aynı anda %90'nın üstünde olmasının çocuğun risk grubunda olduğu şeklinde yorumlanabileceği ifadesi dikkate alındığında 60-72 aylık erkek çocuklarından hiçbirinin risk grubunda olmadığı, araştırma bulgularıyla belirleyemediğimiz farklı dengeleyici unsurların çocukların sosyal gelişimlerinde olumlu bir etki oluşturmuş olabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Çizelge 3.9.'da araştırmaya katılan şiddet mağduru annelerin ETÖ'nin puanları ile şiddet mağduru annelerin çocuklarının SYDDÖ-30 puanlarının Pearson Korelasyon Analizi sonuçları gösterilmektedir.

Çizelge 3.9. Araştırmaya Katılan Şiddet Mağduru Annelerin ETÖ Puanları ile Çocuklarının SYDDÖ-30 Puanlarının Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları

		SYDDÖ-30		
Değişkenler		Sosyal Yetkinlik	Kızgınlık-Saldırganlık	Anksiyete-İçe dönüklük
ETÖ	Demokratik Tutum	r	0,153	-,317*
		p	0,334	0,041
		n	42	42
	Otoriter Tutum	r	-0,033	,370*
		p	0,837	0,016
		n	42	42
	Aşırı Koruyucu Tutum	r	-0,063	-0,172
		p	0,691	0,275
		n	42	42
	İzin Verici Tutum	r	0,084	-0,231
		p	0,596	0,141
		n	42	42

*p<0,05

Çizelge 3.9. değerlendirildiğinde; çocukların SYDDÖ-30'un Sosyal Yetkinlik alt boyutu puanları ile annelerin ETÖ'nin Demokratik Tutum, Otoriter Tutum, Aşırı Koruyucu Tutum ve İzin Verici Tutum alt boyutlarından elde ettikleri puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde bir ilişki saptanmamıştır (p>0,05).

SYDDÖ-30'un Kızgınlık-Saldırganlık alt boyutundan aldıkları puanlar ile annelerin ETÖ'nin Demokratik Tutum alt boyutundan aldığı puanlar arasında negatif yönde [r=-,317, p<0,05] ve orta kuvvetli anlamlı bir ilişki belirlenirken, çocukların Kızgınlık-Saldırganlık alt boyutundan aldığı puanlar ile annelerin Otoriter Tutum alt boyutundan aldığı puanlar arasında pozitif yönde [r=,370, p<0,05] ve orta kuvvetli anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Analiz sonuçlarına göre, çocukların SYDDÖ-30'un Kızgınlık-Saldırganlık alt boyutundan elde ettikleri puanlar ile annelerin ETÖ'nin Aşırı Koruyucu ve İzin Verici Tutum alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında anlamlı bir ilişki belirlenmemiştir (p>0,05).

Analiz sonuçları incelendiğinde; çocukların SYDDÖ-30'un Anksiyete-İç Dönüklük alt boyutundan aldıkları puanlar ile annelerin ETÖ'nin Demokratik Tutum alt boyutundan aldığı puan [$r=-,332$, $p<0,05$] ve İzin Verici Tutum alt boyutundan aldığı puan [$r=,307$, $p<0,05$] arasında negatif yönde ve orta kuvvetli anlamlı bir ilişki belirlenmiştir. Çocukların SYDDÖ-30'un Anksiyete-İçe Dönüklük alt boyutundan aldıkları puanlar ile annelerin ETÖ'nin Aşırı Koruyucu ve Otoriter Tutum alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında anlamlı düzeyde bir ilişki saptanmamıştır ($p>0,05$).

Çizelge 3.10.'da araştırmaya katılan annelerin ETÖ puanları ile çocuklarının SYDDÖ-30 puanlarının Regresyon Testi Analizi sonuçları yer almaktadır.

Çizelge 3.10. Araştırmaya Katılan Şiddet Mağduru Annelerin ETÖ Puanları ile Çocuklarının SYDDÖ-30 Puanlarının Regresyon Testi Analizi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	Beta	t	p	R ²
Sosyal Yetkinlik	Demokratik Tutum	0,286	1,384	0,175	%6,5
	Otoriter Tutum	-0,006	-0,035	0,972	
	Aşırı Koruyucu Tutum	-0,254	-1,251	0,219	
	İzin Verici Tutum	0,055	0,319	0,752	
Kızgınlık-Saldırganlık	Demokratik Tutum	-0,279	-1,501	0,142	%24,6
	Otoriter Tutum	0,364	2,516	0,016*	
	Aşırı Koruyucu Tutum	-0,006	-0,036	0,972	
	İzin Verici Tutum	-0,093	-0,597	0,554	
Anksiyete-İçe dönüklük	Demokratik Tutum	-0,256	-1,297	0,203	%15
	Otoriter Tutum	0,031	0,205	0,839	
	Aşırı Koruyucu Tutum	0,004	0,020	0,984	
	İzin Verici Tutum	-0,209	-1,260	0,216	

* $p<0,05$

Çizelge 3.10.'da gösterilen analiz sonuçlarına göre, şiddet gören annelerin, ebeveynlik tutumlarının çocuğun sosyal yetkinliklerine ve davranışlarına istatistiksel açıdan anlamlı bir etki oluşturmadığı belirlenmiştir. Bunun yanında; şiddet gören annelerin otoriter tutumunun çocuğun kızgınlık-saldırganlık davranışına istatistiksel olarak anlamlı bir etkisinin bulunduğu görülmüştür. Katsayı değerlendirildiğinde belirtilen etkinin pozitif yönde olduğu belirlenmiştir (Beta=0,364; $p<0,05$). Bu

sonuca göre, ebeveynin otoriter tutumu arttıkça çocuğun kızgınlık-saldırganlık davranışının da arttığı saptanmıştır. Bununla birlikte çocuğun kızgınlık-saldırganlık davranışının %24,6'sı ebeveynin otoriter tutumuna bağlı olduğu belirlenmiştir.

Çizelge 3.11.'de şiddet gören annelerin ebeveyn tutumu ile çocuğun sosyal yetkinlik ve davranışlarının çocuğun yaşına göre farklılık gösterme durumunun incelendiği ANOVA sonuçları gösterilmektedir.

Çizelge 3.11. Araştırmaya Katılan Şiddet Mağduru Annelerin ETÖ Puanları ile Çocuklarının SYDDÖ-30 Puanlarının Çocuğun Yaşına Göre ANOVA Sonuçları

Alt Boyutlar	Çocuğun Yaşı	n	$\bar{x}$	ss	F	p
ETÖ	3 yaş	15	71,20	9,52	0,983	0,407
	4 yaş	18	74,94	8,54		
	5 yaş	16	75,81	7,87		
	6 yaş	16	72,31	8,90		
	3 yaş	15	19,33	7,05	2,157	0,102
	4 yaş	18	16,28	4,84		
	5 yaş	16	16,19	4,29		
	6 yaş	16	19,94	5,38		
	3 yaş	15	37,73	4,96	1,085	0,362
	4 yaş	18	37,94	6,05		
	5 yaş	16	37,25	6,76		
	6 yaş	16	34,63	5,77		
	3 yaş	15	20,93	5,92	1,042	0,381
	4 yaş	18	23,50	6,36		
	5 yaş	16	21,31	5,90		
	6 yaş	16	20,13	5,15		
SYDDÖ-30	3 yaş	9	40,44	11,56	2,213	0,102
	4 yaş	14	48,50	6,70		
	5 yaş	11	45,64	8,80		
	6 yaş	8	49,38	5,15		
	3 yaş	9	28,89	8,45	1,157	0,339
	4 yaş	14	26,64	8,57		
	5 yaş	11	23,00	5,31		
	6 yaş	8	26,38	4,90		
	3 yaş	9	27,33	12,19	1,113	0,356
	4 yaş	14	23,14	9,01		
	5 yaş	11	20,09	5,47		
	6 yaş	8	24,00	8,07		

Çizelge 3.11.'de yer alan analiz sonuçlarına göre, farklı yaş grubundaki çocuklar arasında ebeveyn tutumu ile çocuğun sosyal yetkinlik ve davranışları açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmadığı belirlenmiştir ($p>0,05$).

Çizelge 3.12.'de, şiddet gören annelerin ebeveyn tutumu ile çocuğun sosyal yetkinlik ve davranışlarının çocuğun cinsiyetine göre farklılık gösterme durumunun incelendiği t testi analiz sonuçları gösterilmektedir.

Çizelge 3.12. Araştırmaya Katılan Şiddet Mağduru Annelerin ETÖ Puanları ile Çocuklarının SYDDÖ-30 Puanlarının Çocuğun Cinsiyetine Göre t Testi Sonuçları

	Alt Boyutlar	Çocuğun Cinsiyeti	n	$\bar{x}$	ss	t	p
ETÖ	Demokratik Tutum	Kız	33	73,52	8,28	-0,122	0,903
		Erkek	32	73,78	9,25		
	Otoriter Tutum	Kız	33	18,24	5,87	0,555	0,581
		Erkek	32	17,47	5,33		
	Aşırı Koruyucu Tutum	Kız	33	36,70	5,60	-0,288	0,774
		Erkek	32	37,13	6,38		
	İzin Verici Tutum	Kız	33	20,91	5,82	-0,876	0,384
		Erkek	32	22,19	5,94		
SYDDÖ-30	Sosyal Yetkinlik	Kız	21	45,14	10,61	-0,781	0,439
		Erkek	21	47,24	6,20		
	Kızgınlık-Saldırganlık	Kız	21	26,24	7,47	0,105	0,917
		Erkek	21	26,00	7,21		
	Anksiyete-İçe dönüklük	Kız	21	24,38	9,75	0,705	0,485
		Erkek	21	22,43	8,12		

Çizelge 3.12. incelendiğinde; analiz sonuçlarına göre farklı kız çocuklar ile erkek çocuklar arasında ebeveyn tutumu ile çocuğun sosyal yetkinlik ve davranışları açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmadığı tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Çizelge 3.13.'de şiddet gören annelerin ebeveyn tutumu ile çocuğun sosyal yetkinlik ve davranışlarının annenin yaşına göre farklılık gösterme durumunun incelendiği ANOVA analiz sonuçları gösterilmektedir.

Çizelge 3.13. Araştırmaya Katılan Şiddet Mağduru Annelerin ETÖ Puanları ile Çocuklarının SYDDÖ-30 Puanlarının Annenin Yaşına Göre ANOVA Sonuçları

	Alt Boyutlar	Annenin Yaşı	n	$\bar{x}$	ss	F	p
ETÖ	Demokratik Tutum	30 yaşından küçük	25	74,20	9,18	1,130	0,330
		30-35 yaş	25	74,84	8,24		
		35 yaşından büyük	15	70,73	8,56		
	Otoriter Tutum	30 yaşından küçük	25	17,76	5,85	0,213	0,809
		30-35 yaş	25	17,48	5,94		
		35 yaşından büyük	15	18,67	4,75		
	Aşırı Koruyucu Tutum	30 yaşından küçük	25	37,84	5,52	0,704	0,498
		30-35 yaş	25	36,80	6,26		
		35 yaşından büyük	15	35,53	6,23		
	İzin Verici Tutum	30 yaşından küçük	25	21,24	6,01	0,264	0,768
		30-35 yaş	25	22,20	6,18		
		35 yaşından büyük	15	20,93	5,38		
SYDDÖ-30	Sosyal Yetkinlik	30 yaşından küçük	16	44,56	10,17	0,458	0,636
		30-35 yaş	13	46,92	9,00		
		35 yaşından büyük	13	47,46	6,29		
	Kızgınlık-Saldırganlık	30 yaşından küçük	16	26,31	10,40	0,286	0,753
		30-35 yaş	13	27,08	4,27		
		35 yaşından büyük	13	24,92	4,87		
	Anksiyete-İçe dönüklük	30 yaşından küçük	16	24,31	9,60	0,312	0,733
		30-35 yaş	13	23,92	10,70		
		35 yaşından büyük	13	21,77	6,14		

Çizelge 3.13.'de yer alan analiz sonuçları incelendiğinde; farklı yaş grubunda yer alan annelerin ebeveynlik tutumları ile çocuklarının sosyal yetkinlik ve davranışlarının istatistiki açıdan anlamlı farklılık oluşturmadığı görülmektedir ($p>0,05$).

Çizelge 3.14.'de şiddet gören annelerin ebeveyn tutumu ile çocuğun sosyal yetkinlik ve davranışlarının annenin eğitim düzeyine göre farklılık gösterme durumunun incelendiği ANOVA analiz sonuçları gösterilmektedir.

Çizelge 3.14. Araştırmaya Katılan Şiddet Mağduru Annelerin ETÖ Puanları ile Çocuklarının SYDDÖ-30 Puanlarının Annenin Öğrenim Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları

	Alt Boyutlar Düzeyi	Annenin Öğrenim	n	$\bar{x}$	ss	F	p
ETÖ	Demokratik Tutum	İlkokul	18	71,00	8,02	1,849	0,166
		Ortaokul	26	75,96	8,05		
		Lise ya da üstü	21	73,05	9,65		
	Otoriter Tutum	İlkokul	18	17,67	4,56	0,017	0,983
		Ortaokul	26	17,88	5,91		
		Lise ya da üstü	21	18,00	6,19		
	Aşırı Koruyucu Tutum	İlkokul	18	38,06	5,03	3,224	0,047* (1>3, 2>3)
		Ortaokul	26	38,23	5,49		
		Lise ya da üstü	21	34,29	6,60		
	İzin Verici Tutum	İlkokul	18	22,06	6,54	0,403	0,670
		Ortaokul	26	20,73	6,36		
		Lise ya da üstü	21	22,10	4,69		
SYDDÖ-30	Sosyal Yetkinlik	İlkokul	12	43,08	10,88	1,107	0,341
		Ortaokul	15	47,13	8,96		
		Lise ya da üstü	15	47,73	5,84		
	Kızgınlık-Saldırganlık	İlkokul	12	25,33	8,21	0,097	0,908
		Ortaokul	15	26,33	7,77		
		Lise ya da üstü	15	26,53	6,32		
	Anksiyete-İçe dönüklük	İlkokul	12	24,25	7,00	1,599	0,215
		Ortaokul	15	25,87	10,85		
		Lise ya da üstü	15	20,27	7,69		

*p<0,05

Çizelge 3.14. değerlendirildiğinde; analiz sonuçlarına göre, şiddet mağduru annelerin ETÖ'nin Aşırı Koruyucu Tutum alt boyutundan elde ettikleri puanlar [F=3,22; ss:5,49; p<0,05] ile eğitim düzeyleri arasında istatistiki açıdan anlamlı bir farklılık olduğu gözlenmektedir. Gruplar arasındaki farklılıkların belirlenebilmesi amacıyla yapılan Tukey Testi sonuçlarına göre; ilkokul ($\bar{X}$ =38,06) ve ortaokul ($\bar{X}$ =38,23) mezunu annelerin ETÖ'nin Aşırı Koruyucu Tutum alt boyutunun puanları lise ya da üstü mezunu ($\bar{X}$ =34,29) annelere göre daha yüksek olarak belirlenmiştir. Annelerin ETÖ'nin Demokratik Tutum [F=1,849; p>0,05], Otoriter Tutum [F=0,017; p>0,05] ve İzin Verici Tutum [F=0,403; p>0,05] alt boyutlarından aldıkları puanlar ile öğrenim düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır.

Analiz sonuçlarından elde edilen verilere göre; çocukların SYDDÖ-30'un Sosyal Yetkinlik [$F=1,107$; $p>0,05$], Kızgınlık-Saldırganlık [$F=0,097$; $p>0,05$] ve Anksiyete-İçe Dönüklük [$F=1,599$; $p>0,05$] alt boyutlarından aldıkları puanlar ile anne eğitim düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı saptanmıştır.

Çizelge 3.15.'de şiddet gören annelerin ebeveyn tutumu ile çocuğun sosyal yetkinlik ve davranışlarının annenin çalışma durumuna göre farklılık gösterme durumunun incelendiği t testi analiz sonuçları gösterilmektedir.

Çizelge 3.15. Araştırmaya Katılan Şiddet Mağduru Annelerin ETÖ Puanları ile Çocuklarının SYDDÖ-30 Puanlarının Annenin Çalışma Durumuna Göre t Testi Sonuçları

	Alt Boyutlar	Çalışma Durumu	n	$\bar{x}$	ss	t	p
ETÖ	Demokratik Tutum	Çalışıyorum	12	74,83	5,70	0,520	0,605
		Çalışmıyorum	53	73,38	9,27		
	Otoriter Tutum	Çalışıyorum	12	19,00	6,56	0,780	0,438
		Çalışmıyorum	53	17,60	5,38		
	Aşırı Koruyucu Tutum	Çalışıyorum	12	35,42	4,87	-0,960	0,341
		Çalışmıyorum	53	37,25	6,16		
	İzin Verici Tutum	Çalışıyorum	12	20,50	5,39	-0,676	0,502
		Çalışmıyorum	53	21,77	6,00		
SYDDÖ-30	Sosyal Yetkinlik	Çalışıyorum	10	51,10	4,23	2,144	0,038*
		Çalışmıyorum	32	44,66	9,14		
	Kızgınlık-Saldırganlık	Çalışıyorum	10	25,40	4,74	-0,355	0,724
		Çalışmıyorum	32	26,34	7,93		
	Anksiyete-İçe dönüklük	Çalışıyorum	10	19,10	4,31	-2,598	0,014*
		Çalışmıyorum	32	24,75	9,59		

* $p<0,05$

Çizelge 3.15.'de yer alan analiz sonuçlarına göre çalışan anneler ile çalışmayan anneler arasında ETÖ'nin alt boyutlarından alınan puanlar açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı ortaya konulmuştur ($p>0,05$).

Çalışan şiddet mağduru anneler ile çalışmayan annelerin çocukları arasında SYDDÖ-30'un Sosyal Yetkinlik alt boyutundan alınan puanlar [$t=2,144$; $p<0,05$] açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunduğu tespit edilmiştir. Çalışan annelerin çocuklarının Sosyal Yetkinlik alt boyutundan aldıkları ortalama puanlara ($\bar{X}=51,10$) bakıldığında çalışmayan annelerin çocuklarının ortalama puanlarından ($\bar{X}=44,66$) daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Çalışan şiddet mağduru anneler ile çalışmayan annelerin çocukları arasında SYDDÖ-30'un Anksiyete-İçe Dönüklük alt boyutundan alınan puanların [$t=-2,598$; $p<0,05$] istatistiksel açıdan anlamlı farklılık oluşturduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmayan annelerin çocuklarının Anksiyete-İçe Dönüklük alt boyutundan aldıkları ortalama puanlarının ($\bar{X}=24,75$) çalışan annelerin çocuklarının ortalama puanlarından ($\bar{X}=19,10$) daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Çizelge 3.16.'da şiddet gören annelerin ebeveyn tutumu ile çocuğun sosyal yetkinlik ve davranışlarının annenin ilk evlendiklerindeki yaşa göre farklılık gösterme durumunun incelendiği ANOVA analiz sonuçları gösterilmektedir.

Çizelge 3.16. Araştırmaya Katılan Şiddet Mağduru Annelerin ETÖ Puanları ile Çocuklarının SYDDÖ-30 Puanlarının Annenin İlk Evlilik Yaşına Göre ANOVA Sonuçları

	Alt Boyutlar	Evlenme Yaşı	n	$\bar{x}$	ss	F	p
ETÖ	Demokratik Tutum	18 yaş ve daha küçük	23	73,74	7,59	0,050	0,952
		19-24 yaş	28	73,89	9,08		
		25 yaş ve daha büyük	14	73,00	10,18		
	Otoriter Tutum	18 yaş ve daha küçük	23	18,09	5,65	0,174	0,841
		19-24 yaş	28	18,07	5,50		
		25 yaş ve daha büyük	14	17,07	5,99		
	Aşırı Koruyucu Tutum	18 yaş ve daha küçük	23	37,78	5,05	0,391	0,678
		19-24 yaş	28	36,54	6,21		
		25 yaş ve daha büyük	14	36,21	7,00		
	İzin Verici Tutum	18 yaş ve daha küçük	23	18,87	5,36	4,981	0,010* (3>1, 3>2)
		19-24 yaş	28	22,21	5,36		
		25 yaş ve daha büyük	14	24,57	6,16		
SYDDÖ-30	Sosyal Yetkinlik	18 yaş ve daha küçük	13	42,92	10,80	1,502	0,235
		19-24 yaş	16	46,94	5,67		
		25 yaş ve daha büyük	13	48,54	8,98		
	Kızgınlık-Saldırganlık	18 yaş ve daha küçük	13	27,00	8,50	0,251	0,779
		19-24 yaş	16	25,13	7,21		
		25 yaş ve daha büyük	13	26,46	6,35		
	Anksiyete-İçe dönüklük	18 yaş ve daha küçük	13	27,69	8,69	2,647	0,084
		19-24 yaş	16	20,38	4,63		
		25 yaş ve daha büyük	13	22,85	11,70		

*p<0,05

Çizelge 3.16. incelendiğinde; şiddet mağduru annelerin ETÖ'nin İzin Verici Tutum alt boyutundan aldıkları puanlar [F=4,981; p<0,05] ile ilk evlilik yaşları açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu belirlenmiştir. Gruplar arasındaki farklılıkların belirlenebilmesi amacıyla yapılan Tukey Testi sonuçlarına göre; 18 veya daha küçük yaşta evlenen annelerin ortalama puanlarının ($\bar{X}$ =18,87) diğer iki gruba göre daha düşük olduğu görülürken iken 25 yaş veya daha üstü yaşlarda evlenenlerin ortalama puanlarının ($\bar{X}$ =22,21) ise en yüksek olduğu tespit edilmiştir. Annelerin ETÖ'nin Demokratik Tutum [F=0,050; p>0,05], Otoriter

Tutum [$F=0,174$; $p>0,05$] ve Aşırı Koruyucu Tutum [$F=0,391$; $p>0,05$] alt boyutlarından aldıkları puanlar ile ilk evlilik yaşları arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır.

Analiz sonuçlarından elde edilen verilere göre; çocukların SYDDÖ-30'un Sosyal Yetkinlik [$F=1,502$; $p>0,05$], Kızgınlık-Saldırganlık [$F=0,251$; $p>0,05$] ve Anksiyete-İçe Dönüklük [$F=2,647$; $p>0,05$] alt boyutlarından aldıkları puanlar ile annelerin evlenme yaşı arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılık oluşmadığı saptanmıştır.

Çizelge 3.17.'de şiddet gören annelerin ebeveyn tutumu ile çocuğun sosyal yetkinlik ve davranışlarının babanın öğrenim düzeyine göre farklılık gösterme durumunun incelendiği ANOVA analiz sonuçları gösterilmektedir.

Çizelge 3.17. Araştırmaya Katılan Şiddet Mağduru Annelerin ETÖ Puanları ile Çocuklarının SYDDÖ-30 Puanlarının Babanın Öğrenim Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları

	Alt Boyutlar	Eğitim Düzeyi	n	$\bar{x}$	ss	F	p
ETÖ	Demokratik Tutum	İlkokul	23	73,57	9,63	0,049	0,952
		Ortaokul	17	74,29	6,85		
		Lise ya da üstü	24	73,46	9,39		
	Otoriter Tutum	İlkokul	23	16,65	4,35	0,784	0,461
		Ortaokul	17	18,76	6,36		
		Lise ya da üstü	24	18,17	6,10		
	Aşırı Koruyucu Tutum	İlkokul	23	35,70	5,26	1,094	0,341
		Ortaokul	17	38,47	5,72		
		Lise ya da üstü	24	36,63	6,57		
	İzin Verici Tutum	İlkokul	23	20,96	5,46	0,595	0,555
		Ortaokul	17	20,94	6,74		
		Lise ya da üstü	24	22,63	5,81		
SYDDÖ-30	Sosyal Yetkinlik	İlkokul	13	43,00	11,00	1,482	0,240
		Ortaokul	8	47,13	5,28		
		Lise ya da üstü	20	48,20	7,82		
	Kızgınlık-Saldırganlık	İlkokul	13	24,38	8,58	2,135	0,132
		Ortaokul	8	30,63	6,72		
		Lise ya da üstü	20	25,25	6,18		
	Anksiyete-İçe dönüklük	İlkokul	13	26,85	9,25	3,460	0,042* (1>3, 2>3)
		Ortaokul	8	27,25	9,41		
		Lise ya da üstü	20	20,10	7,38		

*p<0,05

Çizelge 3.17. incelendiğinde; şiddet mağduru annelerin ETÖ'nin Demokratik Tutum [F=0,049; p>0,05], Otoriter Tutum [F=0,784; p>0,05], Aşırı Koruyucu Tutum [F=1,094; p>0,05] ve İzin Verici Tutum [F=0,595; p>0,05] alt boyutlarından aldıkları puanlar ile babaların öğrenim düzeyi açısından anlamlı bir ilişki saptanmamıştır.

Analiz sonuçlarında; çocukların SYDDÖ-30'un Anksiyete-İçe Dönüklük alt boyutundan aldıkları puanlar [F=3,460; p<0,05] ile babalarının öğrenim düzeyi arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılık olduğu belirlenmiştir. Gruplar arasındaki farklılıkların belirlenebilmesi amacıyla yapılan Tukey Testi sonuçlarına

göre; ilkokul ($\bar{X}$ =26,85) ve ortaokul ($\bar{X}$ =27,25) mezunu olan babaların çocuklarının Anksiyete-İçe Dönüklük alt boyutu ortalama puanları lise ya da üstü ($\bar{X}$ =20,10) olanlara göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Sosyal Yetkinlik ve Davranış Değerlendirme Ölçeği-30'un (SYDDÖ-30) Sosyal Yetkinlik [$F=1,482$; $p>0,05$] ve Kızgınlık-Saldırganlık [$F=2,135$; $p>0,05$] ve boyutlarından aldıkları puanlar ile babaların öğrenim düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

Çizelge 3.18.'de şiddet gören annelerin ebeveyn tutumu ile çocuğun sosyal yetkinlik ve davranışlarının annelerin algıladıkları ekonomik düzeylerine göre farklılık gösterme durumunun incelendiği sonuçları gösterilmektedir.

Çizelge 3.18. Araştırmaya Katılan Şiddet Mağduru Annelerin ETÖ Puanları ile Çocuklarının SYDDÖ-30 Puanlarının Annelerinin Algıladıkları Ekonomik Düzeye Göre t Testi Sonuçları

	Alt Boyutlar Düzey	Ekonomik	n	$\bar{x}$	ss	t	p
ETÖ	Demokratik Tutum	Düşük	35	75,51	7,55	3,637	0,061
		Orta	30	71,47	9,55		
	Otoriter Tutum	Düşük	35	17,37	5,56	0,580	0,449
		Orta	30	18,43	5,65		
	Aşırı Koruyucu Tutum	Düşük	35	38,09	5,58	3,066	0,085
		Orta	30	35,53	6,17		
	İzin Verici Tutum	Düşük	35	21,57	6,69	0,002	0,961
		Orta	30	21,50	4,85		
SYDDÖ-30	Sosyal Yetkinlik	Düşük	20	43,05	10,70	5,596	0,023*
		Orta	22	49,05	4,95		
	Kızgınlık-Saldırganlık	Düşük	20	25,95	8,66	0,020	0,888
		Orta	22	26,27	5,90		
	Anksiyete-İçe dönüklük	Düşük	20	25,25	10,06	1,660	0,205
		Orta	22	21,73	7,59		

* $p<0,05$

Çizelge 3.18.'de yer alan analiz sonuçlarına göre annelerin algıladıkları ekonomik düzeyleri ile ETÖ'nin alt boyutlarından alınan puanlar açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmadığı ortaya konulmuştur ($p>0,05$).

Ekonomik düzeylerini düşük algılayan anneler ile orta algılayan annelerin çocukları arasında SYDDÖ-30'un Sosyal Yetkinlik alt boyutundan alınan puanlar [$t=5,596$; $p<0,05$] açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunduğu tespit edilmiştir. Ekonomik düzeyini orta olarak algılayan annelerin çocuklarının Sosyal Yetkinlik alt boyutundan aldıkları ortalama puanların ($\bar{X}=49,05$) ekonomik düzeylerini düşük algılayan annelerin çocuklarının ortalama puanlarından ($\bar{X}=43,05$) daha yüksek olduğu belirlenmiştir. SYDDÖ-30'un Kızgınlık-Saldırganlık ve Anksiyete-İçe Dönüklük alt puanları ile annelerin algıladıkları ekonomik düzey arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır ($p>0,05$).

Çizelge 3.19.'de şiddet gören annelerin ebeveyn tutumu ile çocuğun sosyal yetkinlik ve davranışlarının çocukların okul öncesi eğitime devam durumlarına göre farklılık gösterme durumunun incelendiği t testi Analiz sonuçları gösterilmektedir.

Çizelge 3.19. Araştırmaya Katılan Şiddet Mağduru Annelerin ETÖ Puanları ile Çocuklarının SYDDÖ-30 Puanlarının Çocukların Okul Öncesi Eğitime Devam Durumuna Göre t Testi Sonuçları

	Alt Boyutlar Durumu	Okul Öncesi	n	$\bar{x}$	ss	t	p
ETÖ	Demokratik Tutum	Evet	33	73,64	8,56	-0,009	0,993
		Hayır	32	73,66	8,99		
	Otoriter Tutum	Evet	33	19,67	6,37	2,782	0,007*
		Hayır	32	16,00	3,93		
	Aşırı Koruyucu Tutum	Evet	33	36,09	5,38	-1,126	0,265
		Hayır	32	37,75	6,47		
	İzin Verici Tutum	Evet	33	21,94	5,99	0,556	0,580
		Hayır	32	21,13	5,81		
SYDDÖ-30	Sosyal Yetkinlik	Evet	26	48,69	6,36	2,543	0,015*
		Hayır	16	42,13	10,42		
	Kızgınlık-Saldırganlık	Evet	26	27,23	7,89	1,276	0,209
		Hayır	16	24,31	5,87		
	Anksiyete-İçe dönüklük	Evet	26	23,92	8,99	0,475	0,637
		Hayır	16	22,56	9,03		

* $p<0,05$

Çizelge 3.19’da gösterilen analiz bulgularına göre; okul öncesi eğitime devam eden çocuklar ile etmeyen çocukların annelerinin ETÖ’nin Otoriter Tutum Ölçeği alt boyutundan alınan puanlarının [$t=2,782$; $p<0,05$] istatistiksel açıdan anlamlı farklılık oluşturduğu tespit edilmiştir. Analiz bulgularına göre okul öncesi eğitim alan çocukların annelerinin Otoriter Tutum alt boyutundan aldıkları ortalama puanların ($\bar{X}=19,67$) okul öncesi eğitim almayan çocuklarının annelerinin ortalama puanlarından ($\bar{X}=16,00$) daha yüksek olduğu görülmüştür. ETÖ’nin Demokratik Tutum, Aşırı Koruyucu Tutum ve İzin Verici Tutum alt puanları ile çocukların okul öncesi eğitime gitme durumları arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır ($p>0,05$).

Okul öncesi eğitime devam eden çocuklar ile etmeyen çocukların SYDDÖ-30’un Sosyal Yetkinlik alt boyutundan alınan puanlarının [$t=2,543$; $p<0,05$] istatistiksel açıdan anlamlı farklılık oluşturduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ortalama puanlar incelendiğinde; okul öncesi eğitim alan çocukların Sosyal Yetkinlik alt boyutundan aldıkları ortalama puanların ($\bar{X}=48,69$) okul öncesi eğitim almayan çocuklarının ortalama puanlarından ($\bar{X}=42,13$) daha yüksek olduğu görülmüştür. SYDDÖ-30’un Kızgınlık-Saldırganlık ve Anksiyete-İçe Dönüklük alt puanları ile çocukların okul öncesi eğitime gitme durumları arasında anlamlı bir ilişkiye ulaşılmamıştır ($p>0,05$).

4. TARTIŞMA

Fiziksel şiddet mağduru annelerin ETÖ'nin alt boyutlarından aldıkları ortalama puanlar ele alındığında; annelerin çoğunluğunun Demokratik Tutum alt boyutundan aldıkları ortalama puanlarının diğer boyutlardan aldıkları puanlara göre daha yüksek olduğu, bunu sırasıyla Aşırı Koruyucu Tutum, İzin Verici Tutum ve Otoriter Tutum alt boyutundan alınan ortalama puanların takip ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre; araştırmaya katılım sağlayan fiziksel şiddet mağduru annelerinin çoğunluğunun demokratik ebeveyn tutumuna sahip olduğu buna karşın, otoriter tutumun en az sıklıkta görüldüğü anlaşılmaktadır. Şendil (2014) aile içerisinde yaşanan çatışmaların ebeveynlik tutumlarında otoriterleştirme ya da gevşemeye neden olabileceğini vurgulamaktadır. Bunun yanında aile içi şiddetin uzun yıllar sürmesinin tüm aile üyelerinde ciddi fiziksel ya da psikolojik sorunların oluşmasına neden olabileceği vurgulanmaktadır. Yaşanan şiddet olayını geçici bir kriz durumu olarak algılama, çaresizlik, utanma, çocukların varlığı, toplumun aile içi şiddete bakışı gibi nedenlerle kadınların uzun süre şiddete maruz kalmasına rağmen bunu önlemeye yönelik kesin bir adım atamadıkları belirtilmektedir (KSGM, 2009). Araştırmamıza katılım sağlayan fiziksel şiddet mağduru annelerin %60'nın yaşamı ya da evliliği süresince bir ya da iki defa fiziksel şiddete maruz kaldığını beyan ettiği ve yaşadığı şiddet olayından sonra bunu önlemeye yönelik ilgili resmi mercilere başvurarak bildirimde bulunduğu görülmektedir. Bu durum; araştırmaya katılım sağlayan fiziksel şiddet mağduru annelerin yaşadıkları sorunlarla sağlıklı başa çıkma yöntemlerini kullanıyor olduklarını ve bu doğrultuda çocuklarını yetiştirmede demokratik tutum geliştirmiş olabileceklerini akla getirmektedir.

Araştırmada sonuçlarına göre; fiziksel şiddet mağduru annelerin kendi ebeveynlik tutumlarının %71,4 oranında korumacı tutum olarak yorumladıkları, ancak ölçeklerden aldıkları puan ortalamalarına göre yapılan istatistiksel analizler sonucunda çoğunluğunun demokratik tutuma sahip olduğu belirlenmiştir. Bu durumun ebeveynlerin çocukların kontrol edilmesi ve özen gösterilmesinin genellikle korumacı bir tutum ile eş değer algılanmasına bağlı olduğu değerlendirilmekte olup

bu bağlamda annelerin öz değerlendirmelerinin birbirleri ile tutarlı olduğu sonucuna varılmaktadır. Bunun yanında annelerin %88,1'nin çocuklarını uyumlu olarak değerlendirdiği, çocukların sosyal yetkinlik ve davranışlarını ölçmek için geliştirilen ölçeği dolduran öğretmen ya da meslek elemanlarının değerlendirdikleri puanların istatistiksel analizlerinde de çocukların çoğunluğunun sosyal yetkinlik becerilerinin gelişmiş olduğunun tespit edildiği görülmektedir. Buna göre annelerin çocukları üzerindeki gözlem ve algıları ile istatistiksel analiz sonuçlarının birbirini desteklediği ve tutarlılık gösterdiği sonucuna ulaşılmaktadır.

Fiziksel şiddet mağduru annelerin çocuklarına uygulanan SYDDÖ-30'un alt boyutlarından aldıkları ortalama puanlar ele alındığında; Sosyal Yetkinlik alt boyutunun alınan ortalama puanının diğer boyutlara göre daha yüksek olduğu, bunu sırasıyla Kızgınlık-Saldırganlık ve Anksiyete-İçe Dönüklük alt boyutundan alınan ortalama puanların izlediği belirlenmiştir. Bunun yanında SYDDÖ-30'un risk değerlendirme kriterleri kapsamında araştırmaya dâhil edilen çocukların bireysel değerlendirmesi yapıldığında yalnızca 42-59 aylık iki kız çocuğunun risk grubunda yer aldığı diğer çocukların sosyal becerilerinde olumlu ve olumsuz özelliklerinin birbirini dengelediği anlaşılmaktadır. Buna göre; araştırmaya katılım sağlayan fiziksel şiddet mağduru annelerinin çocuklarının sosyal yetkinliklerinin gelişmiş olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Alan yazın incelendiğinde birçok araştırmada; kimlik oluşturma aşamasında bulunan çocuklar için gerek şiddete tanıklık etmenin gerekse şiddete doğrudan maruz kalmanın çocuğun sosyal öğrenmesi ve kişilik gelişimi açısından ciddi bir durum teşkil ettiği vurgulanmaktadır (Baygal, 2016; Karagün, 2015; Ocakcioğlu, 2019). Bunlara karşın; aile içi şiddete hem tanıklık etme hem de maruz kalma ile şiddete yalnızca tanıklık etme ya da maruz kalma arasında ruhsal sorunlar açısından farklılıklar olduğu, şiddete hem maruz kalma hem de tanıklık etme çocuk üzerine daha olumsuz etkiler oluşturduğu, bunun yanında çocukların kendilerini güvende hissettikleri ortamlarda bulunmasının, farklı sosyal destek kaynaklarının olmasının, şiddet ortamında daha az zaman geçirmesinin şiddetin oluşturabileceği zararlı etkileri azaltabildiği belirtilmektedir (Caykoğlu ve ark. 2011; Flannery, Singer, Williams ve Castro, 1998). Buradan hareketle; araştırmamıza katılım sağlayan fiziksel şiddet mağduru annelerin %71,4'ünün çocuklarının

doğrudan herhangi bir şiddete maruz kalmadığını, %52,4'ünün ise aile içerisinde yaşanan şiddete çocuklarının tanıklık etmediğini beyan etmiş olup, şiddet mağduru annelerin %60'nın fiziksel şiddete maruz kaldıkları ilk ya da ikinci olayda resmi kurumlara bildirimde bulunarak şiddetin uzun yıllar sürmesini ve etkilerini kalıcı hale getiren şiddet döngüsüne girmesini engellemek için baş etme mekanizmalarını etkinleştirdikleri anlaşılmaktadır. Bu durumların, çocuklarının sosyal gelişimine koruyucu bir etkide bulunmuş olabileceği değerlendirilmekte olup, maruz kalınan şiddetin sıklığının kişiler üzerine kalıcı olumsuz etkiler oluşturmada önemli bir unsur olduğu sonucuna varılmaktadır.

Çocukların SYDDÖ-30'un Kızgınlık-Saldırganlık alt boyutundan aldıkları puanlar ile annelerin ETÖ'nin Demokratik Tutum alt boyutundan aldığı puanlar arasında negatif yönde ve orta kuvvetli anlamlı bir ilişki belirlenirken, çocukların SYDDÖ-30'un Kızgınlık-Saldırganlık alt boyutundan aldığı puanlar ile annelerin ETÖ'nin Otoriter Tutum alt boyutundan aldığı puanlar arasında pozitif yönde ve orta kuvvetli anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Analiz sonuçlarına göre; çocukların SYDDÖ-30'un Anksiyete-İç Dönüklük alt boyutundan aldıkları puanlar ile fiziksel şiddet mağduru annelerin ETÖ'nin Demokratik Tutum alt boyutundan aldığı puan ve İzin Verici Tutum alt boyutundan aldığı puan arasında negatif yönde ve orta kuvvetli anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Bu kapsamda; fiziksel şiddet mağduru annelerin demokratik ebeveyn tutumu arttıkça çocuklarının kızgınlık-saldırganlık ile anksiyete-içedönüklük davranışlarının azaldığı anlaşılmaktadır. Aynı zamanda; fiziksel şiddet mağduru annelerin otoriter ebeveyn tutumları arttıkça çocuklarının kızgınlık-saldırganlık davranışlarının da arttığı, izin verici tutumları arttığında ise anksiyete-içe dönüklük davranışlarının azaldığı değerlendirilmektedir. Alan yazın incelendiğinde; demokratik tutum sergileyen ebeveynlerin çocuklarının kendilerine güven duygusunun, bağımsız hareket edebilme, fikirlerini açıkça ortaya koyabilme, girişimci davranabilme, gereken zamanlarda sorumluluk üstlenebilme, akran ilişkilerinde ve sosyal alanlarda uyumlu olma gibi beceri ve davranışlarının gelişmiş olduğu belirtilmektedir (Kuzgun, 1991; Yılmaz, 1999). Araştırmamızda demokratik tutum ile sosyal yetkinlik arasında doğrudan anlamlı bir ilişki belirlenmemiş olmasına karşın, demokratik tutum arttıkça çocuklardaki saldırganlık ve içe dönüklük

davranışlarının azalmasına yönelik elde edilen bulgularında benzer şekilde yorumlanabileceği değerlendirilmekte olup, elde edilen sonuçların alan yazınla uyumlu olduğu görülmektedir. Otoriter tutum sergileyen ebeveynlerin çocuklarının ise sıklıkla; kaygılı, mutsuz, sosyal ilişki kurmakta başarısız oldukları, duygu ve düşüncelerini ifade etmede zorluk yaşadıkları, otoritenin olduğu ortamlarda nazik davranıp kurallara uydukları ancak otoritenin bulunmadığı durumlarda ve kendinden güçsüz olarak değerlendirdiklerine karşı kuralları ihlal ettikleri ve saldırgan davranışlar sergiledikleri belirtilmektedir (Baumrind, 1966; Erkan, 2013; Kuzgun, 1991; Santrock, 2016; Yılmaz 1999). Otoriter tutuma sahip ebeveynlerinin çocuklarının korkulu, sinmiş, isyankâr ve saldırgan davranışlarda bulunabildikleri vurgulanmaktadır (Maccoby ve Martin, 1983; Yavuzer, 2017). Araştırmanın bulguları ile alan yazın karşılaştırıldığında, elde edilen sonuçların alan yazın ile uyumlu olduğu; otoriter tutumun sosyal yetkinlik ve anksiyete-içe dönüklük ile anlamlı bir ilişki oluşturmadığı buna karşın, çocukların kızgınlık-saldırganlık davranışları ile anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Çocuklarının hiçbir davranışına ve isteğine sınırlama ve kural koymayan ebeveynlerin sahip olduğu izin verici tutumun; çocukların doğruyu yanlış ayırt edememesine, kurallara uymada sorunlar yaşamasına, çocuğun duygu, istek ve dürtülerini kontrol edememesine ve kendi kontrolü sağlamada yetersiz olmasına neden olduğu öne sürülmektedir (Çağdaş, 2002; Derman ve Başal, 2013; Özyürek ve Tezel Şahin, 2010). Araştırma bulgularımıza göre, izin verici tutuma sahip annelerin çocuklarının sosyal yetkinlik ve kızgınlık-saldırganlık puanları ile anlamlı bir ilişki saptanmamıştır. Ancak izin verici tutumun artmasının çocuklarının anksiyete-içe dönüklük davranışlarını azalttığı sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre; araştırmamızda elde edilen sonucun literatürle uyumlu olmadığı görülmektedir. Bu durumun; farklı karıştırıcı değişkenlerin etkisinden kaynaklanabileceği düşünülmekle birlikte demokratik ebeveyn tutumunun hoşgörü içeren özellikleri ile bağlantılı bir etki oluşturmuş olabileceği fikrini de akla getirmektedir.

Analiz sonuçlarına göre; çocukların yaşı ve cinsiyeti ile annenin yaşının ebeveyn tutumu ve çocuğun sosyal yetkinlik ve davranışları açısından istatistiksel anlamda belirleyici bir farklılık oluşturmadığı sonucuna ulaşılmıştır ($p>0,05$). Alan

yazın incelendiğinde; çocuğun yaşı ve cinsiyeti ile sosyal yetkinlik ve davranışlarının anlamlı bulunduğu araştırmalar (Çiftçi Topaloğlu, 2013; Gözükırmızı, 2019; Uygun, 2018) olduğu gibi araştırmamızın bulgularını destekleyen sonuçlara ulaşan çalışmalarda (Kındıroğlu, 2018; Koçak, 2018) bulunduğu gözlenmiştir. Bunun yanında; çocuğun yaşı ve cinsiyeti ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişkininde benzer şekilde olduğu, bazı çalışmalarda (Okur Metwally, 2017) değişkenler arasında ilişki gözlenirken, bazı çalışmalarda ise anlamlı bir fark oluşturmadığının (Yılmaz Ünal ve Deniz, 2016) belirlendiği anlaşılmıştır. Anne yaşının ebeveyn tutumu ve çocukların sosyal yetkinlik ve davranışları üzerindeki etkisine dair yapılan çalışma sonuçlarında da genel çerçevede tutarlı bir sonuç olmadığı, yapılan araştırmalara göre değişkenler arasındaki anlamlılık ilişkisinin farklılık gösterdiği, bazı çalışmalarda (Okur Metwally, 2017) anlamlı farklılıklar bulgulanırken, bazı çalışmalarda (Atabey, 2017; Direk, 2021) ise anlamlı düzeyde bir ilişkinin saptanmadığı görülmüştür. Söz konusu değişkenlere ilişkin alan yazında yer alan tutarsızlığın araştırmaların çalışma gruplarının ve değişkenlerinin farklılaşmasıyla ilgili olabileceği düşünülmektedir. Buradan hareketle; araştırmamızın daha fazla katılımcı ve farklı değişkenler ile tekrarlanması halinde bulgularda farklılıklar ortaya çıkabileceği ön görülmektedir.

Fiziksel şiddet mağduru annelerin ETÖ'nin Aşırı Koruyucu Tutum alt boyutundan elde ettikleri puanların eğitim düzeyleri açısından anlamlı farklılık oluşturduğu belirlenmiştir ($p<0,05$). Buna doğrultuda; ilkokul ve ortaokul mezunu olan annelerin lise ve üstü mezuniyete sahip annelere kıyasla daha korumacı tutum sergilediği anlaşılmaktadır. Annelerin eğitim düzeyi düştükçe aşırı koruyucu tutum davranışlarının arttığını ortaya koyan birçok çalışma olduğu görülmektedir (Atabey, 2017; Dursun, 2010; Şanlı ve Öztürk, 2012). Yapılan çalışmalarda, ebeveynlerin eğitim düzeyi yükseldikçe demokratik ebeveyn tutumunu sergileme oranlarının yükseldiği, daha kontrolcü ve yönlendirici tutumlara ise eğitim düzeyi düşük ebeveynlerde daha sık rastlandığı belirlenmiştir (Arı, Bayhan ve Artan: 1995; Poyraz ve Özyürek, 2005). Eğitim düzeyinin ebeveynlerin tutumlarını pozitif şekilde geliştirdiği, düşük eğitim seviyesinin geleneksel ebeveyn tutumları ile bağlantılı olduğu, eğitim düzeyi yüksek annelerin geleneksel ebeveyn tutumlarından kaçındığı,

çocuk için gereğinden fazla fedakarlıkta bulunarak çocuğunda bu fedakarlığa uyumlu davranışlarda bulunma beklentisinin eğitim düzeyi düşük annelerde daha fazla gözlemlendiği öne sürülmektedir (Şanlı ve Öztürk, 2012; Tezel Şahin ve Özyürek, 2008). Annelerin eğitim düzeyinin çocuklarını yetiştirme amaçlarıyla bağlantılı olduğu, eğitim düzeyi yüksek olan annelerin çocuklarının özgüvenli, güçlükler karşısında dayanıklı, bağımsız hareket edebilen, yaşam beklentilerini gerçekleştirebilen, kararlı ve mücadeleci bir birey olmalarına daha çok önem verdikleri, düşük eğitim düzeyine sahip annelerin ise çocuklarının yumuşak başlı, uyumlu, büyüklerine saygılı, kurallara uyan, aile ilişkilerine ve değerlerine bağlı olmasını daha fazla önemsedikleri vurgulanmaktadır (Yağmurlu ve ark., 2009). Bu kapsamda araştırma bulgularının alan yazın ile uyumlu olduğu kanısına varılmaktadır.

Çocukların SYDDÖ-30'un alt boyutlarından elde ettikleri puanların anne öğrenim düzeyine göre farklılaşmadığı gözlenirken, baba öğrenim düzeyinin Anksiyete-İçe Dönüklük alt boyutunda anlamlı fark oluşturduğu saptanmıştır. Buna göre; ilkokul ve ortaokul mezunu olan babaların çocuklarının Anksiyete-İçe dönüklük puanları lise ya da üstü olanlara göre daha yüksek olarak belirlenmiştir. Babaların eğitim düzeyi düştükçe, çocukların anksiyete-içe dönüklük davranışlarının arttığı anlaşılmaktadır. Alan yazında anne ve baba eğitim düzeyinin çocukların sosyal yetkinlik ve davranış değişikliği üzerinde anlamlı fark oluşturduğuna dair bulgular (Bozkurt, 2016; Karaca, Gündüz ve Aral, 2011) olmasına karşın, değişkenler arasında anlamlı bir farklılık olmadığının belirlendiği çalışmaların da (Alisinanoğlu ve Kesicioğlu, 2010; Altun Nalbant, 2016) bulunduğu gözlenmiştir. Konuya ilişkin yapılan çalışmalar genel olarak değerlendirildiğinde; çocukların sosyal yetkinliklerinin babalarının eğitim düzeyinin yüksek olmasıyla ilişkili olduğu sonucuna ulaşılabilmektedir. Eğitim düzeyi yüksek olan babaların çocuk yetiştirmeye dair bilgilerinin fazla olduğu, bu durumun ise babaların geleneksel ebeveyn davranışlarını bırakarak babalık görevlerinde daha olumlu bir yaklaşım sergilemesine katkı sağladığı belirtilmektedir (Ogelman ve Topaloğlu, 2014; Seçer, Çeliköz ve Yaşa, 2007). Kındıroğlu'nun (2018) yaptığı çalışmada ise; araştırmamızla benzer bir sonuca ulaşıldığı görülmektedir. Annelere fiziksel şiddet uygulayan babaların eğitim

düzeyinin yükselmesiyle şiddet eğiliminin azalıyor olması ya da çocuğa yaklaşım yöntemleri konusundaki bilinç durumunun yükselmesi nedeniyle çocukların anksiyete-içe dönüklük davranışlarında azalma gözlemlendiği düşünülmektedir.

Çalışan anneler ile çalışmayan annelerin ebeveyn tutumu açısından istatistiksel anlamda belirleyici farklılıklar bulunmadığı tespit edilmiştir ($p>0,05$). Konuya ilişkin alan yazın incelendiğinde bazı araştırmalarda çalışmayan annelerin daha korumacı ve kontrolcü davranışlar sergiledikleri, tüm yaşamlarını çocuklarına adadıkları, çocuğunun kendi kararlarını verebilen bağımsız bir birey olarak var olmasının annelik görevlerini sonlandıracak olması nedeniyle korkup çocuklarının bağımsız davranışlarına ket vurabildikleri, öte yandan çocuklarının yetiştirilmesine fazlaca zaman ve çaba sarf ettikleri için çocuk ile ilişkisinin zarar görebileceği belirtilmektedir (Ömeroğlu, 1996; Şendoğdu, 2000; Tortumoğlu, 1999). Bunun yanında çalışan annelerin benlik saygılarının yüksek olması, geniş sosyal destek ağının bulunması ve ekonomik bağımsızlığa sahip olması nedeniyle çocuklarını daha özerk davranışlara yönlendirebildikleri ve çocuk yetiştirmeye dair sağlıklı bilgilere ulaşmada daha avantajlı olduklarına ve çalışan annelerde demokratik ebeveyn tutumunun daha fazla gözlemlendiğine ilişkin bulgular elde edildiği görülmektedir (Bornstein ve Zlotnik, 2008; Siegel ve Haas, 1963). Buna karşın çalışan annelerin, çocuklarına yeterli derecede zaman ayıramadıklarını düşünerek suçluluk duygusu yaşayıp daha az kısıtlayıcı, anlayışlı ve korumacı tutum ortaya koyabildiklerini vurgulayan araştırmalarında bulunduğu görülmektedir (Şanlı, 2007; Yavuzer, 2001). Bazı araştırmalarda ise annenin çalışmasının ebeveynlik tutumları üzerinde herhangi bir etkisinin olmadığı değerlendirilirken, bu durum annenin yaşamında farklı yükümlülükleri olsa dahi toplumsal cinsiyet rolleri nedeniyle öncelikli görevinin ebeveyn olmak olduğu yönündeki genel kabulden kaynaklandığı vurgulanmaktadır (Işık, 2015; Koçak, 2018). Bu kapsamda; alan yazındaki söz konusu tutarsızlığın araştırmaların çalışma gruplarının ve değişkenlerinin farklılığından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Çalışan anneler ile çalışmayan annelerin çocukları arasında SYDDÖ-30'un Sosyal Yetkinlik alt boyutu açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu,

alışan annelerin çocuklarının Sosyal Yetkinlik alt boyutundan aldıkları puanların, çalışmayan annelerin çocuklarının ise Anksiyete-İçe Dönüklük alt boyutundan aldıkları puanların daha yüksek olduğu bulgusu elde edilmiştir. Anne alışma durumunun Kızgınlık-Saldırđanlık alt boyutu ile anlamlı bir fark yaratmadığı bu durumunda bulgularımızı destekler nitelikte olduğu değerlendirilmiştir. Başka bir deyişle; çalışan annelerin çocuklarının sosyal yetkinliklerinin gelişmiş olduğu, çalışmayan annelerin çocuklarının ise anksiyete ya da ie dönük davranışlarını sıklıkla sergilediği ortaya konulmuştur. Altun Nalbant'ın (2016) yaptığı çalışmada da çalışan annelerin çocuklarının sosyal yetkinliklerinin daha yüksek olduğu yönünde bulgulara ulaşıldığı görülmektedir. Bu durum çalışan annelerin çocuklarını erken yaşlardan itibaren okul öncesi eğitime göndermesinin, çocukların yaşamlarının ilk dönemlerinden itibaren yetişkin desteği olmaksızın sosyal yaşamın içinde var olmaya çalışmalarının, annelerin çalışma hayatında geliştirmek zorunda oldukları sosyal becerilerini çocuklarına aktarıyor olmasının ve çalışan anne ve çocuğunun aile içi şiddet ortamından gün içerisinde görece uzak kalmasının çocukların sosyal yetkinlik becerilerini geliştirmiş olabileceği kanısına oluşmuştur. Bunun yanında çalışmayan annelerin çocuklarının anksiyete-içe dönüklük davranışlarının yüksek olmasının elde edilen diğer bulguyu destekler nitelikte olduğu düşünülmektedir. Buna göre; çalışmayan annelerin çocuklarının bakımını kendisinin üstlenmesinin, aile içi şiddet mağduru olan annenin çocuğu ile sağlıklı bir iletişim kuramıyor olabileceği ve hem annenin hem de çocuğunun kısıtlı sosyal çevrede yaşamlarını sürdürmelerinin çocuklarda anksiyete-içe dönük davranışların gözlenmiş olabileceğini akla getirmiştir.

Fiziksel şiddet mağduru annelerin evlenme yaşı ile ocuğun SYDD-30'un Sosyal Yetkinlik, Kızgınlık-Saldırđanlık ve Anksiyete-İçe Dönüklük alt boyutları ile ET'nin Demokratik Tutum, Otoriter Tutum ve Ařırđ Korumacı Tutum alt boyutları açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmadığı anlaşılmıştır ($p>0,05$). Buna rağmen annelerin ilk evlenme yaşı ile ET'nin alt boyutlarından İzin Verici Tutum açısından istatistiksel anlamda belirleyici bir farklılık olduğu belirlenmiştir. Buna göre; 18 ve daha küçük yaşta evlenen annelerin İzin Verici Tutum puanları en düşük iken, 25 ve üstü yaşta evlenenlerin İzin Verici Tutum puanları yüksektir. Diğer bir değişle annelerin evlenme yaşları büyüdükçe çocuklarına karşı hoşgörü

davranışlarının arttığı anlaşılmaktadır. Alan yazında konuya ilişkin yapılan herhangi bir çalışma ile karşılaşılmamıştır. Araştırmamızda elde ettiğimiz söz konusu bulgunun annelerin erken yaşta evlenmeleri nedeniyle eğitim hayatlarının erken sonlanmasına neden olduğu, buna bağlı olarak da çocuk yetiştirmeye yönelik bilgi ve bilinç durumlarının yeterli düzeyde gelişmediği şeklinde ele alınabileceği kanısına varılmıştır. Bu durum, araştırmamızın anne eğitim düzeyinin azalmasıyla aşırı koruyucu ebeveyn tutumu sergilediklerine yönelik elde edilen bulgularla da paralellik gösterdiğini ortaya koymaktadır. Bunun yanında, erken yaşta evlenen annelerin erken yaşta çocuk sahibi olmalarının annelerde kaygı oluşturarak, kontrol davranışlarını tetikleyip çocuklarına karşı hoşgörü seviyesinin düşmesinde etkili olmuş olabileceğini akla getirmektedir.

Annelerin algıladıkları sosyoekonomik düzeye göre ebeveyn tutumları açısından istatistiksel anlamda belirleyici bir fark gözlenmediği saptanmıştır ($p>0,05$). Ancak annelerin algıladıkları ekonomik düzeyin çocukların Sosyal Yetkinlik puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık oluşturduğu, Kızgınlık-Saldırganlık ve Anksiyete-İçe Dönüklük alt boyutlarında belirleyici bir farklılık meydana getirmediği sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre ekonomik durumunu daha yüksek olarak algılayan annelerin çocuklarının sosyal yetkinliklerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Çorapçı ve arkadaşlarının (2010) yaptıkları çalışmada da benzer sonuçlara ulaşıldığı görülmekte olup, geliri yüksek ailelerin çocuklarının sosyal yetkinlik puanlarının diğer gruplara göre daha yüksek olduğunun belirtildiği anlaşılmaktadır. Bu durum gelir düzeyi yüksek olan ailelerin çocuklarının sosyalleşmesi için farklı ve çeşitli alternatifler sunabildiği, çocuklarının birçok alan ve ortamda kendilerini ifade edebilmelerine imkân sağlayabildiği, bunun da çocuklarının sosyal yetkinliklerini geliştiren bir faktöre dönüştüğü değerlendirilmiştir.

Analiz sonuçlarına göre, çocukları okul öncesi eğitime devam eden anneler ile devam etmeyen anneler arasında ETÖ'nin Otoriter Tutum alt boyutu açısından istatistiksel olarak belirleyici bir farklılık bulunduğu, diğer alt boyutları ile herhangi bir belirleyici farklılık gözlenmediği saptanmıştır. Çocukları okul öncesine giden

annelerin Otoriter Tutum puanlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu durumun, otoriter tutuma sahip ebeveynlerin kontrol davranışıyla ilgili olabileceği düşünölmektedir. Diğer bir ifadeyle çocuklarını okul öncesi eğitime gönderen annelerin çocuklarının gelişim ve değışimlerini yakından takip ve kontrol ederek daha duyarlı davranmaya çalıştıkları, çocuklarından beklentilerinin daha fazla olduğu şeklinde yorumlanmaktadır.

Fiziksel şiddet mağduru annelerin çocuklarının okul öncesi eğitimi alıp almama durumlarının SYDDÖ-30'un Sosyal Yetkinlik alt boyutunda anlamlı sonuçlar ortaya koyduğu, okul öncesi eğitime giden çocukların Sosyal Yetkinlik puanlarının daha yüksek olduğu görölmektedir. Buna karşın Kızgınlık-Saldırganlık ve Anksiyete-İçe Kapanıklık alt boyutlarında belirleyici bir farklılık gözlenmediği bu durumunda araştırma bulgusunu desteklediği değeriendirilmektedir. Alan yazın incelendiğinde çocukların sosyal yetkinliği ile okul öncesi eğitime devam etme durumu arasında anlamlı ilişkilerin bulunduğu araştırmaların olduğu görölmektedir (Gökmen Korbek, 2019; Yaralı Tozduman ve Özkan, 2016). Okul öncesi eğitimin temel amacının çocukların fiziksel, bilişsel, dil ve sosyal gelişimini destekleyerek gelişimine katkı sağlamak olduğu göz önünde bulundurulduğuunda; çocukların sosyal yetkinliklerinde gelişim ve olumlu yönde değışim gözlenmesi beklendik bir sonuç olarak ele alınmaktadır.

5.SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmada; fiziksel şiddete maruz kalmış ve üç-altı yaş aralığında çocuğu bulunan annelerin ebeveynlik tutumları ile çocuklarının sosyal yetkinlik ve davranışlarının incelenmesi amaçlanmaktadır. Araştırmadan elde edilecek bulgular ışığında; bireysel ve toplumsal düzlemde önemli bir problem olarak kabul edilen şiddet olgusunun önlenmesine, ebeveynlik tutumları ile çocukların sosyal yetkinliklerini nasıl etkilediğini ortaya koymaya yönelik öneriler sunulması hedeflenmektedir.

Araştırma sonucunda:

Fiziksel şiddet mağduru annelerin ETÖ'nin ve SYDDÖ-30'un alt boyutlarından aldıkları ortalama puanlar değerlendirilmiştir. Buna göre; annelerin çoğunluğunun ETÖ'nin Demokratik Tutum alt boyutunun aldıkları ortalama puanın diğer boyutlara göre daha yüksek olduğu, bunu sırasıyla Aşırı Koruyucu Tutum, İzin Verici Tutum ve Otoriter Tutum alt boyutundan alınan ortalama puanların takip ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Çocukları için uygulanan SYDDÖ-30'un alt boyutlarından aldıkları ortalama puanlar ele alındığında; Sosyal Yetkinlik alt boyutunun alınan ortalama puanın diğer boyutlara göre daha yüksek olduğu, bunu sırasıyla Kızgınlık-Saldırganlık ve Anksiyete-İçe Dönüklük alt boyutundan alınan ortalama puanların izlediği belirlenmiştir. Bunun yanında SYDDÖ-30'un risk değerlendirme kriterleri kapsamında araştırmaya dâhil edilen çocukların bireysel değerlendirmesi yapıldığında yalnızca 42-59 aylık iki kız çocuğunun risk grubunda yer aldığı diğer çocukların sosyal becerilerinde olumlu ve olumsuz özelliklerinin birbirini dengelediğine dair sonuçlara ulaşılmıştır.

Çocukların SYDDÖ-30'un Kızgınlık-Saldırganlık alt boyutundan aldıkları puanlar ile annelerin ETÖ'nin Demokratik Tutum alt boyutundan aldığı puanlar arasında negatif yönde ve orta kuvvetli belirleyici bir ilişki belirlenirken çocukların SYDDÖ-30'un Kızgınlık-Saldırganlık alt boyutundan aldığı puanlar ile annelerin

ETÖ'nin Otoriter Tutum alt boyutundan aldığı puanlar arasında pozitif yönde ve orta kuvvetli belirleyici bir ilişki saptanmıştır. Çocukların SYDDÖ-30'un Anksiyete-İç Dönüklük alt boyutundan aldıkları puanlar ile fiziksel şiddet mağduru annelerin ETÖ'nün Demokratik Tutum alt boyutundan aldığı puan ve İzin Verici Tutum alt boyutundan aldığı puan arasında negatif yönde ve orta kuvvetli belirleyici bir ilişki olduğu anlaşılmıştır.

Fiziksel şiddet mağduru annelerin eğitim düzeyi ve evlilik yaşlarının ETÖ'nin alt boyutlarından alınan puanlar açısından farklılık oluşturduğu sonucuna ulaşılmıştır ($p<0,05$). Fiziksel şiddet mağduru olan ilkokul ve ortaokul mezunu annelerin lise ve üstü mezuniyete sahip annelere kıyasla Aşırıcı Koruyucu Tutum alt boyutundan aldıkları puanların daha yüksek olduğu anlaşılmıştır. 18 ve daha küçük yaşta evlenen annelerin ETÖ'nin İzin Verici Tutum puanlarının diğer iki grup arasında en düşük iken 25 ve üstü yaşta evlenenlerin İzin Verici Tutum puanlarının yüksek olduğu belirlenmiştir.

Çocukların SYDDÖ-30'un alt boyutlarından aldıkları puanların baba eğitim düzeyine, annenin çalışma durumuna, algılanan ekonomik seviyeye ve çocuğun okul öncesi eğitim kurumuna gidip gitmemesine göre farklılaştığı belirlenmiştir. İlkokul ve ortaokul mezunu olan babaların çocuklarının Anksiyete-İç Dönüklük puanlarının lise ya da üstü olanlara göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Çalışan annelerin çocuklarının Sosyal Yetkinlik alt boyutundan aldıkları puanların, çalışmayan annelerin çocuklarının ise Anksiyete-İç Dönüklük alt boyutundan aldıkları puanların daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ekonomik düzeyini daha yüksek olarak tanımlayan annelerin çocuklarının Sosyal Yetkinlik alt boyutu puanlarının ekonomik durumu düşük olarak belirten annelerin çocuklarına göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Okul öncesi eğitime giden annelerin çocuklarının Sosyal Yetkinlik alt boyutu puanlarının okul öncesi eğitime gitmeyenlere oranla daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Araştırma sonucunda ulaşılan bulgular ışığında, aşağıda belirtilen önerilerde bulunulabilir:

Araştırmada; fiziksel şiddet mağduru annelerin ebeveynlik tutumları ile üç-altı yaş aralığındaki çocuklarının sosyal yetkinlikleri ve davranışları arasındaki ilişki ile bazı değişkenler açısından değerlendirilmesi yapılmıştır. Yapılacak araştırmalarda farklı şiddet türüne ve sıklığına maruz kalan annelerle ve farklı yaş grubundaki çocuklarla yeni çalışmaların yapılmasının alan yazına fayda sağlayacağına inanılmaktadır. Bunun yanında, şiddet mağduru annelerin ebeveynlik tutumlarına etkisi olabilecek benlik algısı, problem çözme becerisi gibi diğer etmenlerinde incelenmesinin konuya ilişkin sorunların ve çözümlerin tanımlanmasında önemli unsurlar olduğu düşünülmektedir. Şiddet mağduru annelerin çocuklarının sosyal gelişimlerinin ele alınmasının yanında bilişsel, fiziksel ve dil gelişimlerine yönelik çalışmalarında alana katkısının olacağı görülmektedir.

Yapılan araştırma yalnızca bir ildeki Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi Müdürlüğünden hizmet alan fiziksel şiddet mağduru 65 anneyi ve bu annelerin 42 çocuğunu kapsamaktadır. Bu anlamda araştırmanın çalışma grubunun kısıtlılıklarının dışında farklı şehirlerde, bölgelerde ve daha fazla katılımcı ile yeni çalışmalar yapılabilir. Araştırmaların çalışma gruplarına kontrol grupları eklenerek karşılaştırmalı değerlendirmeler gerçekleştirilebilir.

Araştırmada kullanılan veri toplama araçları bireysel ifadelerin alındığı ölçek formlarından oluşmaktadır. Bunun yanında ebeveyn tutumları annelerin kendi öz değerlendirmelerine göre elde edilen bulgulardan oluşmakta olup, çocukların sosyal yetkinlik ve davranışlarının değerlendirilmesi ise öğretmen, anne ve çocukla yakından ilgili diğer meslek (sosyal çalışmacı, öğretmen, çocuk gelişimci) gruplarının çocuklar üzerindeki gözlemlerine ilişkin beyanları ile elde edilmiştir. Yapılacak yeni çalışmalarda; farklı veri toplama araç ve yöntemlerinden faydalanılmasının, çocuklarla doğrudan yapılan gözlem ve görüşmelerle bilgi toplanmasının alan yazında var olan çalışmaların sağlamasının yapılması açısından önemli bir etken olabilir.

Araştırma ebeveyn tutumu ve çocukların sosyal yetkinlik ve davranışlarının değerlendirilmesi amacıyla nicel araştırma deseninde gerçekleştirilmiştir. Alana

ilişkin daha kapsamlı çalışmalar ortaya konulabilmesi için nitel ya da deneysel araştırma desenlerinden de faydalanılabileceği düşünülmektedir. Araştırma desenleri farklı araştırmalarda ayrı ayrı ele alınabileceği gibi aynı araştırmada farklı birkaç araştırma deseni de kullanılabilir.

Ebeveyn tutumu ve çocukların sosyal yetkinlik ve davranışlarının birbiriyle ilişkili olduğu araştırma sonuçlarında görülmüştür. Bu kapsamda; ebeveynlerin çocuk yetiştirmeye yönelik bilgi ve becerilerinin geliştirilmesi amacıyla eğitim programlarının ve seminerlerin verilmeli, ebeveyn tutumlarının çocuklar üzerindeki etkisi hakkında toplumsal düzeyde farkındalık çalışmaları yapılmalıdır.

Evlilik yaşının ve dolaylı olarak anne öğrenim, doğrudan ise baba öğrenim düzeyinin çocuğun sosyal gelişimini etkilediği sonucuna araştırmada elde edilen bulgularla ulaşılmıştır. Buna göre; gelecek nesillerin sağlıklı gelişimi için lise eğitim-öğretim müfredatından itibaren ve eğitim-öğretim hayatının dışında da evlilik öncesi eğitim programlar geliştirerek, çocuk bakımı ve yetiştirme yöntemlerine ilişkin bilgiler bireylere sunulmalıdır. Bunun yanında özellikle eğitim kurumları tarafından çocuk sahibi olan ebeveynlere düzenli aralıklarla çocuk gelişimine ilişkin eğitimler düzenlenmelidir. Şiddet Önleme ve İzleme Merkezine ya da Kadın Konukevi Müdürlüklerine başvuran öğrenim düzeyi düşük şiddet mağduru kadınların okuma-yazma kurslarına yönlendirilmesine ya da açık öğretim programlarından öğrenimlerini tamamlamalarına yönelik destekleyici çalışmalar yürütülmelidir.

Çalışan annelerin ve ekonomik düzeyi yüksek olan ailelerin çocuklarının sosyal yetkinlik davranışlarının çalışmayan annelerin çocuklarına göre daha yüksek olduğu sonucu göz önüne alınarak, annelerin çalışma hayatına katılımının desteklenmesi ancak, aynı zamanda çocuklarının bakımını sağlamasında kolaylaştırıcı unsur ve uygulamaların yaygınlaştırılması gerekmektedir. Bunun yanında hem şiddet mağduru annelerin güçlendirilmesi hem de çocuklarının sağlıklı bir ortamda yetiştirilebilmesi için işe yerleştirilmelerinde kolaylaştırıcı uygulamalara yer verilmesinin önemli olduğu değerlendirilmektedir.

Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların sosyal yetkinliklerinin okul öncesi eğitime devam etmeyen çocuklardan daha yüksek olduğu araştırmamızda olduğu gibi birçok çalışma ile ortaya konulmuştur. Söz konusu bulgu değerlendirildiğinde; çocukların okul öncesi eğitimden faydalandırılma oranının arttırılmasının, çocukların yalnızca anaokulu değil, aynı zamanda kreş veya gündüzlü bakım hizmetlerinden yararlanma olanaklarının kolaylaştırılarak hizmetlere erişimin yaygınlaştırılmasının, okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan öğretmen ya da çocuk gelişimcilerin hizmet içi eğitimlerine dikkat ve hassasiyetle devam edilmesinin fayda sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmada şiddet yaşantısı ile ebeveynlik tutumları ve çocukların sosyal yetkinlikleri arasından anlamlı bir ilişki tespit edilememesine rağmen bu durumun araştırmaya dahil edilen katılımcıların şiddete maruz kalma sıklıklarının az olmasından kaynaklandığı değerlendirilmektedir. Bu doğrultuda; şiddet mağduru olan ve bu nedenle anneleriyle birlikte kadın konukevi hizmetinden faydalanmak durumunda kalan çocukların sosyal gelişimlerinin desteklenmesi amacıyla kurum içerisinde oyun odaları oluşturulmasının, çocukların bu odalardan çocuk gelişimi alanında uzman personellerin eşliğinde aktif ve etkin bir şekilde yararlandırılmasının, kurumda görev alan tüm personellere (güvenlik görevlisi, temizlik görevlisi, şoför ve meslek elemanları gibi) çocuk gelişimi ve çocuğa yaklaşım yöntemlerine yönelik düzenli aralıklarla eğitimler verilmesinin faydalı olacağı kanısına varılmaktadır. Bunun yanında; şiddet mağduru annelere ebeveyn tutumlarını olumlu yönde geliştirme ve çocuklara yaklaşım yöntemlerine ilişkin düzenli olarak danışmanlık hizmeti verilmesinin yarar sağlayacağına inanılmaktadır.

Şiddet Önleme ve İzleme Merkezlerine ya da Kadın Konukevi Müdürlüklerine tekrarlayan şiddet olayları nedeniyle başvuran kadınlara ve çocuklara yönelik risk değerlendirmesi yapılmasının, risk grubunda olduğu saptananların ilgili birimlere (psikiyatrist, psikolog vb.) yönlendirilmesinin, özellikle bu grupta yer alan annelerin ebeveynlik tutumlarının geliştirilmesine ve çocuklarının sosyal davranışlarının olumlu yönde gelişmesine katkı sağlayacak çalışmalar

yürütülmesinin, ücretsiz kreş desteği hizmetinden, çocukların sosyal gelişimine katkı sağlayabilecek diğer sportif, sanatsal ve kültürel etkinliklerden ücretsiz faydalandırılmasında öncelik sağlanmasının annelerin, çocukların ve toplumun sağlıklı gelişiminde önemli bir etki oluşturacağı düşünülmektedir.

ÖZET

Fiziksel Şiddete Maruz Kalan Annelerin Ebeveynlik Tutumları ile Çocuklarının Sosyal Yetkinlik ve Davranışlarının İncelenmesi

Bu araştırmada; fiziksel şiddete maruz kalmış ve üç-altı yaş aralığında çocuğu bulunan annelerin ebeveynlik tutumları ile çocuklarının sosyal yetkinlik ve davranışları arasındaki ilişki ve bazı değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediklerinin değerlendirmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya; araştırmanın yapıldığı ildeki Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi Müdürlüğüne başvuran, fiziksel şiddete maruz kalmış ve üç-altı yaş aralığında çocuğu bulunan toplam 65 anne katılım sağlamış olup yalnızca 42 annenin üç-altı yaş aralığında çocukları dahil edilebilmiştir. Araştırmanın verilerine araştırmacı tarafından oluşturulan “Anne ve Çocuk Bilgi Formu”, Demir ve Şendil’in (2008) geliştirdiği Ebeveyn Tutum Ölçeği ve LaFreniere ve Dumas’ın (1996) geliştirdiği Türkçe’ye uyarlanması Çorapçı ve arkadaşlarının (2010) yaptığı “Sosyal Yetkinlik ve Davranış Değerlendirme Ölçeği-30” kullanılarak ulaşılmıştır. Araştırmanın analizinde; ölçeklerin güvenirlik katsayısı, normallik testi, Pearson Korelasyon Testi, Regresyon Testi, t Testi ve ANOVA kullanılmıştır. Araştırmada; annenin ve çocuğun yaşı ile çocuğun cinsiyetinin, annelerin ebeveynlik tutumları ile çocukların sosyal yetkinlik ve davranışları arasında belirleyici bir ilişki tespit edilememiştir ($p>0,05$). Öğrenim düzeyi düşük annelerin aşırı koruyucu ebeveyn tutumu sahip olduğu, büyük yaşta evlenen annelerde daha fazla izin verici ebeveyn tutumunun görüldüğü, otoriter tutumu benimseyen annelerin çocuklarının okul öncesi eğitim kurumuna gitme durumlarının daha fazla olduğu belirlenmiştir. Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden ve ekonomik durumunu diğerlerine göre daha yüksek algılayan annelerin çocuklarının sosyal yetkinlik düzeylerinin yüksek olduğu tespit edilmiştir. Annenin çalışma durumunun çocukların sosyal yetkinlik davranışlarını olumlu etkilediği ve çalışmayan annelerin çocuklarında anksiyete-içe dönüklük davranışlarını daha fazla görüldüğü belirlenmiştir. Öğrenim düzeyi düşük olan babaların çocuklarında anksiyete-içe dönüklük davranışlarının daha fazla olduğu saptanmıştır. Demokratik ebeveyn tutuma sahip annelerin çocuklarında kızgınlık-saldırganlık davranışlarının azaldığı, otoriter ebeveyn tutumuna sahip annelerin çocuklarında ise arttığı belirlenmiştir. Demokratik ebeveyn tutumu ile izin verici ebeveyn tutumuna sahip annelerin çocuklarının anksiyete-içe dönüklük davranışlarının azaldığı, sosyal gelişim açısından 42 çocuktan ikisinin risk grubunda yer aldığı belirlenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Aile İçi Şiddet, Ebeveyn Tutumu, Sosyal Yetkinlik

SUMMARY

Investigation of Parenting Attitudes of Mothers Exposed to Physical Violence and Social Competence and Behaviors of Their Children

In this study; It was aimed to evaluate the relationship between parenting attitudes of mothers who have been exposed to physical violence and have children between the ages of three and six, and their children's social competencies and behaviors, and whether they differ according to some variables. To research; A total of 65 mothers, who applied to the Violence Prevention and Monitoring Center Directorate in the province where the research was conducted, were exposed to physical violence and had children between the ages of three and six, participated, and only the children of 42 mothers between the ages of three and six were included. The "Mother and Child Information Form" created by the researcher based on the data of the research, the Parental Attitude Scale developed by Demir and Şendil (2008), and the Turkish adaptation of the scale developed by LaFreniere and Dumas (1996) were made by Çorapçı et al. It was reached by using the Behavior Evaluation Scale-30". In the analysis of the research; reliability coefficient of the scales, normality test, Pearson Correlation Test, Regression Test, T Test and ANOVA were used. In the research; no significant relationship was found between the age of the mother and the child and the gender of the child, the parenting attitudes of the mothers and the social competencies and behaviors of the children ($p>0,05$). It has been determined that mothers with low education levels have an overprotective parental attitude, mothers who marry at an older age have more permissive parenting attitudes, and children of mothers who adopt an authoritarian attitude are more likely to attend pre-school education institutions. It has been determined that the social competence levels of the children of the mothers who attend pre-school education institutions and perceive their economic status higher than the others are high. It has been determined that the working status of the mother affects the social competence behaviors of the children positively and the children of non-working mothers have more anxiety-introversion behaviors. Anxiety-introversion behaviors were found to be higher in the children of fathers with low educational level. It was determined that anger-aggression behaviors decreased in the children of mothers with democratic parenting attitudes, while it increased in children of mothers with authoritarian parenting attitudes. It was determined that the anxiety-introversion behaviors of the children of mothers with democratic parenting attitudes and permissive parenting attitudes decreased, and two of 42 children were in the risk group in terms of social development.

Keywords: Domestic Violence, Parental Attitude, Social Competence

KAYNAKLAR

- AKTAŞ MAVİLİ A. (2006). Aile İçi Şiddet. Ankara: Elma Yayınevi.
- AKIN, M. (2013). Aile içi şiddet. *İÜHFM, C.LXXI, 1*, 27-42.
- ALİSİNANOĞLU, F. (2003). Çocukların denetim odağı ile algıladıkları anne tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi (çocukların denetim odağı ile anne tutumları). *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 1(1)*, 97-108.
- ALİSİNANOĞLU, F. ve KESİCİOĞLU, O.S. (2010). Okul öncesi dönem çocuklarının davranış sorunlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi (Giresun ili örneği). *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi, 3(10)*, 93-110.
- ALTAY, F.B. (2007). *Okulöncesi kuruma (devlet-özel) devam eden çocukların sosyal yeterlik ve olumlu sosyal davranışları ile ebeveyn stilleri arasındaki ilişkiler*. Yüksek lisans tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ALTAY, F.B. ve GÜRE, A. (2012). Okulöncesi kuruma (devlet-özel) devam eden çocukların sosyal yeterlik ve olumlu sosyal davranışları ile annelerinin ebeveynlik stilleri arasındaki ilişkiler. *Kuram Ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 12(4)*, 2699-2718.
- ALTUN NALBANT, A. (2016). *Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 5 yaş çocukların mizaç, sosyal yetkinlik özellikleri ile çaba sarf ederek kendini denetleme becerisi arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- ANTAI, D. and ADAJI, S. (2012). Community-level influences on women's experience of intimate partner violence and terminated pregnancy in nigeria: a multilevel analysis. *BMC Pregnancy Childbirth, 12(14)*, 128.
- ARAL, N., AYHAN, B.A. ve TÜRKMENLER, B. (2004). İlköğretim okullarının sekizinci sınıflarına devam eden çocukların saldırganlık eğilimlerinin incelenmesi. *Çağdaş Eğitim Dergisi, 29(315)*, 17-75.
- ARI, M., BAYHAN, P. ve ARTAN, İ. (1995). *Farklı anne-baba tutumlarının 4-11 yaş grubu çocuklarında görülen problem durumlarına etkisinin araştırılması*. 10. Ya-Pa Okul Öncesi Eğitimi Yayınlanmamış Semineri. İstanbul: Ya-Pa Yayınları.
- ATABEY, D. (2017). Anasınıfına devam eden çocukların annelerinin anne tutumlarının incelenmesi (Çorum ili örneği). *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 10(1)*, 145-168.
- AYAN, S. (2007). Aile içinde şiddete uğrayan çocukların saldırganlık eğilimleri. *Anadolu Psikiyatri Dergisi, 8*, 206-214.
- AYAN, S. (2010). Aile ve Şiddet, Aile İçinde Çocuğa Yönelik şiddet. Ankara: Ütopya Yayınevi.
- AYDIN, H. B. (2004). Çocuk Ruh Sağlığı. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları
- AYRANCI, Ü., GÜNAY, Y. ve ÜNLÜOĞLU, İ. (2002). Hamilelikte eş şiddeti: birinci basamak sağlık kuruluşuna başvuran kadınlar arasında bir araştırma. *Anadolu Psikiyatri Dergisi, 3*, 75-87.

- BAĞIŞLIOĞU, Z. (2017). *Aile içi şiddet mağduru annelerin ortaokul çağı çocuklarında benlik saygısı ve sosyal uyumun incelenmesi*. Yüksek lisans tezi. Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- BALTAŞ, A. (2002). *Stresle Başa Çıkma Yolları*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- BAŞBAKANLIK AİLE ARAŞTIRMA KURUMU (1998). *Aile içinde ve toplumsal alanda şiddet. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları*, Ankara.
- BAUMRİND, D. (1966). Effects of authoritative parental control on child behavior. *Child Development*, **37(4)**, 887-908.
- BAYGAL, A. (2016). Şiddetin aile içinde görünüşleri. Nurşen Adak (Ed.), *Değişen Toplumda Değişen Aile*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- BAYINDIR, N. (2010). Aile içinde yaşanan şiddete karşı çocuğun gösterdiği tepkiler. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, **2(2)**, 1-9.
- BAYRAKTAR BATTAL, D. (2013). *Okul öncesi eğitime devam eden çocukların annelerinin çocuk yetiştirme tutumlarına demografik değişkenlerin ve denetim odağının etkisi*. Yüksek lisans tezi. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- BİLGİN, A. (2008). Aile içi bedensel cezaya ilişkin bir çalışma. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, **31(41)**, 29-50.
- BOYACIOĞLU, İ. ve SÜMER, N. (2011). Bağlanma boyutları, otobiyografik bellek ve geçmişi kabul etme. *Türk Psikoloji Dergisi*, **67(26)**, 105- 118.
- BOZKURT, E. (2016). *Okul öncesi çocuklarının duyguları anlama becerileri ile sosyal yetkinlik düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi. Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- BRONSTEIN, M.H. and ZLOTNIK, D. (2008). Parenting styles and their effects. M. M. Haith ve J.B.Benson (Ed.), *Infant and Early Childhood Development*. Elsevier Inc.
- BUDAK, S. (2000). *Psikoloji Sözlüğü* (1.Baskı). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- BULUT, I. (1996). *Genç Anne ve Çocuk İstismarı*. Ankara: Bizim Büro.
- BUREAU OF JUSTİCE STATISTICS. (2007). *Homicide trends in the U.S Intimate Homicides*.
- CANTER, A.K. (2000). *Determining the effects on parental attitudes and parenting styles towards child rearing after participation in a rural parenting program*. Unpublished master dissertation. West Virginia University.
- CAYKOYLU, A., İBİLOĞLU OKAN, A., TANER Y., POTAS N. ve TANER E. (2011). The correlation of childhood physical abuse history and later abuse in a group of Turkish population. *J Interpers Violence*, **26**, 3455-3475.
- CHORPİTA, B.F. and BARLOW, D.H. (1998). The development of anxiety: the role of control in the early environment. *American Psychological Association Psychological Bulletin*, **124(1)**, 3-21.
- CLİCKEMAN, S.M. (2007). *Social Competence in Children*. USA: Springer US.

- CUMMINGS, E.M. ve DAVIES, P.T. (2014). Çocuklar ve Evlilik Çatışması. (1.Baskı).(G.Şendil, Çev.).Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık. (Orijinal çalışma baskı tarihi 2014).
- ÇAĞDAŞ, A. (1997). *İletişim dilinin dört-beş yaş çocuklarının sosyal gelişimlerine etkileri*. Doktora tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ÇAĞDAŞ, A. (2002). Anne-Baba Çocuk İletişimi. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- ÇAĞDAŞ, A. ve ŞAHİN SEÇER, Z. (2006). Anne-Baba Eğitimi (2.Baskı). Ankara: Kök Yayıncılık.
- ÇETİNKAYA, Z.D., ÖZDAĞ, Ş. ve ÖZCAN, A. (2003). Aile içi şiddetin çocuk üzerindeki etkisi konusunda hemşire öğrencilerin görüşleri. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, **6(2)**, 50-56.
- ÇİFTÇİ TOPALOĞLU, Z. (2013). *4-5 yaş çocuklarının sosyal yetkinlik, saldırganlık, kaygı düzeyleri ile anne babalarının ebeveyn özyeterliliği algısı arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- ÇORAPÇI, F., AKSAN, N., YALÇIN, D.A. ve YAĞMURLU, B. (2010). Okul öncesi dönemde duygusal, davranışsal ve sosyal uyum taraması: sosyal yetkinlik ve davranış değerlendirme-30 ölçeği. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, **17(2)**, 63-74.
- DEMİR, T., DEMİR, E., TÜRKSOY, N., ERDOĞAN, Ö. ve UYSAL Ö. (2000). Çocuklar için sosyal anksiyete ölçeğinin geçerlilik ve güvenilirliği. *Düşünen Adam: Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi*, **13**, 42-48.
- DEMİR, E.K. ve ŞENDİL, G. (2008). Ebeveyn tutum ölçeği (ETÖ). *Türk Psikoloji Yazıları*, **11(21)**, 15-25.
- DERMAN, M.T. ve BAŞAL, H.A. (2013). Okulöncesi çocuklarında gözlenen davranış problemleri ile ailelerinin anne-baba tutumları arasındaki ilişki. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, **2(1)**, 115-144.
- DİNÇER, O. (2014). *Eşitlik tahayyülünün müşterek kurgusu: birleşmiş milletler kadının statüsü komisyonunun çalışma öncelikleri ve çıkan politika metinleri üzerine bir analiz*. Uzmanlık tezi. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü.
- DİREK, S. (2021). *3-6 yaş okul öncesi çocukların sosyal yetkinlik saldırganlık ve kaygı düzeyleri ile annelerinin kapsayıcı işlev düzeyi arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi. Maltepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- DİŞSİZ, M. ve ŞAHİN, N.H. (2008). Evrensel bir kadın sağlığı sorunu: kadına yönelik şiddet. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanat Dergisi*, **1(1)**, 50-58.
- DOĞANAVŞARGİL, Ö. ve SERTÖZ, Ö.Ö. (2007). Aile içi fiziksel şiddet ve somatizasyon: iki kuşağın geriye dönük incelenmesi. *Türkiye'de Psikiyatri*, **9(2)**, 84-90.
- DURMUŞOĞLU SALTALI, N. ve ARSLAN, E. (2012). Ebeveyn tutumlarının anasınıfına devam eden çocukların sosyal yetkinlik ve içe dönüklük kavramlarını yordaması. *İlköğretim Online*, **11(3)**, 729.
- DURUALP, E. (2009). *Anasınıfına devam eden altı yaş çocuklarının sosyal uyum ve becerilerine oyun temelli sosyal beceri eğitiminin etkisinin incelenmesi: Çankırı örneği*. Doktora tezi. Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.

- DURŞUN, A. (2010). *Okul öncesi dönemdeki çocukların davranış problemleriyle anne baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- EİSENBERG, N. and MUSSEN, P. (1989). *The roots of Prosocial Behavior in Children*. Cambridge: Cambridge University Press.
- EHRENSAFT, M., PATRİCİA, C., JOCELYN, B., ELİZABETH, S.; HENİAN, C. ve JEFFREY, J., (2003), Intergenerational transmission of partner violence: A 20-year prospective study. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, **71(4)**, 741-753.
- ERKAN, S. (2013). Aile ve aile eğitimi ile ilgili temel kavramlar. Z. Fulya Temel (Ed.), *Aile Eğitimi ve Erken Çocukluk Eğitiminde Aile Katılım Çalışmaları*. Ankara:Anı Yayıncılık.
- EFE, Ş.Y. ve AYAZ, S. (2010). Kadına yönelik aile içi şiddet ve kadınların aile içi şiddete bakışı. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, **11**, 23-29.
- FLANNERY, DJ., SİNGER, M., WILLİAMS L. and CASTRO, P. (1998). Adolescent violence exposure and victimization at home: Coping and psychological trauma symptoms. *International Review of Victimology*, **6**, 29-48.
- GEORGE, D. and MALLERY, P. (2003). *SPSS for Windows, Step by Step, A Aimple Guide and Reference. Fourth Edition*. Boston: Allyn and Bacon.
- GÖKÇE, T. (2010). *Samsun Merkez İlköğretim Okulu öğretmenlerinin çocuklukta aile içi şiddet öyküsü ve ruh sağlığına etkileri*. Doktora tezi. On Dokuz Mayıs Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- GÖKÇE, F. (2013). *5-6 yaş çocukların sosyal-duygusal uyumları ile annelerinin çocuk yetiştirme tutumlarının incelenmesi*. Yüksek lisans tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- GÖKMEN KORBİK, E. (2019). *Okul öncesi dönemdeki çocukların ebeveyn tutumları ile sosyal yetkinlik ve davranış durumları arasındaki ilişki*. Yüksek lisans tezi. İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- GÖZÜKİRMİZİ, E. (2019). *Okul öncesi çocukların sosyal yetkinlik becerileri ve davranış sorunları ile annelerinin obsesif inanışları arasındaki ilişki*. Yüksek lisans tezi. İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- GROVE, S.K, BURNS, N. and GRAY, J.R. (2013). *The Practice of Nursing Research*. Elsevier, Missouri.
- GÜLAY, H. ve AKMAN, B. (2009). *Okul Öncesi Dönemde Sosyal Beceriler*. Ankara: PEGEM Akademi Yayınları.
- GÜLAY, H. (2010). *Okul Öncesi Dönemde Akran İlişkileri*. Ankara: PEGEM Akademi Yayınları.
- GÜLKANAT, G. (2019). *Aile içi şiddet mağduru annelerin kapsayıcı işlevleri ile çocukların depresif semptomları ve saldırgan davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi. İstanbul Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- GÜNALP, A. (2007). *Farklı anne baba tutumlarının okul öncesi eğitim çağındaki çocukların özgüven duygusunun gelişimine etkisi (Aksaray ili örneği)*. Yüksek lisans tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- GÜNERİ, F. Y. (1996). Ailede Kadına Yönelik Şiddet, Evdeki Terör, Kadına Yönelik Şiddet. İstanbul: Mor Çatı Yayınları.
- GÜNGÖR, A. (2000). Okul öncesi dönem ve aile. *Öğretmen Dünyası*, **7(8)**, 246.
- GÜRBÜZ, S. ve ŞAHİN, F. (2016). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri. Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- GÜRÜZ, D. (2005). Kişilerarası İletişimde Sorun Çözücü Bir İletişim Becerisi Olarak Atılganlık, İletişime Yeni Yaklaşımlar (1. Baskı). İzmir: Nobel Yayıncılık.
- HART, H. C., NELSON, A.D., ROBINSON, C. C., OLSEN, F. S. ve MCNEİLLY-CHOQUE, K. (1998).Overt and relational aggression in Russian nursery-school- age children: parenting style and marital linkages. *Developmental Psychology*, **34(4)**, 687-97.
- HASTA, D. ve GÜLER, M. E. (2013). Saldırganlık: kişilerarası ilişki tarzları ve empati açısından bir inceleme. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, **4(1)**, 64-104.
- HEİSE, L., ELLSBERG, M. and GOTTEMOELLER, M.(1999). Ending Violence Against Women: Baltimore, MD. Johns Hopkins University Press.
- İŞİK, S.Y. (2015) Küresel kültürel değişim ve ‘yeni’ annelik: Ankara Kâmil Ocak Mahallesi Örneği. *Eğitim Bilim Toplum Dergisi*, **13(50)**, 48-75.
- İDİZ, Z. (2009). *Evlilik uyumu, evlilik yatırımı, aile içi şiddet ve intihar girişimi arasındaki bağlantıların sosyal psikolojik açıdan incelenmesi*. Yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- İLHAN, T. (2017). *Ebeveynlerin duyu sosyalleştirme stratejileri ile çocukların sosyal yetkinlik düzeyleri arasındaki ilişki*. Yüksek lisans tezi. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- İSRAEL, E. (2007). *Öz düzenleme eğitimi, fen başarısı ve öz yeterlilik*. Doktora tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- KADININ STATÜSÜ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ (KSGM). (2009). Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet. Ankara: Elma Teknik Basım Matbaacılık.
- KADININ STATÜSÜ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ (KSGM). (2014). Türkiye’de Kadın. Ankara: KSGM Yayınları.
- KADININ STATÜSÜ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ (KSGM). (2015). Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması. Ankara: Elma Teknik Basım Matbaacılık.
- KALYONCU, H. (2014). Aile İçi Şiddet ve Şiddet Ortamında Çocuklar (1.Baskı). İstanbul: Yediveren Yayınları.
- KARACA, N. H., GÜNDÜZ, A., ve ARAL, N. (2011). Okul öncesi dönem çocuklarının sosyal davranışının incelenmesi. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, **4(2)**, 65-76.
- KARAGÜN, E. (2015). Çocuk, şiddet ve spor. Murat Korkmaz, Emine Demiray, Ümran Sevil, Şengül Hablemitoğlu, Yavuz Taşkıran (Ed.), *Dünyada ve Türkiye’de Kadın ve Şiddet* içinde (s.7-47). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- KARAOĞLU, L, CELBİS, O. ve ERCAN, C. (2005). Pysical, emotinal and sexual violence during pregnancy in Malatya. Turkey, *Europen Journal of Public Health*, **2(16)**, 149-156.

KARASAR, N. (2012). Bilimsel Araştırma Yöntemleri (24. baskı). Ankara: Nobel Yayınevi

KAYNAK, B.K. (2013). 2-6 yaşları arasında çocukları olan ceza infaz kurumlarında kalan annelerin benlik saygısı ve çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişkinin ceza infaz kurumunda kalmayan anneler ile karşılaştırılmalı olarak incelenmesi. Yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

KERR, D.C.R., LOPEZ, N.L., OLSON, S.L. and SAMEROFF, A.J. (2004). Parental discipline and externalizing behavior problems in early childhood: The roles of moral regulation and child gender. *Journal of Abnormal Child Psychology*, **32(4)**, 369-383.

KINDIROĞLU, Z. (2018). Ebeveynlerin psikolojik iyi oluş ve psikolojik dayanıklılık düzeyleri ile çocukların sosyal yetkinlik ve davranışları arasındaki ilişki. Yüksek lisans tezi. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

KIRKINCIOĞLU, M. (1995). Çocuk Ruh Sağlığı. İstanbul: Esin Yayınevi.

KOÇAK, G. (2018). Okul öncesi eğitime devam eden çocukların sosyal yetkinlik düzeyi ile annelerinin ebeveynlik rolü benlik algıları arasındaki ilişki. Yüksek lisans tezi. Bahçeşehir Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

KOSKİ, A.D., STEPHENSON, R. and KOENIG, M.R. (2011). Physical violence by partner during pregnancy and use of prenatal care in rural India. *Journal of Health Population Nutrition*, **3(29)**, 245-254.

KÖSEOĞLU, M. (2018). Kadına yönelik şiddet sorununun sosyalleşme süreci ve toplumsal cinsiyet rolleri çerçevesinde değerlendirilmesi. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi*, **19(42)**, 77-95.

KUZGUN, Y. (1991). Ana baba tutumlarının bireyin kendini gerçekleştirme düzeyine etkisi. Beylü Dikeçligil, Ahmet Çiğdem (Der.), *Aile Yazıları*. Ankara: Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları.

LAİBE, D., CARLO, G., TORQUATİ, J., and ONTAİ, L. (2004). Children's perception of family relationships as assessed in a doll story completion task: Links to parenting, social competence, and externalizing behavior. *Social Development*, **13(4)**, 551-569.

LEVINSON, D. (1990). Violence in Cross-Cultural Perspective. Newbury Park: Sage

MİHALİC, S. (2007), Social learning theory and family violence. Nicky Ali Jackson (Ed.), *Encyclopedia of Domestic Violence*. Routledge: New York.

MACCOBY, E. and MARTIN, J.A. (1983). Socialization in the context of family: parent-child interaction. Paul Henry Mussen; E. Mavis Hetherington (Ed.), *Handbook Of Child Psychology: Vol. 4. Socialization, personality, and social development*. Wiley: New York.

MIZRAKÇI, Ş. (1994). Annelerin çocuk yetiştirme tutumlarına etki eden faktörler: demografik özellikleri, kendi yetiştiriliş tarzları, çocuk gelişimine ilişkin bilgi düzeyleri ve çocuğun mizacına ilişkin algıları. Yüksek lisans tezi. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

MUTLU, E. (1997). Televizyon, çocuklar ve şiddet. *İletişim Fakültesi Dergisi*, **4**, 41-55-75.

NATIONAL CRIME RECORDS BUREAU. (2008). Crime Against Women, Crime in India. Ministry of Home Affairs, New Delhi.

NAVARO, L. (1989). Aşırı koruyuculuğun çocuk eğitimine etkileri. 6. Ya-Pa Okul Öncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılmış Semineri. İstanbul: Ya-Pa Yayınları.

- NELSEN, J., LOTT, L. and GLENN, S. (2002). Çocuk Eğitiminde A'dan Z'ye Pozitif Disiplin. İstanbul: Hayat Yayıncılık.
- OCAKCIOĞLU, B. (2019). Modern Zamanın İlkel Hastalığı Şiddet (1.Baskı). İstanbul: Sıfır Yayınları.
- OGELMAN, H. G. ve TOPALOĞLU, Z. Ç. (2014). 4-5 yaş çocuklarının sosyal yetkinlik, saldırganlık, kaygı düzeyleri ile anne-babalarının ebeveyn öz yeterliği algısı arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, **14(1)**, 241-271.
- OKUR METWALLY, E. (2017). *Anasınıfına devam eden çocukların problem çözme becerileri ile anne-baba tutumlarının incelenmesi*. Yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- O'Rourke, K. and WORZYBYT, C.J. (1996). Support Groups for Children. USA: Printing and Binding by Braun-Brumfield.
- ÖĞRETİR, A. (1999). *Alt ve üst sosyo-ekonomik düzeydeki 6 yaş çocuklarının sosyal oyun davranışlarıyla anne-baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ÖMEROĞLU, F. (1996). *Okulöncesi dönemde çocuğun terbiyesinde annenin rolü ve annelerin çocuk yetiştirme tutumları (anne tutumlarının demografik bilgilere göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin bir araştırma)*. Doktora tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ÖNER, U. (1999). Çatışma çözme ve arabuluculuk eğitimi, Yıldız KUZGUN (Ed.), *İlköğretimde Rehberlik*, Ankara: Nobel Yayıncılık.
- ÖZDEMİR, S. (2014). 5-6 yaş grubu çocukların serbest zaman etkinliklerindeki oyun ve oyuncak tercihlerinin incelenmesi. *Journal of Educational Science*, **2(2)**, 1-15.
- ÖZERİ, Z.N. (1994). *Okul öncesi dönemde ahlak gelişimi ve eğitimi (annenin çocuk yetiştirme tutumlarının beş yaş çocuğunun adalet gelişimine etkisinin araştırılması)*. Yüksek lisans tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ÖZGENTÜRK, İ., KARĞIN, V. ve BALTACI, H. (2012). Aile içi şiddet ve şiddetin nesilden nesile iletilmesi. *Polis Bilimleri Dergisi*, **14(4)**, 55-57.
- ÖZYÜREK, A. ve TEZEL ŞAHİN, F. (2010). Anne-baba olmak ve anne-babaların çocuk yetiştirme tutumları. Tülin GÜLER YILDIZ (Ed.), *Anne Baba Eğitimi*. Ankara: PEGEM Akademi Yayıncılık.
- ÖZYÜREK, A. ve TEZELŞAHİN, F. (2017). Anne-baba olmak ve anne babaların çocuk yetiştirme tutumları. Tülin GÜLER YILDIZ (Ed.), *Anne Baba Eğitimi*. Ankara: PEGEM Akademi Yayıncılık.
- POLAT, O. (2001). Çocuk ve Şiddet. İstanbul: Der Yayınları.
- PAULOU, M. (2014) The Effects on students' emotional and behavioural difficulties of teacher-student interactions, students' social skills and classroom context. *British Educational Research Journal*, **40(6)** 986-1004.
- POYRAZ, H. ve ÖZYÜREK, A. (2005). Okul öncesi 5-6 yaş çocuklarının problem davranışları ve ebeveynlerin disiplin yöntemlerinin incelenmesi. *Milli Eğitim ve Sosyal Bilimler Dergisi*, **33(166)**, 83-97.
- SANTROK, J.W. (2016). Yaşam Boyu Gelişim Psikolojisi (13.Baskı).(G.Yüksel, Çev.).Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık. (Orijinal çalışma baskı tarihi 2011).

- SARI, E. (2007). *Anasının devam eden 5-6 yaş grubu çocukların, annelerinin çocuk yetiştirme tutumlarının, çocuğun sosyal uyum ve becerilerine etkisinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- SARI, K.S. (2010). *Ailenin korunmasına dair kanun ve aile mahkemeleri bağlamında kadına yönelik aile içi şiddet*. Yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- SCHNEIDER, B.H. (1993). Children's social competence in context, the contributions of family, school and culture, *Pergamon Press*, Britain: BPCC Wheatons Ltd.Exeter.
- SEÇER, Z., SARI, H. ve OLCAY, O. (2006). Anne tutumlarına göre okul öncesi dönemdeki çocukların ahlaki ve sosyal kural bilgilerinin incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Eğitim Dergisi*, **16**, 539-557.
- SEÇER, Z., ÇELİKÖZ, N. ve YAŞA, S. (2007). Bazı kişisel özelliklerine göre okulöncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların babalarının babalığa yönelik tutumları. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, **18**, 425-438.
- SIEGEL, A. E. and HAAS, M. B. (1963). The working mother: A review of research. *Child Development*, **34**, 513-542.
- STRAUS, M. (1991), New theory and old canards about family violence research. *Social Problems*, **38**, 180-197.
- ŞAHİN, N. ve DİŞSİZ, M. (2009). Sağlık çalışanlarında aile içi şiddete yönelik tutum ölçeği geliştirme çalışması. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, **2(6)**, 263-274
- ŞAHİN, F.T. ve KURTULMUŞ, Z. (2015). Değişen aile yapısı, aile içi roller ve aile içi ilişkiler. Murat Korkmaz, Emine Demiray, Ümrân Sevil, Şengül Hablemitoğlu, Yavuz Taşkıran (Ed.), *Dünyada ve Türkiye’de Kadın ve Şiddet*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- ŞANLI, D. (2007). *Annelerin çocuk yetiştirme tutumlarını etkileyen etmenlerin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- ŞANLI, D. ve ÖZTÜRK, C. (2012). Annelerin çocuk yetiştirme tutumlarını etkileyen etmenlerin incelenmesi. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, **32**, 31-48.
- ŞENDİL, G. (2014). Ebeveyn Çatışmasının Çocuklar Üzerindeki Etkisi (1.Baskı).Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- ŞENDOĞDU, M.C. (2000). *Anaokuluna devam eden 5-6 yaş çocuklarının anne babalarını algılamaları ile anne babaların kendi tutumlarını algılamaları arasındaki ilişki*. Yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- TAFT, A.J., SMALL, R., HEGARTY, K.L., LUMLEY, J.A., WATSON, L.F. and GOLD, L. M. (2009). (Mothers' advocates in the community): Protocol and sample description of a cluster randomised trial of mentor mother support to reduce intimate partner violence among pregnant or recent mothers. *BMC Public Health*, **9(27)**, 159.
- TATAKER, T. (2003). *Ergenlerin atılabilirlik düzeyi ile ruhsal sorunları arasındaki ilişkinin araştırılması*. Yüksek lisans tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- TEZEL ŞAHİN, F. ve ÖZYÜREK, A. (2008). 5-6 yaş grubu çocuğa sahip ebeveynlerin demografik özelliklerinin çocuk yetiştirme tutumlarına etkisinin incelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, **6(3)**, 395- 414.

- TEZEL ŞAHİN, F. ve KURTULMUŞ, Z. (2015). Değişen aile yapısı, aile içi roller ve aile içi ilişkiler. Murat Korkmaz, Emine Demiray, Ümrhan Sevil, Şengül Hablemitoğlu, Yavuz Taşkıran (Ed.), *Dünyada ve Türkiye’de Kadın ve Şiddet*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- TORTUMLUOĞLU, G. (1999). *Annelerin aile kavramını algılaması ve bunun çocuk yetiştirme tutumuna etkisi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- TUNCA, T. (2016). Türkiye’de değişen aile ve çocuğa yüklenen anlamlar. Nurşen Adak (Ed.), *Değişen Toplumda Değişen Aile*. Ankara: Siyasal Kitapevi.
- UN WOMEN. (2011) (çevrimiçi) <http://www.endvawnow.org/en/articles/299-fast-factsstatistics-on-violence-against-women-and-girl>.
- UN STATISTICS DIVISION. (2010). The World’s Women 2010: Trends and Statistics. https://unstats.un.org/unsd/demographic/products/Worldswomen/WW_full%20report_color.pdf.
- UREN, N. ve STAGNITTI, K. (2009). Pretend play, social competence and involvement in children aged 5-7 years: the concurrent validity of the child-initiated pretend play assessment. *Australian Occupational Therapy Journal*, **56(1)**, 33-40.
- UYGUN, N. (2018). *Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların oyun davranışları, sosyal yetkinlik davranışları ve ebeveyn tutumları arasındaki ilişki*. Yüksek lisans tezi. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- UYSAL, H. ve AKMAN, B. (2016). Sosyal yetkinlik ve davranış değerlendirme ölçeği’nin Türkçe’ye uyarlama çalışması. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, **5(2)**, 419-446.
- WALDROP, A. E. and RESICK, P. A. (2004). Coping among adult female victims of domestic violence. *Journal of Family Violence*, **5(9)**, 291-302.
- WHITE, H. and WIDOM, C. (2003), Intimate partner violence among abused and neglected children in young adulthood: the mediating effects of early aggression, antisocial personality, hostility and alcohol problems. *Aggressive Behavior*, **29**, 332- 345.
- VACHHER, A.S. and SHARMA, A.K. (2010). Domestic violence against women and their mental health status in a colony in Delhi. *Indian Journal of Community Medicine*, **3(35)**.
- VATANDAŞ, G. (2003). Aile ve Şiddet. Afyon: Afyon Kocatepe Üniversitesi Yayınları.
- YAĞMURLU, B., ÇITLAK, B., DOST, A. ve LEYENDECKER, B. (2009). Türk annelerin çocuk sosyalleştirme hedeflerinde eğitime bağlı olarak gözlemlenen farklılıklar. *Türk Psikoloji Dergisi*, **24(63)**, 1-15.
- YANIKKEREM, E. ve SARUHAN, A. (2005). 15-49 yaş evli kadınların aile içi şiddet konusunda görüşlerinin ve aile içi şiddete maruz kalma durumlarının incelenmesi. *Klinik Bilimler ve Doktor Dergisi*, **2(11)**, 198-204.
- YANIKKEREM, E. (2002). Kadına uygulanan şiddetin üreme sağlığına etkileri. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, **2(17)**, 107-114.
- YANIKKEREM, E., KAVLAK, O. ve SEVİL, Ü. (2007). Şiddetin kadın sağlığına etkileri ve sağlık çalışanlarının rolü. *Kadın Çalışmaları Dergisi*, **4(2)**, 32-47.

- YARALI TOZDUMAN, Z. ve ÖZKAN, K.K. (2016). Sosyal problem çözme becerileri ile sosyal yetkinlik ve davranış durumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 345-361.
- YASANKUL, N. (2007). *İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin saldırganlık eğilimleri ile eğitim algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- YAVUZER, H. (2001). Yaygın Ana-Baba Tutumları, Ana-Baba Okulu (9. Baskı). Ankara: Remzi Kitabevi.
- YAVUZER, H. (2005). Çocuk Psikolojisi (27.Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- YAVUZER, H. (2017). Çocuk eğitimi el kitabı (37.Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- YAVUZER, H. (2019). Ana-Baba ve Çocuk (29.Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- YENİBAŞ, R. ve ŞİRİN, A. (2007). Ailede çocuğun istismarı ve umutsuzluk (1.Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- YENİOCAK, N. (2011). *Şiddet bağlamında incelenen üç kadın grubunun başa çıkma biçimleri ve bu bağlamda çocuklarında algıladıkları sorunlar*. Yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- YILDIZ, F.M. (2000). *Deneyisel yaratıcılık programının dört-beş yaş çocuklarının sosyal ve bilişsel gelişimine etkileri*. Yüksek lisans tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- YILDIRIM, A. (1998). Sıradan Şiddet. İstanbul: Boyut Kitapları.
- YILMAZ, A. (1999). Çocuk yetiştirme tutumları: kuramsal yaklaşımlar ve görgül çalışmalar. *Türk Psikoloji Dergisi*, 3(1), 99-118.
- YILMAZ, A. (2000). *Eşler arasındaki uyum ve çocuğun algıladığı anne baba tutumu ile çocukların, ergenlerin ve gençlerin akademik başarıları ve benlik algıları arasındaki ilişkiler*. Doktora tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- YILMAZ ÜNAL, S. ve DENİZ, Ü. (2016). Anne ve öğretmen görüşlerine göre uyum sorunu olan ve olmayan çocukların anne tutumlarının incelenmesi. *Türkiye Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 1(1), 50-63.
- YUMUŞ, M. (2013). *Okul öncesi eğitimcilerin 36-72 ay aralığındaki çocukların davranış problemleri ile ilgili görüşlerinin incelenmesi ve başa çıkma stratejilerinin belirlenmesi*. Yüksek lisans tezi. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- 6284 SAYILI AİLENİN KORUNMASI VE KADINA KARŞI ŞİDDETİN ÖNLENMESİNE DAİR KANUN (20.03.2012).Resmi Gazete. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/03/20120320-16.htm>

EKLER

EK-1: Aydınlatılmış Ebeveyn Onam Formu

AYDINLATILMIŞ EBEVEYN ONAM FORMU

Sayın gönüllü,

Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Çocuk Gelişimi Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans tez çalışması kapsamında yapılmakta olduğum araştırmaya katılmak üzere davet edilmiş bulunuyorsunuz. Bu araştırmada yer almayı kabul etmeden önce, araştırmanın ne amaçla yapıldığını anlamız ve kararınızı bu bilgilendirme çerçevesinde özgürce vermeniz gerekmektedir. Aşağıdaki bilgileri lütfen dikkatlice okuyunuz, sorularınız olursa sorunuz ve açık yanıtlar isteyiniz.

Bu araştırmada annelerin ebeveynlik tutumları ile çocuklarının sosyal yetkinliklerinin incelenmesi amacıyla planlanmıştır. Bu çalışmayla annelerin ebeveynlik tutumları ile çocuklarının sosyal yetkinliklerinin çeşitli değişkenlerle ilişkisinin incelenmesinin literatüre önemli katkı sağlayacağı, elde edilecek bulgular doğrultusunda alana yönelik çalışan meslek elemanlarına ve sosyal politika geliştirenlere önerilerde bulunulmasının önemli etki oluşturacağı düşünülmektedir. Araştırma, 31-73 aylık çocuğu olan anneler ve çocuklarının öğretmenleri üzerinde gerçekleştirilecektir. Araştırmaya katılmayı kabul ettiğinizde, sizden yaklaşık 00 dk. sürecek olan “Genel Bilgi Formu” ve “Ebeveyn Tutum Ölçeği” doldurmanız beklenmektedir.

Bu araştırmada yer almak gönüllülük esasına dayanmaktadır, araştırmaya katılımınız için herhangi bir ücret talep edilmeyecek ve size de herhangi bir ücret ödenmeyecektir. Araştırmada yer almayı reddedebilirsiniz ya da başladıktan sonra yarıda bırakabilirsiniz. Bu araştırmanın sonuçları bilimsel amaçlarla kullanılacak olup çocuğun gelişimine doğrudan bir yarar sağlamayacaktır. Araştırmadan çekilmeniz ya da araştırmacı tarafından araştırmadan çıkarılmanız halinde, sizle ilgili veriler kullanılmayacaktır. Ancak veriler bir kez anonimleştikten sonra araştırmadan çekilmeniz mümkün olmayacaktır. Sizden elde edilen tüm bilgiler gizli tutulacak, araştırma yayınlandığında da varsa kimlik bilgilerinizin gizliliği korunacaktır.

Yukarıda yer alan ve araştırmaya başlanmadan önce gönüllülere verilmesi gereken bilgileri içeren metni okudum. Eksik kaldığını düşündüğüm konularda sorularımı araştırmacıya sordum ve doyurucu yanıtlar aldım. Yazılı ve sözlü olarak tarafıma sunulan tüm açıklamaları ayrıntılarıyla anladığım kanısındayım. Çalışmaya katılmayı isteyip istemediğim konusunda karar vermem için yeterince zaman tanındı. Bu koşullar altında, araştırma kapsamında elde edilen şahsıma ait bilgilerin bilimsel amaçlarla kullanılmasını, gizlilik kurallarına uyulmak kaydıyla sunulmasını ve yayınlanmasını, hiçbir baskı ve zorlama altında kalmaksızın, kendi özgür irademle kabul ettiğimi beyan ederim.

İmza:

İmza:

Tarih:

Tarih:

Katılımcının Adı Soyadı:

Araştırmacının Adı Soyadı:

EK-2: Aydınlatılmış Öğretmen Onam Formu

AYDINLATILMIŞ ÖĞRETMEN ONAM FORMU

Sayın gönüllü,

Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Çocuk Gelişimi Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans tez çalışması kapsamında yapılmakta olduğum araştırmaya katılmak üzere davet edilmiş bulunuyorsunuz. Bu araştırmada yer almayı kabul etmeden önce, araştırmanın ne amaçla yapıldığını anlamız ve kararınızı bu bilgilendirme çerçevesinde özgürce vermeniz gerekmektedir. Aşağıdaki bilgileri lütfen dikkatlice okuyunuz, sorularınız olursa sorunuz ve açık yanıtlar isteyiniz.

Bu araştırmada annelerin ebeveynlik tutumları ile çocuklarının sosyal yetkinliklerinin incelenmesi amacıyla planlanmıştır. Bu çalışmayla annelerin ebeveynlik tutumları ile çocuklarının sosyal yetkinliklerinin çeşitli değişkenlerle ilişkisinin incelenmesinin literatüre önemli katkı sağlayacağı, elde edilecek bulgular doğrultusunda alana yönelik çalışan meslek elemanlarına ve sosyal politika geliştirenlere önerilerde bulunulmasının önemli etki oluşturacağı düşünülmektedir. Araştırma, 31-73 aylık çocuğu olan anneler ve çocuklar için öğretmenleri üzerinde gerçekleştirilecektir. Araştırmaya katılmayı kabul ettiğinizde, sizden yaklaşık 10 dk. sürecek olan “Sosyal Yetkinlik ve Davranış Değerlendirme Ölçeği-30” doldurmanız beklenmektedir.

Bu araştırmada yer almak gönüllülük esasına dayanmaktadır, araştırmaya katılımınız için herhangi bir ücret talep edilmeyecek ve size de herhangi bir ücret ödenmeyecektir. Araştırmada yer almayı reddedebilirsiniz ya da başladıktan sonra yarıda bırakabilirsiniz. Bu araştırmanın sonuçları bilimsel amaçlarla kullanılacak olup çocuğun gelişimine doğrudan bir yarar sağlamayacaktır. Araştırmadan çekilmeniz ya da araştırmacı tarafından araştırmadan çıkarılmanız halinde, sizle ilgili veriler kullanılmayacaktır. Ancak veriler bir kez anonimleştikten sonra araştırmadan çekilmeniz mümkün olmayacaktır. Sizden elde edilen tüm bilgiler gizli tutulacak, araştırma yayınlandığında da varsa kimlik bilgilerinizin gizliliği korunacaktır.

Yukarıda yer alan ve araştırmaya başlanmadan önce gönüllülere verilmesi gereken bilgileri içeren metni okudum. Eksik kaldığını düşündüğüm konularda sorularımı araştırmacıya sordum ve doyurucu yanıtlar aldım. Yazılı ve sözlü olarak tarafıma sunulan tüm açıklamaları ayrıntılarıyla anladığım kanısındayım. Çalışmaya katılmayı isteyip istemediğim konusunda karar vermem için yeterince zaman tanındı. Bu koşullar altında, araştırma kapsamında elde edilen şahsıma ait bilgilerin bilimsel amaçlarla kullanılmasını, gizlilik kurallarına uyulmak kaydıyla sunulmasını ve yayınlanmasını, hiçbir baskı ve zorlama altında kalmaksızın, kendi özgür irademle kabul ettiğimi beyan ederim.

İmza:

İmza:

Tarih:

Tarih:

Katılımcının Adı Soyadı:

Araştırmacının Adı Soyadı:

EK-3: Anne ve Çocuk Bilgi Formu

ANNE VE ÇOCUK BİLGİ FORMU

1.Yaşınız:.....

2.Medeni Durumunuz:

Evli ()

Bekar ()

Ayrı Yaşıyor ()

3.Öğrenim Durumunuz:

() Okur- Yazar Değil

İlkokul ()

Lise ()

Lisans ()

() Okur Yazar

Ortaokul ()

Ön lisans ()

Y.Lisans/Doktora()

4.Çalışıyor musunuz?

Çalışıyorum ()

Çalışmıyorum ()

Emekli ()

5.Mesleğiniz:.....

6.Kaç yaşında evlendiniz?.....

7.Kaçıncı evliliğiniz?.....

8.Kaç yıldır evlisiniz?.....

9.Evlenmeye nasıl karar verdiniz?

İsteyerek ve aile onaylı ()

İsteyerek ve aile onaysız ()

Görücü usulü ()

10.Herhangi bir kronik fiziksel ya da psikolojik rahatsızlığınız var mı?

Evet ().....

Hayır ()

11.Bağımlılık yapan herhangi bir madde kullanıyor musunuz?

Sigara ()

Alkol ()

Uyuşturucu Madde ()

12.Bağımlılık tedavisi gördünüz mü?

Evet () Hayır ()

13.Eşinizin Yaşı.....

14.Eşinizin Öğrenim Durumu:

() Okur- Yazar Değil İlkokul () Lise () Lisans ()
() Okur Yazar Ortaokul () Ön lisans () Y.lisans/Doktora()

15.Eşinizin Çalışma Durumu:

Çalışıyor () Çalışmıyor () Emekli ()

16.Eşinizin mesleği:.....

17.Eşinizin herhangi bir kronik fiziksel ya da psikolojik rahatsızlığı var mı?

Evet ()..... Hayır ()

18.Eşiniz bağımlılık yapan herhangi bir madde kullanıyor mu?

Sigara () Alkol () Uyuşturucu Madde ()

19.Eşiniz bağımlılık tedavisi gördü mü?

Evet () Hayır ()

20.Ekonomik durumunuzu nasıl tanımlarsınız?

Düşük () Orta () Yüksek () Çok Yüksek ()

21.Ailenizde yaşayan birey sayısı?.....

22.Kaç çocuğunuz var?

Bir çocuğum var () Üç çocuğum var ()
İki çocuğum var () Dört veya daha fazla çocuğum var ()

23. 3-6 yaş aralığındaki çocuğunuz okula ya da kreşe gidiyor mu?

Evet ()

Hayır ()

24. 3-6 yaş aralığındaki çocuğunuzun yaşı:.....

25. 3-6 yaş aralığındaki çocuğunuzun cinsiyeti:.....

26. 3-6 yaş aralığındaki çocuğunuzun herhangi bir kronik fiziksel ya da psikolojik rahatsızlığı var mı?

Evet ().....

Hayır ()

27. Evli olduğunuz süre içerisinde bir yakınınızdan şiddete maruz kaldınız mı?

Evet ()

Hayır ()

Bir önceki soruya cevabınız “Evet” ise;

28. Kim tarafından şiddet maruz kaldınız?.....

29. Ne tür bir şiddete maruz kaldınız?

Fiziksel ()

Psikolojik ()

Cinsel ()

Ekonomik ()

30. Fiziksel şiddete maruz kalma sıklığınız nedir?

Hiçbir zaman ()

Her gün ()

Haftada bir ()

Ayda bir/iki ()

Yılda bir/iki ()

31. Ne kadar süredir fiziksel şiddete maruz kalıyorsunuz?.....

32. Evlenmeden önce de şiddete maruz kalıyor muydunuz?

Evet ()

Hayır ()

Bazen ()

33. Kadın konukevi hizmet modelinden yararlandınız mı?

Evet ()

Hayır ()

34. Çocuğunuz aile içinde yaşanan şiddet olaylarında doğrudan şiddete maruz kaldı mı?

Evet ()

Hayır ()

Bazen ()

35. Çocuğunuzun aile içinde yaşanan şiddet olaylarında doğrudan şiddete maruz kalma sıklığı nedir?

Her gün () Haftada bir () Ayda bir/iki () Yılda bir/iki ()

36. Çocuğunuz aile içinde yaşanan şiddet olaylarına tanık oldu mu?

Evet () Hayır () Bazen ()

37. Çocuğunuzun aile içinde yaşanan şiddete tanık olma sıklığı nedir?

Her gün () Haftada bir () Ayda bir/iki () Yılda bir/iki ()

38. Çocuklarınıza olan ebeveynlik tutumunuzu nasıl değerlendirirsiniz?

Korumacı () Demokratik () İzin Verici () Otoriter ()

39. 3-6 yaş aralığındaki çocuğunuzun arkadaşları ya da çevresi ile ilişkilerini nasıl değerlendirirsiniz?

Uyumlu () Çekingen () Saldırgan ()

EK-4: İl Milli Eğitim Müdürlüğü İzin Uygulama Yazısı

T.C.
[REDACTED] VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 39307281-605.01-E.4096904
Konu : Araştırma İzni
(Demet TAŞÖREN)

26/02/2019

VALİLİK MAKAMINA

İlgi : a) Ankara Üniversitesinin 14.02.2019 tarih ve 3234913 sayılı yazısı.
b) Milli Eğitim Bakanlığının 22.08.2017 tarih ve 35558626-10.06.01-E.12607291 (2017/25) sayılı genelgesi.

Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Çocuk Gelişimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Demet TAŞÖREN'in "Fiziksel Şiddete Maruz Kalan Annelerin Ebeveynlik Tutumları İle Çocuklarının Sosyal Yetkinlik ve Davranışlarının İncelenmesi" konulu araştırma çalışmasına veri sağlamak amacıyla ekli listedeki okullarda anket uygulama talebine ilişkin ilgi (a) yazı ve ekleri incelenmiştir.

Söz konusu uygulamanın; Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Milli Eğitim Temel Kanunu ile Türk Milli Eğitiminin genel amaçlarına uygun olarak yürürlükte olan tüm yasal düzenlemelerde belirtilen ilke, esas ve amaçlara aykırılık teşkil etmeyecek şekilde, denetimi ilgili okul müdürlükleri tarafından gerçekleştirilmek üzere, eğitim öğretimin aksatılmaması kaydıyla ve ilgi (b) Genelge doğrultusunda uygulanması müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Yasin TEPE
Milli Eğitim Müdürü

OLUR
26/02/2019

Ahmet ATILKAN
Vali a.
Vali Yardımcısı

Adres: [REDACTED]
Elektronik Ağ: [REDACTED] meb.gov.tr
e-posta: stratejigelistirme14@meb.gov.tr

Bilgi için: Tuba ÇETİN
Tel: 0 (000) [REDACTED]
Faks: 0 (000) [REDACTED]

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden eb96-110b-3948-b183-c034 kodu ile teyit edilebilir.

EK-5: Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı İzin Uygulama Yazısı

T.C.
AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Bakan Yardımcılığı
Eğitim ve Yayın Dairesi Başkanlığı, Yayın ve Dokümantasyon Birimi

Sayı : 73595336-605.01-E.861927

01/04/2019

Konu : Veri Toplama (Demet TAŞÖREN)

BAKAN YARDIMCILIĞI MAKAMINA

İlgi : Kadının Statüsü Genel Müdürlüğünün 25.03.2019 tarihli ve 96559647-605.01[605.01]-E.796110 sayılı yazısı.

İlgi yazı ile [REDACTED] Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi Müdürlüğünde Psikolog olarak görev yapan Demet TAŞÖREN'in Ankara Üniversitesi Çocuk Gelişimi Bölümü Anabilim Dalında yüksek lisans yapmakta olduğu bildirilerek "Fiziksel Şiddete Maruz Kalan Annelerin Ebeveynlik Tutumları ile Çocuklarının Sosyal Yetkinlik ve Davranışlarının İncelenmesi" adlı tez çalışması kapsamında [REDACTED] İlinde Şiddet Önleme ve İzleme Merkezine müracaat eden ve okul öncesi 31-72 aylık çocuğu olan kadınlara 01/02/2019-31/12/2019 tarihleri arasında anket uygulayabilme talebinin olumlu değerlendirildiği bildirilmiştir.

Söz konusu araştırmayı kadınların özel hayat ve kimliklerinin gizliliğine özen göstererek, kadınların ayrıntılı bilgilendirilmesinin sağlanması sonrasında yalnızca istekli olan kadınların katılımlarıyla gerçekleştirilecek olan görüşmelerin ses-görüntü kaydı alınmaksızın, İl Müdürlüğünce uygun göreceği bir mekanda ve il Müdürlüğünün koordinesinde yapılması, araştırma bitiminde bir örneğinin Başkanlığımıza gönderilmesi ve herhangi bir yerde yayınlanmadan önce Kurumumuz izni alınması koşulları ile uygulanabilmesi hususunda; Olurlarınızı arz ederim.

e-imzalıdır

Salih BOZKURT

Eğitim ve Yayın Dairesi Başkan V.

Not: 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu çerçevesinde güvenli elektronik imzalı aslı ile aynıdır.

Eskişehir Yolu Söğütözü Mah. 2177. Sok. No: 10/ A Kat: 27
Posta Kodu: 06510 Çankaya/ Ankara
(312)705 57 00
(312)705 57 57

Bilgi için: Seval ÇETİN
Sosyal Çalışmacı
Telefon No: (312) 705 57 22

OLUR
01/04/2019

 e-imzalıdır
Ayşe ERGEZEN
Bakan Yardımcısı

Not: 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu çerçevesinde güvenli elektronik imzalı aslı ile aynıdır.

T.C. İŞİTİRE, ÇALIŞMA VE
SOSYAL İHTİSİTLER BAKANLIĞI

Eskişehir Yolu Söğütözü Mah. 2177. Sok. No: 10/ A Kat: 27
Posta Kodu: 06510 Çankaya/ Ankara
(312)705 57 00
(312)705 57 57

Bilgi için: Seval ÇETİN
Sosyal Çalışmacı
Telefon No: (312) 705 57 22

EK-6. Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Alt Etik Kurulu Karar Örneği

ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ALT ETİK KURULU
KARAR ÖRNEĞİ

Karar Tarihi :20/05/2019

Toplantı Sayısı :12

Karar Sayısı :215

215-Üniversitemiz Sağlık Bilimleri Enstitüsü yüksek lisans öğrencilerinden **Demet Taşören**'in "Fiziksel Şiddete Maruz Kalan Annelerin Ebeveynlik Tutumları ile Çocuklarının Sosyal Yetkinlik ve Davranışlarının İncelenmesi" başlıklı tezi ile ilgili 03/05/2019 tarihli "İnsan Üzerinde Yapılan Klinik Dışı Araştırmalar Başvuru Formu" Etik Kurulumuzca incelenmiştir.

Yapılan görüşmeler ve incelemeler sonucunda, **Demet Taşören**'in "Fiziksel Şiddete Maruz Kalan Annelerin Ebeveynlik Tutumları ile Çocuklarının Sosyal Yetkinlik ve Davranışlarının İncelenmesi" başlıklı tezi ile ilgili araştırma protokolüne uyulması ve etik onay tarihinden itibaren geçerli olması koşuluyla uygulanmasının etik açıdan uygun olduğuna oybirliği ile karar verildi.

ASLININ AYNIDIR
20/05/2019

Prof.Dr. ~~Muhammed~~ ÖZEN
Ankara Üniversitesi
Etik Kurulu Başkanı